

ELENA CASAS CORTADA I JIRÍ PEŠEK

L'OBRA DE MERCÈ RODOREDA EN TXEC I EN ESLOVAC

ESTUDI DE LES TRADUCCIONS I DE LA RECEPCIÓ LITERÀRIA

FUNDACIÓ
MERCÈ
RODOREDÀ

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

L'obra de Mercè Rodoreda en txec i en eslovac

Foto d'estudi de Mercè Rodoreda, feta probablement a Ginebra
a finals de 1950.

FUNDACIÓ MERCÈ RODOREDA, FP
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

ELENA CASAS CORTADA I JIŘÍ PEŠEK
(Universitat Masaryk de Brno)

**L'obra de Mercè Rodoreda
en txec i en eslovac**

**Estudi de les traduccions i
de la recepció literària**

BIBLIOTECA MERCÈ RODOREDA, 21

BARCELONA
2025

Casas Cortada, Elena, autor

L'Obra de Mercè Rodoreda en txec i en eslovac : estudi de les traduccions i de la recepció literària. — Primera edició. — (Biblioteca Mercè Rodoreda ; 21)

Bibliografia

ISBN 9788412932324

I. Pešek, Jiří, 1989- autor II. Fundació Mercè Rodoreda. III. Títol IV. Col·lecció: Biblioteca Mercè Rodoreda (Fundació Mercè Rodoreda) ; 21 1. Rodoreda, Mercè, 1908-1983 — Traduccions al txec. 2. Rodoreda, Mercè, 1908-1983 — Traduccions a l'eslovac. 3. Rodoreda, Mercè, 1908-1983 — Apreciació — Txèquia 4. Rodoreda, Mercè, 1908-1983 — Apreciació — Eslovàquia

821.134.1Rodoreda, Mercè=162.3

821.134.1Rodoreda, Mercè=162.4

La Fundació Mercè Rodoreda, a proposta de la Comissió Tècnica, constituïda pels il·lustríssims senyors Joaquim Mallafrè i Gavalrà, Damià Pons i Pons i la senyora Montserrat Bacardí i Tomàs, van acordar publicar aquest treball que va obtenir un ajut de la Fundació Mercè Rodoreda l'any 2022, i el seu tutor va ser l'il·lustríssim senyor Joaquim Mallafrè.

© Elena Casas Cortada i Jiří Pešek

© Fundació Mercè Rodoreda, per a aquesta edició.

© Les reproduccions de les cobertes són propietat de les editorials següents: Odeon, Pravda i Slovenský spisovatel

© Postal de Mercè Rodoreda enviada des de Praga a J. Pous i Pagès. ANC1-26 Fons Carles Riba i Clementina Arderiu. Ref. ANC1-26-T-1738

Primera edició: setembre de 2025

Text revisat lingüísticament per Roser Carol i Àlvar Valls

Compost per Fotoletra, SL

Imprès a Ediciones Gráficas Rey, SL

ISBN: 978-84-129323-2-4

Dipòsit Legal: B 12652-2025

DOI: 10.2436/10.3500.04.1

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de Creative Commons. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

Taula

INTRODUCCIÓ	7
ABANS: MERCÈ RODOREDA, UNA POETA TRADUCTORA DEL TXEC?	11
EL CORPUS: LES TRADUCCIONS	17
Estat de la qüestió	17
Llista de traduccions localitzades	20
Un renovat interès en l'obra de Rodoreda? Perspectives de futur	21
SOBRE LA RECEPCIÓ DE MERCÈ RODOREDA	25
Presència de l'autora a les biblioteques txeques i eslovaques	25
Presència de Mercè Rodoreda en entorns acadèmics	33
Treballs acadèmics sobre Mercè Rodoreda	37
La recepció crítica	38
Arran de la publicació de les novel·les	41
Apunts per a una recepció «popular»	45
Sobre la recepció del film ' <i>La plaça del Diamant</i> '	46
ANÀLISI DE LES TRADUCCIONS	49
Descripció i anàlisi de les edicions de les novel·les	49
Descripció i anàlisi dels textos apareguts en publicacions seriadess i antologies	58
CONCLUSIONS	69
AGRAÏMENTS	73

LLISTA DE TRADUCCIONS D'OBRES DE RODOREDA	75
Novelles traduïdes al txec	75
Textos curts traduïts al txec	75
Novelles traduïdes a l'eslovac	75
Textos curts traduïts a l'eslovac	75
 BIBLIOGRAFIA	 77
Recursos en línia	80
 ANNEXOS	
Eix cronològic de la relació Mercè Rodoreda i Txèquia/Eslovàquia	83
Portades dels volums de Rodoreda traduïts al txec i a l'eslovac	85
Volums de/sobre Rodoreda a les biblioteques. Txèquia	85
Biblioteques nacional i provincial (Moràvia)	85
Biblioteques universitàries	86
Biblioteques de recerca i biblioteques d'àmbit regional ('kraj')	89
Biblioteques municipals	91
Volums de/sobre Rodoreda a les biblioteques. Eslovàquia	94
Biblioteca nacional	94
Biblioteques universitàries	94
Biblioteques de recerca i biblioteques d'àmbit regional ('kraj')	94
Biblioteques municipals	97

Introducció

«[...] del meu viatge no n'he tret cap profit... bé, és un dir.
Vull dir que jo no he engiponat cap article ni he escrit cap
novella romàntica, on el fons fossin els castells de Praga,
i la intriga, una aventura vulgar.»

Mercè RODOREDÀ, «Jardins», conferència radiada recollida
a Campillo (1994)

Mercè Rodoreda va visitar Praga el juliol de 1938 junt a Francesc Trabal, en qualitat de delegats catalans del Congrés General del PEN Club que s'hi celebrava. El president, Carles Riba, que no s'hi va desplaçar, va dirigir una carta de salutació «Als escriptors del món» en què advertia de les funestes conseqüències de la derrota a la Guerra Civil per a Catalunya i per a la llengua catalana. En aquell temps, Rodoreda no solament era una desconeguda per al públic txec (o txecoslovac),¹ sinó que encara era lluny de ser l'escriptora consagrada entre el públic català en què es va convertir en la seva maduresa. L'autora havia resultat guanyadora del Premi Crexells de l'any anterior per *Aloma* i s'havia donat a conèixer al gran públic amb la publicació de la novella el 1938 mateix. Cinquanta anys més tard, aquella gent «d'aire displicent, com escau als cavallers i a les dames» (Campillo, 1994, p. 61), va poder llegir per primer cop aquesta obra en la seva llengua gràcies a la traducció de Jan Schejbal (això sí, sobre la versió revisada del 1969).

Hem d'agraciar al mateix traductor la major part de l'obra de Rodoreda traduïda al txec, tot i que la primera mostra de literatura rodorediana que va ser accessible en aquesta llengua la devem a Vladimír Hvizďala, exiliat poc després de l'apa-

1. Cal matisar que potser no ho era per a la totalitat del públic txec, és possible que la recordessin els qui llegissin el volum commemoratiu del centenari de l'himne txec (Šmejkal, 1935b), en què Rodoreda va tenir un petit paper que descriurem més endavant. Per a més informació sobre aquesta edició del congrés del PEN Club, vegeu Krátká (2003, p. 115-131) i PEN Club (2016).

Postal de Mercè Rodoreda enviada des de Praga a J. Pous i Pagès. Fons ANC1-26 Carles Riba i Clementina Arderiu. Ref. ANC1-26-T-1738.

rició del segon número de la revista *Světová literatura*, en què van sortir publicats «Moře» («El mar»), «Dopis» («Una carta») i «Sál loutek» («La sala de les nines»), l'any 1969. Si ens fixem en la llista de traduccions disponibles de les obres de Rodoreda recollida primer per Mencos (2002) i ampliada més tard per McNerney (2017), veurem que és prou remarcable aquest interès tan precoç per l'autora: només l'anglès, el francès i l'espanyol tenen traduccions anteriors a aquesta data. En el cas de *La plaça del Diamant*, que va aparèixer en txec el 1973, a més d'aquestes tres llengües, només l'italià i el polonès en tenen traduccions anteriors. Això, inevitablement, ens obliga a plantejar-nos si es tracta de fets anecdòtics o si, per contra, demostra un interès singular del públic txecoslovac (parlant en termes de l'època) per l'autora.

El que sí que sabem del cert és que aquestes primeres traduccions —i podríem dir-ho també de les següents— es poden emmarcar en un interès històric mutu entre catalans i txecs. Els dos pobles, geogràficament força llunyans, han tingut un historial d'intercanvis que va gaudir durant la Renaixença d'una especial esplendor, segurament per allò que tenien de semblant les seves respectives situacions polítiques i culturals. Aquests intercanvis han anat variant segons el moment històric,² però l'interès es demostra encara vigent amb la presència del Grau de Llengua i Literatura Catalanes a la Universitat Masaryk de Brno, la llarga tradició del Centre Carlemany de Llengua Catalana de la Universitat Carolina de Praga i els altres estudis universitaris relacionats amb el català que es poden cursar a la República Txeca i Eslovàquia.³

Deixant de banda l'aparició de contes en publicacions seriades, a les recopilacions de bibliografia crítica de Mencos (2002) i McNerney (2017) hi apareixen dues novel·les traduïdes al txec (*La plaça del Diamant* i *Aloma*) i dues de traduïdes a l'eslovac (*Mirall trencat* i *Jardí vora el mar*).⁴ No es tracta d'un volum menor, sobretot si tenim en compte que parlem de llengües relativament petites, i també és interessant observar que cap de les novel·les ha estat traduïda a les dues llengües. De fet, fins i tot és remarcable la distribució igualitària de traduccions: si bé Schejbal i Utrera consideren «pràcticament anecdòtica la publicació de textos catalans traduïts directament a l'eslovac» (2004, p. 52), veurem que no és del tot així en el cas de Rodoreda, que compta amb una xifra de traduccions força semblant en les dues llengües (una bona part en traducció directa). Des del punt de vista peninsular ens

2. Per a més informació sobre aquest intercanvi, vegeu Pluhař (1968) i Schejbal i Utrera (2004).

3. La Universitat Palacký d'Olomouc va oferir estudis de català del curs 2004 al 2016, i actualment estan aturats. Durant el curs 2019-2020 es van iniciar per primera vegada cursos de català a la Universitat Comenius de Bratislava, la primera d'Eslovàquia que n'ofereix. Vegeu l'apartat «Presència de Mercè Rodoreda en entorns acadèmics», més endavant.

4. Tot i que, com comentarem més endavant, a Mencos (2002) no hi apareixia la traducció txeca de *La plaça del Diamant*. Vegeu l'apartat «Estat de la qüestió».

pot semblar estrany, però l'elevat grau d'intercomprensió entre les dues llengües i l'evident historial de convivència que tenen fa que els lectors txecs i eslovacs puguin llegir en ambdues llengües sense gaires problemes.⁵ Tal com plantejarem més endavant, aquest és probablement un dels factors decisius per explicar la distribució de traduccions, si més no pel que fa a les novel·les.

Però quin és, realment, l'interès que desperta Mercè Rodoreda en el públic txec (i eslovac)? No és fàcil, és clar, donar una resposta definitiva, però aquest treball intenta respondre-hi des de diferents perspectives. En primer lloc, hem buscat establir un corpus definitiu de les traduccions de Rodoreda: ja hem destacat que, seguint la bibliografia existent fins ara, un total de quatre novel·les traduïdes no és una xifra gens desdenyable, sobretot si tenim en compte el total d'obres traduïdes del català a la llengua txeca (i encara més, eslovaca), fet que ens fa intuir que Rodoreda despertava —i probablement encara desperta— força interès entre aquest públic. Veurem que, a més, contra tot pronòstic, encara hem pogut aportar algunes novetats a aquesta llista en el camp de la narrativa breu traduïda. En segon lloc, ens hem fixat en la recepció d'aquestes traduccions, tant pel que fa a la crítica com al món acadèmic, passant per algun aspecte més secundari, però que ens permet esbossar millor aquesta qüestió, com és la presència de l'autora a les biblioteques dels dos països. Finalment, també proporcionem una descripció i una anàlisi de les traduccions de l'obra de Rodoreda que es poden trobar en txec i en eslovac.

5. Cal anotar que aquesta intercomprensió no és sempre totalment recíproca. D'altra banda, també és cert que no podem subestimar l'efecte que pot exercir la diferència demogràfica (actualment, el txec té vora dotze milions de parlants, mentre que l'eslovac en té aproximadament sis), que afavoreix generalment l'aparició de més traduccions en txec. Per aquesta raó, ens sembla destacable que en el cas de Rodoreda existeixin dues traduccions en cada idioma.

Abans: Mercè Rodoreda, una poeta traductora del txec?

Hem començat fent referència a la presència de Mercè Rodoreda a Txèquia el 1938, abans de ser una autora consagrada —un fet que va quedar plasmat en unes conferències radiades que han estat recollides per Campillo (1994). I tot i que el principal objectiu de la nostra recerca és la recopilació i anàlisi de les traduccions al txec i a l'eslovac d'obres de l'autora, no podem deixar de comentar un capítol fins ara força desconegut per al públic català i que, tot i que no deixa de ser anecdòtic en el context de la nostra recerca, és significatiu per a descriure la relació de Rodoreda amb Txèquia.

L'any 1934 es commemoraven els cent anys de l'existència de l'himne txec, «Kde domov můj?». L'origen d'aquesta peça, que tots els txecs coneixen perfectament, el trobem en l'obra teatral *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka* (La fira o cap ira ni cap baralla), de Josef Kajetán Tyl i amb música de František Škroup, i ràpidament es va convertir en un símbol nacional. Amb motiu d'aquesta efemèride, el periodista Jaromír Václav Šmejkal va endegar el projecte de *Píseň písni národu českého* (La cançó de cançons de la nació txeca), un llibre que recollia la història de l'himne, les seves diverses versions i, finalment, una secció dedicada a les traduccions. Sobre aquest aspecte, l'autor comenta que, fins al setembre de 1934, existien un total de setze traduccions de l'himne a altres llengües, i afegeix:

No estava content amb aquesta xifra. Desitjava que les nacions des de la costa de Xile fins a la costa oriental del Japó, des del cercle polar nord fins a Ciutat del Cap i la costa sud d'Austràlia entenguessin la nostra Cançó. Volia fer alguna cosa per a la nostra Cançó de cançons, volia retre-li l'homenatge que cada txec li deu. Penso que he trobat la manera més idònia de fer-ho. N'he

encarregat la traducció a tota mena de llengües, tant europees com orientals (Šmejkal, 1935b, p. 147).⁶

A més d'aquests encàrrecs, l'autor fins i tot va corregir algunes de les traduccions ja existents. Entre les llengües per a les quals va encarregar traduccions s'hi trobaven diverses llengües ibèriques i, és clar, també el català. L'objectiu de Šmejkal, fer que «tot el món cultural [tingués] avui la possibilitat de conèixer la lletra del nostre himne nacional» (1935b, p. 148), es va veure acomplert amb escreix gràcies a les cinquanta llengües que va ser capaç de recopilar en el seu volum. A més, a l'epíleg, datat l'1 de març de 1935, afirma que va poder-les aconseguir relativament ràpid, ja que el desembre de 1934 ja tenia totes les versions a la seva disposició (1935b, p. 287).

Però, com va arribar aquest curiós encàrrec a mans de Mercè Rodoreda? L'autor del volum explica que el primer pas va ser parlar amb l'ambaixada txeca a Madrid:

La nostra ambaixada a Madrid, després de comunicar-me que no existia cap traducció de l'himne «Kde domov můj?», si no és que n'existia alguna a Amèrica del Sud, em van posar en contacte amb el doctor R. J. Slabý, lector de la Universitat Carolina de Praga i traductor jurat d'espanyol, català i portuguès, i amb qui ja havia parlat sobre aquesta possible traducció abans d'enviar la carta a Madrid. Ja llavors ell em va assegurar que no coneixia cap traducció del nostre himne a l'espanyol, i em va prometre que ell mateix intentaria traduir-lo. Després de la resposta de Madrid, vam parlar per segon cop, aquesta vegada —era l'octubre de 1934— va estendre la seva promesa al català, al portuguès i a la llengua dels bascos espanyols.

El professor Slabý va acomplir aquesta promesa amb escreix! (Šmejkal, 1935b, p. 161-162).⁷

6. Aquí i en totes les citacions d'originals en txec, la traducció és nostra. «Nebyl jsem spokojen s tímto číslem. Přál jsem si, aby té naší Písni rozuměli národové od břehů Chile až po východní břehy Japonska, od severního polárního kruhu až po Kapské Město a jižní břehy Austrálie. Chtěl jsem něco vykonati pro naši Píseň písní, chtěl jsem jí vzdáti poctu, kterou je jí dlužen každý Čech. Myslím, že jsem našel nejvhodnější způsob. Dal jsem ji přeložiti do celé řady jazyků, evropských i orientálních.»

7. «Naše vyslanectví v Madridě, oznamujíc, že španělský překlad hymny „Kde domov můj?“ neexistuje a když, tedy jedině snad v jižní Americe, odkázalo mne na dra R. J. Slabého, lektora Karlovy university v Praze a stálého přísežného soudního tlumočníka španělštiny, katalánštiny a portugalštiny, s nímž jsem však již o překladu nedlouho před odesláním dopisu do Madridu hovořil. To již, ujistiv mne, že o španělském překladu naší hymny mu není zcela nic známo, měl jsem jeho slib, že se sám pokusí hymnu přeložiti. Po madridské odpovědi hovořili jsme spolu po druhé; tentokrát – bylo to v říjnu 1934 – rozšířil slib na katalánštinu, portugalštinu a jazyk španělských Basků. / Prof. Slabý tento slib také dokonale splnil!»

Rudolf J. Slabý (1885-1957) és, dins de la catalanística txeca, un dels més cèlebres contribuïdors a l'intercanvi cultural entre Txèquia i Catalunya. No només és responsable d'una bona colla de traduccions d'obres catalanes al txec (algunes, sobretot pel que fa a obres teatrals, considerades perdudes avui dia), sinó que fins i tot va traduir obres en txec, rus o polonès al castellà i al català: per exemple, seves són les traduccions de *L'àvia*, de Božena Němcová (Editorial Catalana, 1924) i de diversos llibrets d'òperes representades al Liceu als anys vint. També va destacar per ser un assidu col·laborador en la premsa catalana, un fet a què Šmejkal també fa referència en la seva introducció a les traduccions de l'himne a «llengües ibèriques» (1935b, p. 162), i hi cita com a exemple l'article que Slabý va dedicar a la història de l'òpera txecoslovaca, que va aparèixer sense signar a *D'Ací i d'Allà* i que fa referència a la història de l'himne txec ([Slabý], 1924, p. 50). El periodista també explica com Slabý va coorganitzar el 1924 un viatge de l'Òpera de Bratislava a Barcelona i Madrid i que va ser en aquesta ocasió que va traduir els llibrets de *La núvia venuda* i de *Rusalka* junt a J. Pérez Hervás i Joaquim Pena. Més endavant, el 1932, Slabý mateix va acompanyar el cor Pěvecké sdružení moravských učitelů⁸ per terres ibèriques,⁹ i en aquest viatge l'himne txecoslovac es va cantar en tots els concerts del grup: és per això, explicava el professor, que llavors ja havia intentat traduir-lo, però no es va decidir definitivament fins que va rebre l'encàrrec del periodista l'octubre de l'any 1934 (Šmejkal, 1935b, p. 162).

L'evident entusiasme per la tasca acomplerta i l'agraïment de Šmejkal cap als seus col·laboradors —de fet, també ha estat gràcies a l'agraïment que expressava en la notícia publicada a *Polední list* (Šmejkal, 1935a) que vam poder localitzar aquesta particular col·laboració de Rodoreda— ens permet saber una mica més sobre com va ser el procés de traducció i quin va ser el paper de l'autora catalana en tot plegat, ja que el periodista acompanya amb explicacions força detallades les traduccions publicades al volum:

La traducció al català del nostre himne (que ja havia interessat pels volts de 1914 al gran dramaturg català i fidel amic de la nostra nació, À. Guimerà, autor conegut al nostre país per la seva obra «Terra Baixa») ha resultat en diverses versions. El periodista català F. Grau i Ros, que des de Barcelona va escriure amb entusiasme sobre Txecoslovàquia, després d'una estada a Praga, en va fer una versió a partir d'una traducció literal de R. J. Slabý, tot corregint-ne la mè-

8. Textualment, Grup de Professors Cantors Moravians: es tracta d'un cor masculí centrat a interpretar, sobretot, compositors txecs i música tradicional.

9. Aquest viatge queda retratat al volum de Šmejkal amb una foto del grup davant d'un monument a Cervantes. Més concretament, van passar per Porto, Lisboa, Madrid, Bilbao, Gijón, Santander, Barcelona, Girona, Reus, Lleida, Tarragona i Figueres. Veiem, per tant, una important preeminència de ciutats catalanes.

trica. La primera traducció directa va ser feta per R. J. Slabý, el text del qual va ser revisat d'una banda per la jove poeta catalana Mercè Rodoreda (que s'uní a la iniciativa gràcies a la intervenció del director de l'Escola de Negocis a Barcelona i fidel amic de Txecoslovàquia Delfi Dalmau)¹⁰ i, de l'altra, pel periodista Ricard Roig (Ric-Roc), funcionari del sanatori de Torre Bonica a Terrassa, gran amic de la cultura eslava. La traducció catalana està dedicada al famós cor Orfeó Català de Barcelona, que l'any 1932 va preparar un gran homenatge artístic al Cor de Professors Moravians al seu Palau de la Música Catalana, on els cantants moravians van cantar unes quantes composicions que van acabar amb l'himne «Kde domov můj?», que també es va cantar al monument a Verdaguer a Barcelona (Šmejkal, 1935b, p. 163).¹¹

Segons el testimoni de Šmejkal, doncs, sembla que totes les versions dels diferents autors van partir d'una traducció de Slabý que podem consultar al volum publicat el 1935 (Šmejkal, 1935b, p. 245):

<i>Himne txec original</i>	<i>Traducció de R. J. Slabý</i>
Kde domov můj, kde domov můj? Voda hučí po lučinách, bory šumí po skalínách. V sadě skví se jara květ zemský ráj to na pohled! A to jest ta krásná země, [: země česká, domov můj! :]	I On és ma llar, la meva llar? Aigües pels prats remoregen, pins ombrívols i alts verdegens, l'horta té milers de flors: són divins els seus colors! Terra ets tu meravellosa, [: pàtria txeca, meva llar! :]

10. Precisament Delfi Dalmau, en un article molt laudatori cap a la figura de R. J. Slabý, explicava al públic català el projecte d'aquest llibre: «Darrerament, Txecoslovàquia ha honorat el seu himne nacional, i entre les seves obres que li han estat dedicades figura la seva traducció oficial en els principals idiomes d'Europa. R. J. Slaby la feu en versos catalans, i l'escriptor català que va revisar-la no hagué de retocar-hi gairebé res» (Dalmau, 1935, p. 4).

11. «Překlad katalánský, který zajímal již r. 1914 velkého katalánského dramatika a upřímného přítele našeho národa A. Guimeru, autora známého u nás dramatu „Nížiny“, byl pořízen taktéž v několika zněních. Katalánský žurnalista F. Grau i Ros, jenž pobyl i v Praze a nadšeně psal pak o Československu v Barceloně, překládal podle doslovného převodu R. J. Slabého, který jeho překlad metricky upravil. První přímý převod pořídil pak R. J. Slabý, jehož text přehlédl mladá básnířka katalánská Mercè Rodoreda, již pro věc získal ředitel obch. Lycea v Barceloně a upřímný přítel Československa Delfi Dalmau, a žurnalista Ricart Roig (Ric – Roc), úředník sanatoria v Torre Bonica v Tarrase, velký přítel slovanské kultury. Převod katalánský je věnován slavnému sborovému tělesu Orfeó Català v Barceloně, které uspořádalo r. 1932 v Barceloně velký umělecký hold Moravským učitelům ve svém Palau de la Música Catalana, kde i moravští pěvci zapěli vybrané skladby, jež skončily hymnou „Kde domov můj?“, která byla zazpívána také u pomníku Verdaguerova v Barceloně.»

Kde domov můj, kde domov můj?	On és ma llar, ma dolça llar?
V kraji znáš-li bohumilém	Ple de tendra enyorança
duše outlé v těle čilém,	i d'anhels de benaurança,
mysl jasnou, vznik a zdar,	poble ardit, de noble cor,
a tu sílu, vzdoru zmar?	dels oprobis venjador:
To je Čechů slavné plémě,	Ets la gran nissaga txeca,
[: mezi Čechy domov můj! :]	[: entre txecs tinc jo ma llar! :]

Un altre aspecte remarcable, és clar, és el fet que Rodoreda —que apareix en una foto a la galeria d'autors que acompanya els textos— sigui citada per l'autor com a «jove poeta». Com hem vist a l'inici, aquests primers contactes amb Txèquia s'esdevenen molt abans que l'autora es converteixi en una novel·lista consagrada, però tenint en compte que l'activitat literària de la Rodoreda dels anys trenta es va centrar a publicar les seves primeres novel·les —com *Soc una dona honrada?* (1932), *Del que hom no pot fugir* (1934) o *Un dia de la vida d'un home* (1934)— i les seves col·laboracions a *Clarisme* o *Mirador*, és com a mínim ressenyable que s'esculli definir-la precisament com a «poeta». Segurament aquest qualificatiu venia donat per Delfi Dalmau, l'intermediari que va permetre la col·laboració de la jove escriptora en el projecte i que en el volum *Polèmica* (1934) va incloure una secció assagística amb forma d'intercanvi epistolar amb la seva alumna predilecta, on afirma que aquesta té «naturalesa de poetessa i escriptora singularment àgil, de fàcil i aguda observació» (Dalmau, 1934, p. 10).¹²

I quines van ser les intervencions de Rodoreda en el text final de l'himne? Tot i que és cert que, tal com afirmava Dalmau, no calia una intervenció substancial sobre la versió de Slabý (vegeu la nota 10), els canvis de l'autora en les seves dues versions constitueixen una gran millora en la tria lèxica i fonètica dels versos. A més, la traducció resultant pot ser fàcilment cantada sobre la melodia original —un fet que, es lamentava Šmejkal, no succeïa amb totes les traduccions recollides al llibre (1935b, p. 164). Aquestes són, doncs, les dues versions signades per Slabý amb Rodoreda (Šmejkal, 1935b, p. 245):

12. Rodoreda, per la seva banda, rebutja l'etiqueta: «[...] heu esmentat el mot “poeta”, i aquest, té, per a mi, un significat que mai cap Diccionari no sabrà donar-li com interiorment l'hi dono jo./ No sé si ho sabem —no sé que us n'hagi parlat mai, i aquesta em sembla una bona ocasió per a fer-ho— jo hauria volgut ésser-ho. I un gran poeta —o poetessa—, perquè soc ambiciosa, i m'agrada el “més”, mai el “menys”; però jo mai no ho seré. [...] El que és trist és el que els passa, als poetes, que no ho són per naturalesa, que és el que m'esdevindria a mi: que en proposar-me d'entendre, o entristir, o sentimentalitzar, faria riure. I ha d'ésser molt depriment de produir uns efectes oposats als que hom vol» (Dalmau, 1934, p. 13-14). En aquest mateix volum, els dos interlocutors segueixen discutint sobre l'adequació d'aquesta etiqueta a les p. 40, 41 i 59. Sobre l'amistat entre Delfi Dalmau i Rodoreda, que va començar arran del mestratge d'ell cap a l'autora al Liceu Dalmau el 1931 i que va influir en l'entrada de l'escriptora al món del periodisme cultural, vegeu Real, 2005, p. 78-82.

II

On serà la meva llar?
 Soms rieranys remoregen,
 pins ombrívols i alts verdegens,
 té el jardí milers de flors:
 excitants són llurs sentors!
 Terra, ets meravellosa:
 [: pàtria txeca, dolça llar! :]

On serà l'única llar?
 Quan m'envaeix l'enyorança,
 bell anhel de benaurança
 és vivent dins del meu cor,
 de tot greuge venjador:
 Ets la gran nissaga txeca,
 [: entre txecs tinc jo ma llar! :]

III

On és ma llar, la meva llar?
 Soms rieranys remoregen,
 pins ombrívols i alts verdegens,
 té el jardí milers de flors:
 que divins són llurs sentors!
 Terra, ets meravellosa:
 [: pàtria txeca, dolça llar! :]

On [é]s ma llar, l'única llar?
 Quan m'envaeix l'enyorança,
 bell anhel de benaurança
 és vivent dins del meu cor,
 de tot greuge venjador:
 Ets la gran nissaga txeca,
 [: entre txecs tinc jo ma llar! :]

Al volum s'hi inclouen, a més d'aquestes, tres versions de Ricard Roig i quatre més de F. Grau i Ros. Fet i fet, i tot i que no podem negar que en aquest cas Mercè Rodoreda només va fer petites intervencions als versos que li havien estat donats, aquesta col·laboració amb Slabý podria ser una de les primeres mostres publicades de la faceta poètica (i traductora) de l'emblemàtica autora catalana.

El corpus: les traduccions

Mercè Rodoreda és, sens dubte, una de les autores més traduïdes de la literatura catalana contemporània: la seva obra ha estat traduïda, fins avui, a trenta-vuit llengües.¹³ Només una d'aquestes llengües no compta amb una traducció de *La plaça del Diamant*, la novella més cèlebre de l'autora; es tracta de l'eslovac i les raons, probablement, són les que tot just hem apuntat més amunt i en les quals aprofundirem més endavant: una planificació centralitzada de la indústria editorial txecoslovaca durant el comunisme¹⁴ i, posteriorment, la intercomprensió entre les dues llengües, que fa més difícil l'aparició de noves traduccions en llengua eslovaca si ja existeixen en txec (i viceversa).

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

El lector o investigador interessat en les traduccions internacionals de Rodoreda probablement entri en contacte primer amb els dos volums dedicats a la bibliografia crítica de l'autora que hem citat anteriorment (Mencos, 2002; McNerney, 2017) i que recullen informació tot just fins al 2011. Pel que fa al nostre corpus, McNerney corregeix l'oblit de Mencos en incloure la traducció de *La plaça del Diamant*, però no hi fa cap més aportació en la narrativa curta, on també es detectaven mancances. A més d'aquestes fonts, també existeixen altres estudis que ens podrien proporcionar aquesta informació: el treball de doctorat de Sánchez

13. Tot i que la xifra exacta pot variar segons la font consultada, prenem per bona la que s'extreu en consultar la base de dades de traduccions de l'Institut Ramon Llull, TRAC: coincideix, també, amb la xifra que dona Neus Real (2021, p. 200).

14. Tot i això, sembla que es va arribar a projectar una traducció a l'eslovac, però no es va arribar a materialitzar mai (vegeu l'apartat «Descripció i anàlisi de les edicions de les novel·les»).

Gordaliza (2008), que és una de les bases de la recopilació de McNerney, i l'article de Neus Real (2021) també tenen com a objectiu reunir una llista amb totes les traduccions de Mercè Rodoreda. Pel que fa a Sánchez Gordaliza, hi cita les quatre novel·les i les primeres traduccions de contes de Vladimír Hvizďala, però només un dels contes que va aparèixer traduït a l'eslovac a *Revue svetovej literatúry*,¹⁵ mentre que Neus Real inclou el que, segurament, és la llista més completa fins ara d'aquestes traduccions: tot i que no especifica quins són els contes traduïts, sí que fa palès que tant en txec com en eslovac s'han traduït algunes de les narracions de *La meva Cristina i altres contes*. També podríem tenir en compte l'estudi de Schejbal i Utrera (2004) centrat en les traduccions literàries d'obres txeques i eslovaques al català i viceversa. Veiem, però, que en aquest article no hi va aparèixer una bona part de les traduccions a l'eslovac i que hi falta també una traducció de Monika Zgustová que, pel que sembla, també ha restat ignorada per tota la bibliografia fins ara. Evidentment, en cap d'aquests estudis hi apareix el darrer text del nostre corpus, que s'ha publicat el 2024.

A més d'aquests estudis, altres bases de dades i recursos en línia ens poden ajudar a reunir un corpus de traduccions de Mercè Rodoreda, però, en el moment de redacció d'aquest treball, hi detectariem mancances semblants. Per començar, la base de dades TRAC, de l'Institut Ramon Llull, que pretén reunir totes les traduccions de literatura catalana en altres idiomes, només inclou volums complets (en cap cas contes o fragments publicats en premsa periòdica) i, tot i així, obvia la traducció a l'eslovac de *Jardí vora el mar*. I si bé tant la llista de traduccions que es recull al perfil de l'autora a la pàgina web de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana com el que apareix al web de la Fundació Mercè Rodoreda inclouen aquesta traducció, s'hi detecten encara algunes mancances en altres llengües: falten les traduccions a l'àrab (AELC) i la traducció de *La plaça del Diamant* a l'albanès (FMR). Aquestes discrepàncies i petites absències, que ha detallat Neus Real, fan difícil fer afirmacions categòriques o donar una comptabilització definitiva o fiable. Aquesta falta de fixació no deixa de ser un fet remarcable si tenim en compte que, com dèiem més amunt i com afirma la mateixa estudiosa, es tracta més que probablement de l'autora catalana amb més projecció internacional, com a mínim pel que fa al nombre de traduccions (Real, 2021, p. 199), i és, per tant, una situació que valdria la pena corregir.

15. L'autora arriba a citar dos «documents desconeguts» (tot i que els situa erròniament a Eslovènia; Sánchez Gordaliza, 2008, p. 146), l'un amb el títol «Lodka a rieka» i l'altre amb el títol «Presadený kvet», i que va localitzar gràcies al catàleg d'articles de la Biblioteca Nacional d'Eslovàquia. No els identifica, però, com a traduccions de narracions. En la mateixa secció cita el text «Merce Rodoredová je uznávaná doma...», que és el text introductori sobre l'autora aparegut al número 2 de *Revue svetovej literatúry*, on va aparèixer la traducció de «La salamandra» l'any 2000.

TAULA 1
Presència/Absència de les traduccions de Mercè Rodoreda existents en els estudis i bases de dades consultades

Obra	Mencos (2002) 1963-2001	McNerney (2017) 2002-2011	Schejbal i Utrera (2004)	Sánchez Gordaliza (2008)	Real (2021)	TRAC ¹	AELC ²	FMR ³
<i>La plaça del Diamant</i> [CZ]		x	x	x	x	x	x	x
<i>Jardí vora el mar</i> [SK]	x			x	x		x	x
<i>Aloma</i> [CZ]	x		x	x	x	x	x	x
<i>Mirall trencat</i> [SK]	x		x	x	x	x	x	x
«El mar», «Una carta», «La sala de les nines» [CZ]	x		x	x	O ⁴		x	x
«Flor trasplantada» [SK]				?				
«En veu baixa» [CZ]								
«La salamandra» [SK]				x	O			
«El riu i la barca» [SK]				?	O			
<i>Mirall trencat</i> [CZ, fragment]								

1. Base de dades «Traduccions del català a altres llengües (TRAC)», de l'Institut Ramon Llull. [Consulta: juliol 2023]
2. Llista de traduccions en el perfil de Mercè Rodoreda dins del web de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. [Consulta: juliol 2023]
3. Base de dades de traduccions de l'autora al web de la Fundació Mercè Rodoreda. [Consulta: juliol 2023]
4. Atès que, en el seu estudi, Neus Real no explicita els títols dels contes que han estat traduïts, sinó que només apareix a la llista el nom del volum del qual formen part (*La meua Cristina i altres contes*), hem marcat amb un símbol diferent aquestes aparicions.
5. Marquem amb un interrogant els textos que Sánchez Gordaliza cita com a «documents desconeguts».

Per tot això, no ha estat una tasca fàcil aconseguir el primer objectiu de la nostra contribució en aquest àmbit: aportar la llista més completa de les obres de Rodoreda que s'han traduït fins ara al txec o a l'eslovac. Durant la nostra recerca hem pogut localitzar dos textos que cap de les fonts recollia (vegeu la taula 1): el conte «En veu baixa», de *Vint-i-dos contes* («Potichu», trad. de Monika Zgustová del 1991), i un fragment de la traducció de *Mirall trencat* («Rozbité zrcadlo», trad. de Jan Schejbal del 2014).¹⁶ A més, gràcies al treball de camp, hem pogut consultar i confirmar la naturalesa dels textos «Lodka a rieka» i «Presadený kvet», que no havien estat catalogats correctament fins ara i que són, respectivament, traduccions d'«El riu i la barca» (*La meva Cristina i altres contes*) i de «Flor trasplantada» (*Viatges i flors*).

LLISTA DE TRADUCCIONS LOCALITZADES

Així, doncs, ja hem vist que, tot i que la qüestió de les traduccions internacionals de Mercè Rodoreda no ha estat, ni de bon tros, un tema negligit en els estudis literaris catalans, és lluny de ser una qüestió del tot resolta, com a mínim pel que fa a les traduccions al txec i l'eslovac. Les que hem localitzat durant el nostre estudi són les següents:

TAULA 2			
Llista completa de totes les traduccions de l'obra de Rodoreda que hem pogut localitzar			
Data	Idioma	Títol/s	Traductor/a
1969	CZ	«Moře» [«El mar»], «Dopis» [«Una carta»] i «Sál loutek» [«La sala de les nines»]. A: <i>Světová literatura</i> , vol. xiv, núm. 2	Vladimír Hvizďala
1973	CZ	<i>Diamantové náměstí</i> [La plaça del Diamant]	Jan Schejbal
1979	SK	<i>Záhada pri mori</i> [Jardí vora al mar]	Elena Račková
1982	SK	«Presadený kvet» [«Flor trasplantada»]. A: <i>Eud. Orgán strany slovenskej obrody</i> , any 35, núm. 298	P. Lukáčik (?)
1988	CZ	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>	Jan Schejbal

16. És sabut que el desaparegut catalanista de Praga (que malauradament va morir aquest darrer 2021), tenia ja tota l'obra traduïda, però fins aleshores aquest text mai no havia arribat al públic (Rendé, 2021, p. 166). Evidentment, a l'hora de valorar aquesta absència cal tenir en compte que part dels estudis consultats es van publicar abans que sortís el número de *PLAV* en què es va incloure aquesta traducció de Schejbal.

TAULA 2 (*Continuació*)

Llista completa de totes les traduccions de l'obra de Rodoreda que hem pogut localitzar

<i>Data</i>	<i>Idioma</i>	<i>Títol/s</i>	<i>Traductor/a</i>
1989	SK	<i>Rozbité zrkadlo</i> [<i>Mirall trencat</i>]	Oľga Hlaváčová
1991	CZ	«Potichu» [«En veu baixa»]. <i>Literární noviny</i> , vol. 2, núm. 23	Monika Zgustová
2000	SK	«Salamandra» [«La salamandra»]. <i>Revue svetovej literatúry</i> , any 36, núm. 2	Renáta Bojničanová
2000	SK	«Lodka a rieka» [«El riu i la barca»]. <i>Revue svetovej literatúry</i> , any 36, núm. 3	Renáta Bojničanová
2014	CZ	«Rozbité zrcadlo» [fragment de <i>Mirall trencat</i>]. <i>PLAV</i> , núm. 8	Jan Schejbal
2024	CZ	«Karneval» [«Carnaval»]. <i>V zahradě Ramonově. Století katalánské povídky</i> . Plzeň: Euskaldun	Jiří Pešek

UN RENOVAT INTERÈS EN L'OBRA DE RODOREDA? PERSPECTIVES DE FUTUR

És evident que ens separa molt de temps de la majoria d'aquestes traduccions: de fet, entre la publicació de «Karneval» i l'anterior traducció apareguda han passat deu anys, i encara hem d'afegir que la de 2014 era un fragment d'una traducció de Jan Schejbal que havia fet amb anterioritat i que havia restat (i encara resta) inèdita. El traductor mateix comentava que, a diferència del que passava durant els anys en què es van publicar les novel·les de Rodoreda que podem llegir en txec o en eslovac, en el panorama editorial txec actual no és tan fàcil trobar espais per a la literatura catalana:

Desgraciadament, después de 1989, hem quedat una mica endarrerits en comparació amb els alemanys, hongaresos, polonesos o romanesos, per exemple. Amb la desaparició de l'antiga Odeon, es va interrompre l'èxit del desenvolupament dels anys setanta i vuitanta i les obres d'autors catalans van desaparèixer del camp de visió dels nostres lectors. I tot i que avui dia les editorials tenen una visió molt millor, excepte en rares excepcions, temen arriscar-se a publicar traduccions de literatures menors: prefereixen apostar per allò segur amb noms anglesos o que sonin nòrdics (Pokorný i Schejbal, 2015, p. 3).¹⁷

17. «U nás jsme bohužel po roce 1989 ve srovnání například s Němci, Maďary, Poláky, ale i Rumuny poněkud zaostali. Zánikem bývalého Odeonu se přerušil zdárný vývoj ze sedmdesátých a osmdesátých let a díla katalánských autorů zmizela ze zorného pole našich čtenářů. A přestože dnes nakladatelé mají mnohem lepší přehled, až na několik vzácných výjimek se bojí riskovat a vydávat překlady z menších literatur – raději sázejí na jistotu, na anglicky nebo seversky znějící jména.»

Per sort, recentment hem pogut comptar amb una d'aquestes «rars excepcions». Tot i que és aventurat parlar de com podria créixer més la llista de traduccions que hem presentat (vegeu la taula 2) en els propers anys, de moment, l'aparició de la petita editorial independent txeca Euskaldun, amb base a Plzeň, ha contribuït a l'ampliació del nostre corpus. Aquest segell va néixer el 2021 precisament per iniciativa d'un antic estudiant dels Estudis de Català que s'imparteixen a la Universitat Masaryk de Brno, en Vít Groesl, en col·laboració amb el seu soci Martin Holý. Durant la tardor de 2024 aquesta editorial va publicar una petita antologia de contes d'escriptors catalans del segle xx entre els quals hi havia Dolors Monserdà, Lluís Ferran de Pol, Josep Pla, Sergi Pàmies, Baltasar Porcel, etc. També hi va aparèixer, és clar, Mercè Rodoreda: s'hi va publicar la traducció del conte «Carnaval» (*Vint-i-dos contes*, 1958) per iniciativa del traductor (en aquest cas, Jiří Pešek), que va escollir aquest relat pel seu interès en la relació de la literatura amb els espais que retrata, i especialment en el cas de la literatura barcelonina. La primera edició va ser de mil exemplars. El conte de Rodoreda, a més, va ser un dels escollits per ser radiats gràcies a una iniciativa de la ràdio pública Český rozhlas, així que durant el novembre de 2024 els oients txecs van poder accedir a una versió dramatitzada de «Karneval» i d'altres relats del recull (Mačas, 2024).

I tot i que aquí acaben totes les certeses, tenim motius per pensar que podria no ser l'única novetat rellevant de la literatura rodoorediana en txec: quins camins es podrien encetar properament?

Per començar, ja hem comentat que Jan Schejbal va traduir *Mirall trencat* en la seva totalitat, tot i que malauradament només un fragment d'aquesta traducció ha vist la llum fins ara. L'aparició d'una editorial compromesa amb l'edició de textos catalans com Euskaldun podria ser un bon auguri per a la recuperació d'aquest text, tot i la dificultat que sabem que suposa en el mercat txec publicar una obra que no és actual i, a més, amb una traducció relativament antiga. No podem obviar, és clar, que l'existència d'una traducció a l'eslovac del mateix llibre tampoc sembla afavorir aquesta possibilitat. Malgrat tot això, els editors d'Euskaldun no veuen amb mals ulls la incorporació al catàleg d'altres clàssics catalans que el reputat catalanista tenia ja traduïts, així que no perdem l'esperança que també es decideixin a treure aquesta traducció a la llum d'aquí a uns anys.

D'altra banda, Jiří Pešek ha traduït ja diversos fragments de la novella *El carrer de les Camèlies*: va ser en el context del Programa per a la promoció del patrimoni literari en llengua catalana i aranesa de l'Institut Ramon Llull (edició de 2022), un programa anual que fomenta l'elaboració de dossiers de promoció amb fragments traduïts per a presentar a les editorials. Tot i que de moment cap d'aquestes editorials ha expressat el compromís ferm de publicar aquesta traducció, recentment aquests mateixos fragments han rebut el 3r Premi del Concurs Jiří Levý per a joves traductors (edició de 2025) que atorga Obec překladatelů, la primera vegada que

una obra narrativa en català rep aquesta distinció. Esperem que aquest reconeixement serveixi per a impulsar la publicació d'aquest clàssic rodoredià, que es convertiria en la primera publicació d'una novella completa de l'autora des dels anys vuitanta del segle passat.

Sobre la recepció de Mercè Rodoreda

Un cop establerta una llista completa (o tan completa com ens ha estat possible) de les traduccions de Mercè Rodoreda als territoris txec i eslovac, és important establir el paper de l'autora dins dels sistemes literaris d'arribada, si és que en té algun.

Aquest, segurament, és el punt més difícil de resoldre del nostre estudi, ja que la influència o importància d'un autor en un sistema literari estranger pot ser molt relativa, i es fa difícil donar-ne dades objectives i fefaents. La nostra proposta en aquest camp passa per donar uns apunts sobre la presència de l'autora a les biblioteques del país (un possible indicador per establir quina presència té entre el públic comú i un signe del reconeixement institucional de què gaudeix als dos països), en els entorns acadèmics (tant en les universitats que ofereixen estudis de català com en les que no) i en la crítica literària. També hem proposat algunes vies menys habituals però interessants per establir una certa «recepció popular», l'aspecte més intangible dels que hem intentat mesurar en el nostre estudi.

PRESÈNCIA DE L'AUTORA A LES BIBLIOTEQUES TXEQUES I ESLOVAQUES¹⁸

Tot i que la manera de consumir literatura ha canviat molt durant els darrers anys (amb un gir cap al consum digital), no podem desestimar la presència de l'autora a les biblioteques dels dos països per determinar-ne la recepció o, si més

18. Les informacions següents les hem pogut extreure gràcies a *Souborný katalog České republiky* (SKČR) i *Knihovny.cz* (que recullen catàlegs de Txèquia) i *Slovenská knižnica* (SK) i *Infogate* (que recullen els d'Eslovàquia). En el cas de la Universitat Masaryk, hem inclòs el catàleg intern del Departament de Català, que és consultable en línia i accessible als estudiants del grau (Katalanstinabrno, s. d.), i en el cas de la Universitat Carolina, s'inclou el catàleg d'ARCA, l'Aula de Recursos de Català «Carlemany», també consultable en línia (Centre Carlemany, 2019). Tot plegat no ha estat una tasca fàcil, ja

no, la possibilitat d'accés als seus textos per part del públic, si bé és cert que els diversos tipus de biblioteques que hi trobem apellen a públics molt diferents, motiu pel qual hem volgut aportar les dades d'aquesta presència diferenciant la institució en què els llibres estan disponibles. Cal tenir en compte que, en el cas de les novel·les de Rodoreda, totes són traduccions que es van publicar entre els anys 1973 i 1989 i que, per tant, estan descatalogades i el públic només hi pot accedir a través del mercat de segona mà o del catàleg d'aquestes institucions. La presència o absència d'aquests volums també ens pot indicar quina és la importància que s'ha donat institucionalment a l'autora als dos països.

Per a establir-ho, ens hem fixat en les biblioteques nacionals (a Praga i a Bratislava, respectivament), la biblioteca de Moràvia (que administrativament és una anomalia, ja que fa referència a la «província històrica» i es troba a Brno), les biblioteques universitàries (especialment aquelles en què hi ha estudis de catalanística i/o hispanística, però no exclusivament), les biblioteques regionals (*krajské*, que depenen administrativament dels seus respectius *kraje*, la subdivisió administrativa amb què es divideix el territori a Txèquia i Eslovàquia) i biblioteques «de recerca» (les antigament anomenades *vědecké knihovny*, textualment «biblioteques científiques», que són també d'àmbit regional)¹⁹ i biblioteques locals (*městská*, «de la ciutat»).

Pel que fa al nou consum digital, de fet, hem de destacar que, en el cas de Txèquia, tant la Národní knihovna České republiky (Biblioteca Nacional de la República Txeca, NKČR) de Praga com la Moravská zemská knihovna (Biblioteca Provincial de Moràvia, MZK) de Brno ofereixen al seu catàleg digital (accessible només per a membres registrats) les traduccions txeques de *La plaça del Diamant* i *Aloma*. No és així en el cas de les traduccions a l'eslovac, ja que tot i que la Slovenská národná knižnica (Biblioteca Nacional Eslovaca, SNK) té també un catàleg digital amb diverses obres d'accés lliure, no hi ofereix cap de les dues traduccions de Rodoreda a l'eslovac.

que aquestes bases de dades presenten moltes incongruències entre elles, a més de nombrosos errors de transcripció en el nom de l'autora (*Rodoreda, *Rodored per Rodoreda; *Marcé, *Mercé, *Marcel per Mercè) o en els títols en llengua original o espanyola (**El carrer de les Camélias* per *El carrer de les Camèlies*; **La nuerte y la primavera* per *La muerte y la primavera*), a més de diferents criteris de transcripció del cognom en un mateix catàleg («Rodoreda» i «Rodoredová»). Ateses les discrepàncies entre aquestes bases de dades més genèriques, hem contrastat la presència dels volums amb els catàlegs de cada institució individualment, hem afegit els volums que no consten a les bases de dades generals i hem optat per eliminar dels resultats els volums que no apareixien als catàlegs de cada institució (p. ex., tot i que segons les bases de dades *Diamantové náměstí* i *Pět katalánských novel* es troben a la biblioteca local de Benešov, el catàleg públic d'aquesta biblioteca indica que no en tenen exemplars; així, doncs, hem optat per eliminar aquestes entrades en les nostres dades). Les dades corresponen a les consultes fetes durant el mes d'octubre de 2023. Vegeu els apartats corresponents als Annexos.

19. Vegeu l'entrada «Krajské knihovny» a Wikiknihovna.

Però, a banda de la possibilitat de l'accés digital a les obres —reservada sobretot a públic acadèmic, que és generalment el que fa ús d'aquest tipus de biblioteques—, els públics txec i eslovac tenen avui dia altres alternatives per accedir a aquestes traduccions gràcies als catàlegs locals, regionals i universitaris que tenen a la seva disposició.

TAULA 3
Presència de les obres traduïdes de Mercè Rodoreda a les biblioteques txeques¹

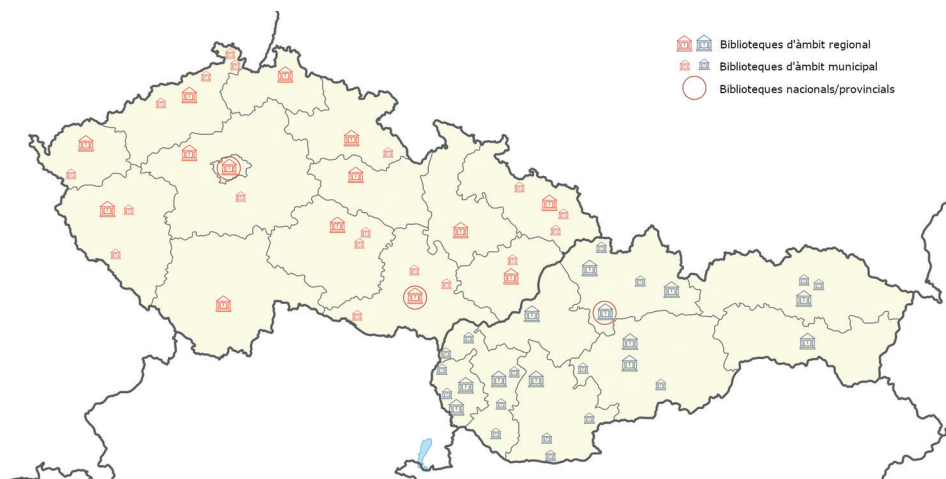
<i>Tipus de biblioteca</i>		<i>Diamantové náměstí [CZ]</i>	<i>Záhrada pri mori [SK]</i>	<i>Pět katalánských novel [CZ]</i>	<i>Rozbité zrkadlo [SK]</i>
Nacional i provincial (2)		2	2	2	2
Universitàries (5) ²		3	1	3	1
Àmbit regional (8)	De recerca (8)	8	7	8	7
	Regionals (5)	4	2	5	0
Locals (25)		8	1	21	1
Total de biblioteques (45)		25	13	39	11

1. Aquí i a la taula 4: a les xifres de la taula no es té en compte si hi ha més d'un exemplar de cada volum a les corresponents biblioteques.

2. Aquí i a la taula 4: entre parèntesis, xifra de biblioteques que tenen com a mínim un volum de/ sobre Mercè Rodoreda segons els nostres registres (no la totalitat de biblioteques d'aquest tipus al país). En el cas de les biblioteques universitàries, en aquestes taules hem unificat les dades de les diferents facultats.

Les dades ens diuen que, en el cas de la República Txeca, les traduccions als dos idiomes estan disponibles a les dues principals biblioteques de Bohèmia i de Moràvia: no ens ha d'estranyar, ja que, com en altres estats, existeix una normativa que obliga a dipositar un cert número d'exemplars de qualsevol publicació que aparegui al país a les biblioteques més importants (actualment cal fer arribar dos exemplars del volum en qüestió a la NKČR —Praga— i un a la MZK —Brno—).

També podem observar que totes les biblioteques d'àmbit regional del país (tretze en total, entre les de recerca i les *krajské*, que d'ara en endavant anomenarem «regionals») tenen com a mínim un exemplar de l'autora.

Mapa de Txèquia i Eslovàquia amb les biblioteques que tenen com a mínim un volum de Mercè Rodoreda en el seu catàleg.

Pel que fa a les universitats, les traduccions txeques hi són prou més presents que no pas les eslovaques (concretament, *Záhřada pri mori* està disponible a la Universitat d'Olomouc, mentre que *Rozbité zrkadlo* ho està a la d'Ostrava —ambdues ciutats són relativament properes geogràficament a Eslovàquia—),²⁰ un fet molt més accentuat en el cas de les biblioteques regionals i locals, més adreçades a un públic general i que contenen un total de 38 volums de traduccions de Rodoreda al txec per només quatre en eslovac. No és d'estranyar que *Pět katalánských novel* superi amb escreix les xifres de *Diamantové náměstí*, ja que l'obra va tenir una tirada molt superior i, a més, el caràcter coral del volum el fa una adquisició molt interessant per a aquests catàlegs, que incorporen així cinc novel·les diferents amb un sol volum. En el cas de les biblioteques de recerca, es repeteix la preferència pels volums txecs, però les diferències entre les xifres d'unes traduccions i les altres són mínimes (setze en txec i catorze en eslovac).

20. Potser, de fet, és més ressenyable l'absència d'aquests volums a la Universitat Masaryk de Brno, institució que compta amb molts estudiants eslovacs gràcies a la proximitat i bona connexió amb Bratislava.

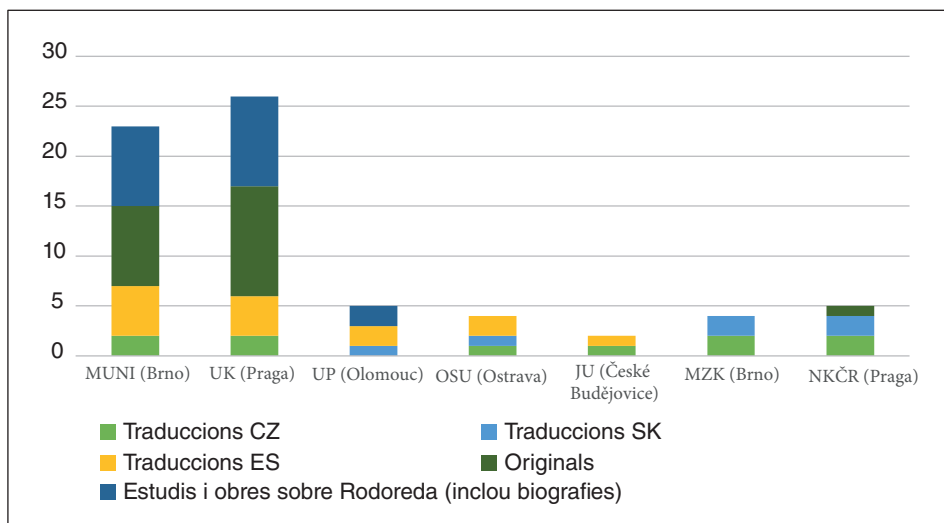
De fet, és interessant observar que, mentre que a les biblioteques de recerca de la mostra s'hi localitza un nombre força elevat de traduccions, aquesta presència és força més discreta a les biblioteques universitàries. Podria semblar paradoxal que, tenint en compte que en aquestes universitats s'hi fan estudis d'hispanística o catalanística, no siguin precisament aquestes institucions les que tinguin aquestes obres a disposició dels usuaris. Però creiem que és precisament per això que no les tenen: segons les dades recopilades, a més de les traduccions reflectides a la taula 3, a les biblioteques universitàries es poden trobar divuit volums de Mercè Rodoreda en la llengua original (tots a les universitats de Praga i de Brno) i catorze volums traduïts a l'espanyol. I és que, probablement, els usuaris d'aquestes biblioteques interessats en la literatura de Mercè Rodoreda siguin estudiants d'espanyol o de català que, és clar, s'inclinen pels volums en llengua original o traduïts a l'espanyol de la seva obra.

Les dades també ens diuen que, per les mateixes raons, a les biblioteques que no són universitàries la presència de volums en llengua original o traduïts a l'espanyol és pràcticament nul·la: l'única excepció la localitzem a la NKČR, on hi ha un llibre que hem decidit comptabilitzar dins de l'etiqueta «originals» tot i que l'autoria no és únicament de Rodoreda, sinó que més aviat n'és una autora secundària. Es tracta del llibre de Delfi Dalmau que hem esmentat més amunt, *Polèmica* (1934), en què Rodoreda és una de les col·laboradores i que constitueix, per tant, una participació molt primerenca en la seva carrera literària, força excepcional —ja que es pot considerar una de les úniques mostres de l'autora en el registre assagístic. Evidentment, la presència d'aquest llibre a la NKČR era prou extraordinària perquè ens decidíssim a consultar-lo *in situ*. Com sospitàvem, i tal com indica un segell visible a les primeres pàgines, el llibre havia pertangut a la biblioteca de Rudolf Slabý, que sembla que va mantenir una relació d'amistat amb l'autor català al llarg dels anys trenta.²¹

D'altra banda, es detecta que cap de les biblioteques universitàries no ofereix traduccions de Rodoreda en altres idiomes,²² un fet també àmpliament generalitzat en els altres tipus de biblioteques tingudes en compte en aquest estudi. Només

21. A la mateixa biblioteca hi podem localitzar les novel·les *Una altra mena d'amor* (ed. Clarisme, 1933) i *Sinceritat* (ed. Catalònia, 1938), a més del llibre *Poliglòtisme passiu* (ed. La Revista, 1936). Aquests tres volums tenen el mateix segell que indica la provenença del llegat de R. Slabý («Z odkazu Dr. Rudolfa Slabého») i, a més, estan dedicats i signats a mà per Delfi Dalmau —les dedicatòries de *Sinceritat* i *Poliglòtisme passiu* estan datades justament l'any en què es van editar els textos, la d'*Una altra mena d'amor* no porta data.

22. Tot i que si fem la cerca al catàleg de la UK apareix *War, so much war* (ed. digital Open Letter, 2015) amb possible accés digital a través del catàleg de ProQuest, no podem estar segurs de si els usuaris realment poden accedir al text o només suggerir-ne la compra. Per tant, no hem comptabilitzat als nostres registres ni aquest ni els altres volums digitals que apareixen en aquestes mateixes condicions.

GRÀFIC 1. Presència d'obres de/sobre Rodoreda en biblioteques universitàries i d'àmbit nacional/provincial (Txèquia)

hi hem detectat una notable excepció: a la biblioteca municipal de Havířov, una ciutat a uns escassos vint quilòmetres de la frontera amb Polònia, podem trobar-hi *Diamentowy plac* (ed. Marginesy, 2022), la traducció al polonès del clàssic més internacional de Rodoreda.

Ja que el nostre estudi també cobrirà la recepció acadèmica de Mercè Rodoreda als dos països, és interessant aturar-nos a veure més detalladament quina és la bibliografia que la comunitat universitària de la República Txeca té a disposició pel que fa a la nostra autora. Per entendre aquests resultats cal tenir en compte que, a més dels estudis de català esmentats més amunt, a la República Txeca es poden cursar estudis de filologia hispànica a les universitats Masaryk de Brno (MUNI), la Carolina de Praga (UK), la de Bohèmia del Sud a České Budějovice (JU), la Palacký d'Olomouc (UP) i la d'Ostrava (OSU):²³ de fet, no hem trobat cap volum rellevant per a l'estudi fora d'aquestes universitats.

És evident que la presència d'uns estudis de catalanística forts i amb una llarga tradició és un factor decisiu a l'hora de determinar el nombre total d'obres de l'autora i d'estudis al voltant de la seva obra que seran presents a les biblioteques respectives: és per això que la MUNI i la UK destaquen tan clarament en aquesta estadística. La primera ofereix uns estudis de grau (*bakalář*) específics

23. També a Liberec es poden cursar uns estudis d'espanyol a la Universitat Tècnica (TUL), però orientats a la pedagogia de la llengua.

de català gràcies, en part, a la col·laboració amb l'Institut Ramon Llull i la segona ofereix una gran varietat de cursos a la Facultat de Lletres que té una llarga tradició a la universitat, en aquest cas, gràcies també al suport del Govern andorrà (vegeu l'apartat «Presència de Mercè Rodoreda en entorns acadèmics», més endavant). Potser fins i tot la presència d'un lectorat de català a la Universitat d'Olomouc del 2004 al 2016 també ha tingut influència sobre aquests resultats, ja que tot i que es queda lluny de les dues primeres universitats, és la tercera en nombre de llibres disponibles (que més concretament són un estudi cabdal de Carme Arnau, una biografia de Mercè Rodoreda, dues traduccions a l'espanyol i una a l'eslovac).

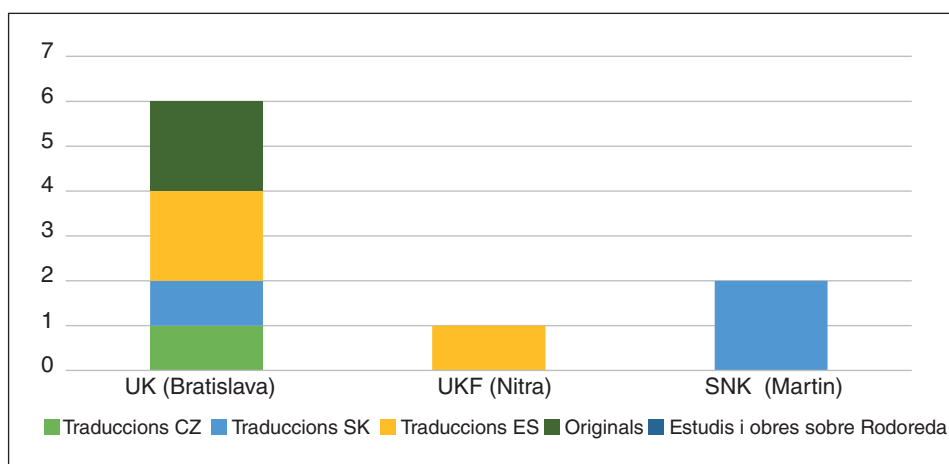
TAULA 4
Presència de les obres traduïdes de Mercè Rodoreda a les biblioteques eslovaques

<i>Tipus de biblioteca</i>		<i>Diamantové náměstí [CZ]</i>	<i>Záhrada přimori [SK]</i>	<i>Pět katalánských novel [CZ]</i>	<i>Rozbité zrkadlo [SK]</i>
Nacional (1)		0	1	0	1
Universitàries (2 + 2)		2	1	0	1
Àmbit regional	De recerca (5)	3	4	4	4
	Regionals (8)	1	6	4	7
Locals (20)		1	11	2	13
Total de biblioteques (38)		7	23	10	26

El cas d'Eslovàquia, com reflecteix la taula 4, és una mica diferent. Per començar, no trobem cap de les traduccions al txec a la biblioteca nacional, només les eslovaques; i hem trobat poques universitats que tinguessin obres de Mercè Rodoreda. Aquest fet potser és fruit de la poca tradició d'estudis de catalanística en el món acadèmic eslovac (només la principal universitat de l'Estat, la Universitat Comenius, ofereix cursos de català des de 2019), però també hi té un pes el fet que, en aquest país, només es pot estudiar filologia hispànica a Bratislava i a Nitra. A diferència del que passava a Txèquia, però, hi ha dues universitats sense estudis

d'hispanística que tenen volums de l'autora: *Diamantové náměstí* és al catàleg de la biblioteca de l'Acadèmia d'Arts de Banská Bystrica i *Rozbité zrkadlo* es pot trobar a l'Acadèmia de les Forces Armades a Liptovský Mikuláš. En les biblioteques de recerca la situació canvia, amb una presència una mica més gran de les obres rodoredianes i amb diferències poc significatives entre les traduccions txeques i eslovaques.

Pel que fa a les biblioteques regionals i locals, es reproduïx un esquema força paral·lel al de les biblioteques txeques, ja que es detecta una prevalença clara de les traduccions en la llengua del país (amb 37 traduccions a l'eslovac per només vuit en txec). Això sí: a diferència del que hem observat amb Txèquia, cal anotar que a les biblioteques en territori eslovac hi ha una presència de traduccions en altres llengües molt més elevada: en una de les biblioteques de recerca trobem un volum en anglès (*War, so much war*, ed. Open Letter, 2015; a Košice) i fins a set biblioteques regionals o locals tenen traduccions de *La plaça del Diamant* a l'hongarès. La traducció *A diamant tér* (ed. Európa Könyvkiadó, 1978) és present a la biblioteca regional de Nitra (que té al catàleg les dues traduccions a l'eslovac i *Pět katalánských novel*), a la Mestská knižnica v Bratislava (que també compta amb les traduccions a l'eslovac) i a la local de Galanta (on també trobem *Rozbité zrkadlo*). A les biblioteques locals de Komárno, Gbelce, Dunajská Streda i Nové Zámky²⁴ trobem no-

GRÀFIC 2. Presència d'obres de/sobre Rodoreda en biblioteques d'àmbit nacional i biblioteques universitàries amb estudis d'hispanística (Eslovàquia)

24. Tot i que en el nostre estudi no hem tingut en compte la quantitat de volums disponibles de cada exemplar a les biblioteques, és destacable constatar que a la biblioteca de Nové Zámky tenen

més la traducció hongaresa de l'obra i cap volum en eslovac: tant aquestes ciutats com Nitra i Galanta estan situades, és clar, a l'àrea on es concentra la minoria hongaresa d'Eslovàquia.

A les biblioteques universitàries on hi ha estudis d'hispanística, a diferència de Txèquia, no es pot accedir a estudis o a obres monogràfiques sobre Rodoreda o la seva obra. Això sí, com passava en el cas del país veí, en els pocs casos en què tenen obra de l'autora, hi ha una preferència clara pels volums en llengua original o traduïts a l'espanyol: trobem dos volums en català (concentrats a la principal universitat del país, la Comenius) i tres traduccions a l'espanyol en total. També és remarcable que a les biblioteques de recerca d'aquest país s'hi reuneixen un volum en català (*Tots els contes*, en l'edició de 2008) i quatre en espanyol.

En conclusió, sembla evident que la presència de lectorats o estudis de catalanística influeix molt positivament en la presència de llibres de l'autora (i sobre l'autora) en entorns universitaris, estadística que lideren amb claredat la MUNI o la UK. En segon lloc, també l'existència o no d'estudis d'hispaniques a la universitat és un factor clau a l'hora de determinar si el seu catàleg inclourà obres de l'autora. En aquests entorns, com hem vist, les traduccions a l'espanyol també són importants perquè la comunitat universitària pugui accedir als seus textos, per sobre de les traduccions en les llengües autòctones o a d'altres idiomes com l'anglès o el francès.

Fora d'aquest àmbit, a més, les xifres ens fan pensar que l'autora compta amb un ampli reconeixement institucional: la seva presència a les biblioteques nacionals i d'àmbit regional és generalitzada, i a les biblioteques locals no és gens desdenyable. També són força destacables els resultats que ens indiquen una presència molt notable de la traducció hongaresa a Eslovàquia, sobretot si tenim en compte que aquesta minoria representa aproximadament el 8 % de la població del país.²⁵

PRESÈNCIA DE MERCÈ RODOREDA EN ENTORNS ACADÈMICS

L'anàlisi de les dades dels catàlegs de les biblioteques universitàries ens planteja la hipòtesi de si la inclusió de Rodoreda és un reflex de la presència de l'autora en els currículums universitaris dels respectius països i de l'interès acadèmic que hi desperta. McNerney (2010, p. 13-14) comentava la presència de Mercè Rodoreda en els contextos acadèmics dels Estats Units i citava diversos cursos on es llegia l'autora, normalment en castellà —en menys casos, en anglès i en català.

disponibles fins a quatre exemplars d'A *diamant tèt*, un nombre molt notable si el comparem amb els altres casos dels nostres registres.

25. Aquesta és la dada corresponent al 2021 segons l'Sčítanie obyvatel'ov, domov a bytov (Cens d'habitants, llars i habitatges), (SODB, 2021).

Sembla, per tant, que normalment allà aquestes obres formen part de cursos d'hispanística, ja que el sistema estatunidenc permet força flexibilitat pel que fa al contingut de les assignatures. Ja que la tradició hispanística amb què nosaltres tractem és prou diferent de la que existeix actualment a l'Amèrica del Nord, ens hem preguntat sobre si a Txèquia o Eslovàquia es podien reproduir casos semblants als que ella descrivia al seu article, en què Rodoreda és llegida a través de les traduccions al castellà.

Seguint el seu exemple, hem fet una enquesta informal entre els departaments d'hispaniques de les universitats Masaryk de Brno, la Carolina de Praga, la Palacký d'Olomouc, la de Bohèmia del Sud de České Budějovice, la d'Ostrava i la Universitat Tècnica de Liberec (a Txèquia) i a les universitats Comenius de Bratislava i la de Constantí el Filòsof de Nitra (a Eslovàquia), amb objectiu d'esbrinar si en els departaments d'hispaniques d'aquests dos països la literatura catalana i Rodoreda troben algun espai. Hem d'agrair als professors corresponents la seva ajuda i bona disposició, ja que només en un cas no hem aconseguit cap resposta per part d'un dels departaments.

Aparentment, els resultats no són gaire afalagadors. Hem de destacar que, generalment, només els professors que coneixen bé la llengua catalana —alguns dels professors consultats també ensenyen en els departaments de català, i alguns fins i tot han exercit de traductors de la nostra llengua— incorporen la nostra literatura o d'altres que avui formen part de l'Estat espanyol dins de cursos que pertanyen principalment a l'àmbit de les lletres hispaniques. Cap de les universitats consultades té cap assignatura especialitzada, per exemple, en literatura femenina o en literatures «perifèriques» (etiqueta que podríem utilitzar per a la literatura catalana, èuscara o gallega si prenem el punt de vista de l'Estat), on Rodoreda pugui tenir un espai més destacat. Tractarem a part el cas de les assignatures del grau de català de la MUNI o del Centre Carlemany de la UK, on evidentment la figura de l'autora té molt més pes.

Precisament a la Universitat de Praga un professor de literatura del Departament d'Hispaniques ens comentava que sí que tracta el *Tirant lo Blanch* (que llegeix a classe en l'original català) dins del marc de la novella cavalleresca, però que quan tracta la literatura contemporània no fa esment de Rodoreda. A la Masaryk, en canvi, un dels professors consultats afirma que parla superficialment de l'autora a classe, especialment de *La plaça del Diamant* com a contrapunt a l'experimentisme de la novella espanyola als anys seixanta i en el context de la novella barcelonina. Mai, però, ha treballat directament amb la seva obra traduïda a l'espanyol a l'aula, ni l'ha escollit com a lectura obligatòria del curs. L'única altra universitat on es parla amb més detall de literatura catalana, i on Rodoreda sí que sol tenir un espai específic, és la de Liberec: la professora, que té un interès especial per la llengua i la literatura catalanes, menciona en la seva assignatura també altres autors

com Joanot Martorell, Pere Gimferrer o Irene Solà —i també intenta encabir al programa certs apunts sobre les literatures gallega i basca.

Pel que fa a la resta d'universitats, a excepció del cas d'Ostrava, on un dels professors sí que dedica un petit espai a les literatures «perifèriques» (tot i que sense menció específica a Rodoreda), tots els professors consultats coincidien a comentar que no tenien temps ni espai per a incloure temes fora de la literatura espanyola i llatinoamericana als seus programes, que ja són prou difícils de complir. És probable que aquesta falta d'hores lectives per assignatura i els pocs espais per fer assignatures optatives amb temàtiques específiques siguin un dels inconvenients dels programes txecs i eslovacs, un fet que explica la poca incidència que hi poden tenir aquestes literatures «perifèriques».

En l'enquesta també vam consultar els professors sobre l'existència de treballs acadèmics recents o en curs que tractessin la figura de Mercè Rodoreda en els seus departaments. A cap dels consultats els constava que hi hagués treballs d'aquestes característiques en aquests moments, però la majoria es mostraven oberts a acceptar propostes en aquest àmbit en cas que algun estudiant ho proposés en el futur —i no és sobrer dir-ho, atès que històricament no tots els departaments d'històriques d'aquests territoris han volgut acceptar treballs que sortissin de l'àmbit estricte de la literatura en espanyol. Com veurem més endavant, però, sí que hem pogut localitzar alguns treballs més antics, i l'existència d'aquests treballs d'alumnes de l'àmbit de la hispanística que tracten, ni que sigui tangencialment, la figura de Rodoreda ens fan pensar que l'autora no ha estat del tot bandejada en aquests departaments (vegeu l'apartat «Treballs acadèmics sobre Mercè Rodoreda».)

Evidentment, les universitats que ofereixen estudis o programes de catalanística mostren un panorama molt diferent. En el cas de la Universitat Palacký d'Olmouc (que va oferir estudis de català del curs 2004 al 2016 en forma de diversos cursos optatius que podien escollir els alumnes de la facultat), la seva última lectorsa, Pavlína Javorová Švandová, ens ha explicat que dins del programa d'aquesta universitat, a més de les assignatures de llengua catalana, hi havia assignatures de cultura i d'introducció a la literatura, on Rodoreda tenia, és clar, un paper destacat. També recorda específicament haver tractat la versió cinematogràfica de *La plaça del Diamant* en el context de la cinematografia catalana (a més d'hispanista, Javorová Švandová és llicenciada en teoria del cinema).

Pel que fa als estudis de català a la MUNI, que com hem comentat més amunt compten amb un títol de grau específic de català des de 2015 (gràcies, és clar, a l'ajut de l'Institut Ramon Llull, que va començar a col·laborar amb la universitat d'ençà del curs 2003-2004, tot i que la tradició dels cursos de català arrenca el 1998; Cremades, 2018, p. 156-157), evidentment inclou Rodoreda en diverses assignatures del programa. L'autora ha estat sempre present en els cursos bàsics d'introducció a la literatura, en què els alumnes que acaben de començar el grau (i que,

per tant, encara no tenen un domini suficient del català) poden llegir-la en les versions traduïdes. També és part important de les assignatures de literatura catalana obligatòries a partir del segon curs i de l'assignatura optativa de narrativa contemporània de l'últim curs del programa, on fa set anys seguits que ha estat lectura prescriptiva (alguns anys ho és *La plaça del Diamant* i, uns altres, *La meva Cristina i altres contes*; un dels anys també es va escollir com a lectura optativa *El carrer de les Camèlies*).

A més, forma part d'una optativa oberta a tota la Facultat, Barcelona en les Literatures Catalana i Espanyola, on *La plaça del Diamant* és una de les novel·les que els alumnes poden seleccionar per escriure'n l'assaig final i en què el prisma d'anàlisi, evidentment, és el tractament dels successos històrics que hi apareixen i, sobretot, el retrat de l'espai del barri de Gràcia per part de l'escriptora barcelonina. Finalment, Rodoreda apareix a la llista d'autors de les assignatures de pràctiques de traducció com una de les autores que els alumnes han de traduir al txec, i també la versió cinematogràfica de *La plaça* forma part indiscutible de l'optativa de Cinema Català.

La presència del català a la UK compta amb una llarga història —arrenca probablement al segle XIX, i des de llavors hi ha tingut una presència intermitent (Bauçà, 2006, p. 73). Des del 1991, el lectorat està lligat al Govern andorrà i actualment està materialitzat en el Centre Carlemany, que a més de cursos de llengua ofereix assignatures de literatura. Com era d'esperar, Rodoreda és part imprescindible del curs de literatura dels segles XX i XXI que s'ofereix des d'aquest lectorat.²⁶ Segons el professor d'aquest curs, dedica sempre una classe sencera a parlar de l'obra de Mercè Rodoreda, i especialment analitzen *La plaça del Diamant* a partir de fragments. Destaca que els estudiants tenen un especial interès en com s'hi tracta el tema de la Guerra Civil espanyola, i que aquesta novel·la pot funcionar molt bé com a drecera per explicar què va significar aquest esdeveniment històric en el nostre context. També menciona que pot ser interessant veure-la des de la perspectiva dels estudis de gènere, atès que pot ser una baula més entre les veus femenines de Víctor Català, Maria Mercè Marçal i diverses autores actuals. Afegeix que la «problemàtica del camí de les dones cap a la llibertat és un tema atractiu avui dia», especialment al món acadèmic, i més específicament en els seus cursos, en què, com passa en moltes facultats de lletres, la majoria d'estudiants són dones. El mateix professor comenta que l'autora desperta encara un viu interès entre els estudiants, que alguns tenen especial decantament cap a la versió cinematogràfica i que d'altres, que coneixen Barcelona, estan més intrigats pel retrat de Gràcia que Rodoreda dibuixa a la novel·la.

26. És important remarcar que les assignatures del Centre Carlemany estan obertes no solament a tots els estudiants de la UK, sinó fins i tot també a públic extern a la universitat.

Al mateix departament s'ha ofert diversos anys una assignatura molt particular en què Rodoreda té un paper important: es tracta del curs *Converses de Lectura: Anàlisi i Comentari de Textos en Català*. Segons el programa de l'assignatura (Centre Carlemany de Llengua Catalana, 2022), l'objectiu dels seminaris és analitzar i traduir diversos fragments de textos dels segles xx i xxi, i ens han pogut confirmar que habitualment dediquen una sessió a *La plaça del Diamant*.

Treballs acadèmics sobre Mercè Rodoreda

En l'àmbit txecoslovac, no hem pogut localitzar una basta producció acadèmica al voltant de l'autora, però, com era d'esperar, *La plaça del Diamant* és l'obra que més interès ha suscitat —i és especialment interessant veure com ha aparegut l'escriptora en treballs de l'àmbit hispanístic. A les produccions acadèmiques de les quals fem la llista a continuació hi hem afegit etiquetes que descriuen l'abast i l'àmbit del treball:

— BERANOVÁ, Daniela (2004). *Paralelismos en la obra 'La Plaza del Diamante'*. Treball de final de màster. Olomouc: Univerzita Palackého. [Anàlisi literària]

— DANIŠŠOVÁ, Alexandra (2017). *Žena v povojnové literatuře: 'Nič' a 'Diamantové náměstí'* (*Mujer en la literatura de posguerra: 'Nada' y 'La plaza del Diamante'*). Treball de final de grau. Praga: Univerzita Karlova. [Anàlisi literària] [Literatura femenina] [Literatura comparada]

— LACHOUTOVÁ, Lucie (2004). *La novela femenina y su protagonista en la España de la posguerra de los años cuarenta a los sesenta*. Treball de final de màster. Brno: Masarykova univerzita. [Anàlisi literària] [Literatura femenina]

— ROSSOWOVÁ, Lucie (2019). «Notes del mode imperatiu en la parla dels personatges de *La plaça del Diamant* de Mercè Rodoreda». Presentació en conferència. A: XI Jornada Universitària Catalunya-Hongria. [Anàlisi lingüística]

— ZVAROVÁ, Miroslava (2011). *'Nada' de Carmen Laforet y 'La plaza del Diamante' de Mercè Rodoreda: la semejanza de dos novelas diferentes*. Treball de final de màster. Bratislava: Univerzita Komenského. [Anàlisi literària] [Literatura comparada]

A excepció de la presentació en un congrés de la cap del Departament de la Universitat Masaryk, Lucie Kuzmová (Rossowová de soltera), les altres aportacions són tesines de grau o màster que, normalment, agafen *La plaça del Diamant* com a exemple de literatura femenina en la postguerra espanyola. En aquests treballs sovint hi ha un element de comparació: es constata clarament que, per als estudiants d'hispanística, Rodoreda és un element de contrapunt amb la literatura espanyola del moment. Destaquen especialment les comparatives amb una altra autora barcelonina, però en aquest cas en espanyol, Carmen Laforet: en dos dels quatre treballs la comparació s'estableix només amb *Nada*, mentre que un tercer,

el treball de Lachoutová, està elaborat a partir d'un corpus de cinc obres on figuren tant *La plaça del Diamant* com l'esmentada obra de Laforet (les altres són *Nosotros, los Rivero* de Dolores Medio, *Entre visillos* de Carmen Martín Gaité i *Primera memoria* d'Ana María Matute).

LA RECEPCIÓ CRÍTICA

El primer indicador de la consideració del públic txec/eslovac per l'autora és la presència que Mercè Rodoreda té en obres de caire enciclopèdic, que fan un compendi dels autors i obres que es consideren més importants. En aquest sentit, podríem dir que l'escriptora forma part d'un cert cànon, ja que és present tant a l'*Slovník světových literárních děl* (*Diccionari d'obres literàries mundials*) com també a l'*Slovník spisovatelů Španělska a Portugalska* (*Diccionari d'escriptors d'Espanya i Portugal*).

En el primer cas, la seva entrada al diccionari parla de *La plaça del Diamant*, que defineix com «nejvýznamnější současný katalánský román» («la novella catalana actual més important»; Macura, 1989, p. 184). S'hi fa una descripció de l'estructura, l'argument i la tècnica narrativa del llibre, i una anàlisi prou detallada dels temes més importants de la novella: el destí individual en relació amb el destí col·lectiu, el motiu del suïcidi, el rol més aviat passiu del personatge femení en contrast amb els personatges masculins, etc. Aquest últim tret serveix per a enllaçar amb l'obra anterior de l'autora, *Aloma*, però també es posa en relació amb *El carrer de les Camèlies* pel destí tràgic del personatge principal, la seva vinculació amb l'ambientació barcelonina i el barri de Gràcia i «la recerca de força en la memòria de la infantesa» (Macura, 1989, p. 184).²⁷ L'autor de l'entrada també explica la importància de l'obra dins del context català, on significa la definitiva superació del model tradicional de novella psicològica dels anys 1920 i 1930, i afirma que l'autora evoluciona cap a un model realista i complex, profundament lligat a l'espai i al moment històric concrets. Destaca, però, que la qualitat de l'obra l'equipara al nivell europeu: «Amb aquesta novella, la literatura catalana —que va patir molt durant el franquisme amb la prohibició d'utilitzar la llengua en escoles i en espais públics inclosos els mitjans de comunicació— es posa al nivell de la literatura europea actual» (Macura, 1989, p. 185).²⁸ Finalment, també s'hi comenten les contingències de la publicació de la novella (que va passar de ser rebutjada

27. De fet, és interessant que doni tanta importància a aquesta obra que no es va arribar a traduir mai al txec. Tanmateix, com comentarem més endavant, segons el testimoni de Joan Sales, havia estat proposada a una editorial per a ser traduïda (vegeu la nota 46).

28. «Tímto románem také katalán. literatura, která velice utrpěla frankistickým zákazem užívat katalán. jazyk ve školách a ve veřejném styku včetně hromadných sdělovacích prostředků, vyrovnává krok se souč. evrop. liter. tvorbou.»

al Premi Sant Jordi de 1960 a ser considerada molt pocs anys més tard l'obra de postguerra més important en el context català), a més de les nombroses edicions i traduccions del volum. L'entrada cita com a font principal un conegut estudi de Carme Arnau (1979) i és prou fàcil reconèixer quines informacions en van extreure.

En el cas del diccionari d'autors ibèrics (Hodoušek, 1999, p. 516-517),²⁹ l'entrada s'inicia amb un breu apunt biogràfic amb referències als seus orígens familiars i a la vida matrimonial amb Joan Gurguí. Parla dels inicis literaris de l'autora, amb la publicació de contes i treballs periodístics dels anys trenta, i del posterior exili —no hi falta, és clar, una menció a la visita de Rodoreda a Praga el 1938 que hem descrit a l'inici d'aquest treball. A més de comentar els periples que la van portar per Europa i fins a Romanyà de la Selva al final de la seva vida, es parla de les seves obres, entre les quals es destaquen *La plaça del Diamant*, *Aloma* i *Mirall trencat* —no hi manquen tampoc referències a la resta d'obres, i fins i tot es fa menció de les cartes amb Anna Murià. Sobre la primera, es diu que és la millor de l'autora, i en destaca les setze llengües a les quals s'havia traduït en aquell moment i l'adaptació cinematogràfica, a més d'indicar que autors com García Márquez l'havien aplaudit entusiastament. També en repassa l'argument i, de nou, destaca alguns dels punts forts de la novella: la versemblança dels personatges, el tractament del tema femení i el caràcter simbòlic i líric de l'escriptura de l'autora.

Tot i que només l'entrada del diccionari de Hodoušek va explícitament signada per Jan Schejbal, assumim que també és l'autor en el cas del de Macura, ja que hi apareix com un dels experts consultats. I malgrat que aquestes són les dues entrades més completes sobre Mercè Rodoreda, cal dir també que és una de les autores citades en el *Labyrint literatury* (Karpatský i Kudělka, 2008, p. 405 i 477) i el *Malý labyrint literatury* (Karpatský i Kudělka, 2001, p. 148 i 466), dins de les entrades de literatura espanyola i de literatura europea, respectivament. Cap d'aquestes entrades aporta gaire més informació: de fet, és interessant constatar com les primeres mostres de recepció van marcar definitivament la informació que els txecs han tingut sobre l'autora en aquest tipus d'obra, ja que totes aquestes entrades enciclopèdiques i molts dels articles apareguts en premsa semblen tallats pel mateix patró.

En general, podem afirmar que en els contextos txecs, a partir dels anys vuitanta i noranta, Mercè Rodoreda pràcticament sempre és citada com l'autor més important de les lletres catalanes contemporànies. Sembla, però, que no és així en els contextos eslovacs: és significativa la seva absència a l'*Encyklopédia spisovateľov sveta* (1987), que recull altres autors catalans però no l'autora de *La plaça del Di-*

29. Tot i que existeix una edició anterior d'aquesta obra, datada el 1968, per raons prou òbvies l'entrada sobre l'autora no apareix fins a l'edició del 1999.

amant (ni cap altra dona, de fet).³⁰ En canvi, la novella sí que té entrada a l'*Encyklopédia literárnych diel* (1989), on s'explica a grans trets l'argument i es situa com una de les obres més importants de la literatura catalana contemporània (1989, p. 130). És possible, és clar, que l'aparició en txec de l'*Slovník světových literárních děl* el 1989 marqués els continguts d'aquesta *Encyklopédia* eslovaca.

A més d'aquests exemples positius de com el públic txecoslovac podia (i pot) conèixer l'autora en aquestes obres panoràmiques, no volem deixar de citar una peça que va aparèixer a la revista *Proměny*³¹ l'any 1971, als antípodes dels textos de Jan Schejbal en termes de qualitat. El que és curiós d'anotar, de fet, és la remarcable quantitat d'errors que conté l'article, que va aparèixer sota el títol «O katalánské literatuře» («Sobre la literatura catalana») i en què l'autor fa un ràpid repàs a la història de la nostra literatura. Arrenca amb les Homilies d'Organyà i els trobadors, secció on apareixen la majoria de noms escrits incorrectament (p. ex., Cerveria de Girona, Ramon Lull de Vilanova, Eximens, Bernat Netge o Joan Mortorell) i on s'afirmen nicieses com que alguns d'aquests autors medievals escrivien en espanyol i van ser traduïts posteriorment al català. L'article arriba fins a la literatura contemporània, passant per Maragall, Sagarra o Espriu (això sí, sense fer cap menció a la literatura moderna o a la Renaixença). Pel que fa al panorama contemporani, s'hi menciona la tradició editorial del país i el fet que a Barcelona hi hagués divuit editorials en català (Vačkář, 1971, p. 109), a més de destacar el Premi Ramon Llull com a ens popularitzador de la literatura catalana en l'època.

Potser és precisament perquè Rodoreda havia guanyat aquest premi feia pocs anys amb *El carrer de les Camèlies* que l'escriptora és destacada en l'apartat dels autors contemporanis junt a Jordi Sarsanedas. Vačkář li dedica dos paràgrafs sencers; això sí, també amb errors importants —en la data de naixement, que situa el 1924; i en el nom del Premi Crexells (que l'autor escriu «Creixelles»). Entre la seva obra (que, no ho oblidem, en aquell moment encara no havia estat mai publicada en txec ni en eslovac a excepció dels tres contes que va traduir Vladimír Hvizďala a *Světová literatura* el 1969) destaca *Jardí vora el mar* i *La plaça del Diamant*, i sobre aquesta darrera en reproduïx els elogis dels crítics espanyols i francesos.

30. Més concretament, tenen entrada en aquesta enciclopèdia: Ramon Llull, Arnau de Vilanova, Bernat Metge, Anselm Turmeda, Ausiàs March, Bonaventura Carles Aribau, Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà, Joan Maragall, Josep Carner, Carles Riba, Salvador Espriu i Pere Gimferrer.

31. Revista de temes filosòfics, culturals i literaris que es publicava entre els anys 1964 i 1991 a Nova York, gràcies a la Czechoslovak Society of Arts and Sciences. Hi collaboraven autors exiliats com ara Václav Havel o Josef Škvorecký. Fent un repàs al contingut de la revista, criden l'atenció aquest article i una traducció d'un conte de Fèlix Cucurull apareguda al número 4 del 1972 (l'autoria de la traducció no s'hi cita): són els únics continguts relacionats amb la literatura catalana que s'hi van publicar.

Sobre *La plaça del Diamant* tant la crítica espanyola com la francesa han dit que és una obra literària excel·lent, que sorprèn no només pel seu estil original i únic i per la riquesa del seu llenguatge, sinó també per la visió inconformista de la vida de la generació jove i de mitjana edat actuals. Una generació marcada per les pors i les preocupacions, però també pels complexos de megalomania. Amb aquesta novel·la, Mercè Rodoreda s'ha fet lloc no solament entre els millors escriptors catalans actuals, sinó també entre els espanyols. Totes les seves novel·les estan ambientades a Barcelona. Amb un do per a la poesia quotidiana i la tràgica realitat de l'època, l'autora dibuixa caràcters de persones insignificants i parla de la seva condició humana en un món que pateix una deshumanització generalitzada (Vačkář, 1971, p. 110).³²

No sembla que Pavel Vačkář, que signa la peça, fes més aportacions a la revista *Proměny*, ni n'hem pogut localitzar en altres publicacions.³³

Arran de la publicació de les novel·les

Malauradament, tampoc hem pogut localitzar gaires crítiques literàries arran de la publicació de les traduccions txeques i eslovaques de les novel·les de Rodoreda. Una de les poques peces publicades als diaris que fa referència a *La plaça del Diamant* l'any 1973 està signada per Štěpán Vlašín, un reputat crític literari que gaudia de força prestigi durant el comunisme. El títol, «Nejlepší katalánský román?» («La millor novel·la catalana?»), ja ens indica que no es tracta d'una visió gaire entusiasta.

El crític, conscient del significat d'aquesta novel·la per als catalans (cita, de fet, l'enquesta de *Serra d'Or* de 1964 en què quinze de dinou crítics van coincidir a considerar-la la més important de la postguerra), es pregunta retòricament què atrau tant d'aquesta obra. N'elogia l'«estil refinat», la «frescor», l'«espontaneïtat» i la «versemblança», sobretot pel que fa al personatge principal. Després de fer un repàs de l'argument de l'obra, explica els inicis literaris de Mercè Rodoreda, amb unes «novel·les psicològiques molt convencionals amb trets de novel·la rosa», i afirma que és per influència dels fets polítics que l'autora va arribar a desenvolupar

32. «O románu „Diamantové náměstí“ jak španělská, tak i francouzská kritika píše, že se jedná o precísní literární dílo, které nejen překvapilo svým ojedinělým a neomšlým stylem, bohatstvím literárního jazyka, ale i nekonformním pohledem do života dnešní mladé a střední generace, zatížené obavami, strachem a komplexy velikášství zároveň. Tímto románem se Mercè Rodoredová zařadila nejen mezi nejlepší katalánské, ale vůbec španělské soudobé spisovatele. Děj všech jejích románů se odehrává v Barceloně. Se smyslem pro každodenní poezii a tragickou realitu doby, autorka kreslí charaktery drobných lidiček a vypráví o jejich lidském údělu ve světě všeobecného odlidštění.»

33. Tot i que no podem descartar que es tractés d'un pseudònim i que, per tant, no es tracti de la mateixa persona, l'única referència que hem pogut localitzar lligada a aquest nom és com a col·laborador de la policia secreta de Txecoslovàquia als anys 1960 (Žáček, 2012, p. 61).

els grans temes de la novella rodorediana,³⁴ fins a arribar a retratar a la perfecció «l'atmosfera política dels anys 30». Pel que fa a *La plaça del Diamant*, però, li troba alguns defectes:

Aquesta visió potser seria més convincent si l'autora no s'ho posés més fàcil triant caràcters anòmals per als personatges principals (tant Quimet com la Colometa es mouen al límit de la malaltia mental) i si, en algunes parts, no hagués d'escriure només insinuacions, de manera críptica, ja que aquesta prosa va ser escrita durant l'exili (l'autora viu des de finals dels anys 1930 a França i Suïssa) i es va publicar a la seva Catalunya natal (Vlašín, 1973, p. 5).³⁵

Així, doncs, Vlašín troba una mica tramposa la selecció d'uns personatges que considera extrems i es plany de l'estil poc explícit de la novella, que justifica per la publicació sota el règim franquista. El crític conclou tèbiament: «En el context de la nostra literatura traduïda, *La plaça del Diamant* no és un llibre excepcional, sinó més aviat corrent, però obre al lector txec uns nous horitzons cap a una àrea encara no gaire coneguda» (Vlašín, 1973, p. 5).³⁶ És a dir, l'adquisició d'aquesta novella per a la literatura traduïda del país no va més enllà de ser una curiosa «finestra» cap a una literatura més desconeguda per part del públic: aquest és, per a ell, el simple paper de Rodoreda en el sistema literari txecoslovac.

Coincideix a destacar aquesta descoberta d'una literatura nova per als txecoslovacs Macurová (1973, p. 3), que explica que la collecció «Malá řada soudobé světové prózy», on es publica l'obra, destaca precisament per publicar autors i obres molt representatius de literatures nacionals concretes. De nou apareixen a la crítica diversos llocs comuns sobre l'autora i sobre *La plaça del Diamant*: que es troba entre els autors més destacats de les lletres catalanes, que escrivia des de l'exili, que va evolucionar de la novella psicològica tradicional a un retrat complex de la difícil època de la història que travessava Espanya i el sorprenent pas de ser una obra rebutjada als anys seixanta per convertir-se en una de les més emblemàtiques de les nostres lletres en només quatre anys (vegeu la nota 34).

34. És força evident que les explicacions generals sobre l'obra de Rodoreda d'aquest crític coincideixen en gran part amb les descripcions de Schejbal comentades més amunt i que van formar part de les obres enciclopèdiques citades dels anys vuitanta i noranta (coincideixen molt en els termes en parlar, p. ex., del destí individual i col·lectiu, de la condició femenina i de la maternitat, del tema del suïcidi, etc.), fet que n'evidencia la font comuna.

35. «Snad by její obraz byl přesvědčivější, kdyby si neulehčovala psychologickou kresbu rysy abnormality hlavních hrdinů (jak Quimet, tak Holubička se pohybují na hranicích duševní poruchy) a kdyby nemusela psát místy zašifrované a náznakové, protože próza vytvořená v emigraci (autorka žije od konce třicátých let ve Francii a Švýcarsku) vyšla v rodné Katalánii.»

36. «V kontextu naší překladové literatury není *Diamantové náměstí* knihou vynikající, spíše průměrnou, avšak otvírá českému čtenáři průhled do nové, zatím pramálo zmapované oblasti.»

Macurová coincideix amb Vlašín a l'hora de destacar com el rerefons històric està només esbossat lleugerament a través de la veu del personatge protagonista, que encarna de manera individual el destí col·lectiu, però en fa una lectura molt més positiva: insinua, de fet, que potser és per aquesta complexitat que no es va comprendre l'obra en un primer moment. A diferència de Vlašín, Macurová s'adona que el lector ha de fer ús de l'«umění číst» («l'art de llegir», expressió que dona títol a l'article) per poder apreciar la veritable complexitat de la literatura rodorediana, que rere una aparença senzilla i planera amaga tot un inabastable univers de simbolismes complexos i grans relats sobre la condició humana.

No hem pogut localitzar més ressenyes en diaris d'àmbit nacional arran de la publicació de *La plaça del Diamant* el 1973 (un fet que potser és esperable tenint en compte la tirada relativament curta de l'edició, de 2.500 exemplars), però, anys més tard, podem trobar una altra presència singular de l'obra més coneguda de l'autora barcelonina a *Španělská zastavení* (1983), un llibre de viatges de Libuše Prokopová.³⁷ En aquest llibre, Prokopová menciona el seu pas pel barri de Gràcia (més concretament, durant la Festa Major) i recorda amb aquest pretext *La plaça del Diamant*:

Però un cop comença a sonar la música, s'obliden per un moment de les seves preocupacions quotidianes i poden divertir-se sincerament i espontània. Aquí, a Gràcia, a la plaça del Diamant, l'escriptora catalana actual més coneguda, Mercè Rodoreda, va situar-hi l'inici de la seva novella *La plaça del Diamant*. Aquí, Natàlia-Colometa, el personatge principal del seu llibre, balla per primera vegada amb el seu futur marit, Quimet; des d'aquí va arrencar a córrer cap a la vida adulta, que li preparava proves molt dures. I no només a ella, sinó a la majoria de noies i dones catalanes, que miraven amb esperança cap al futur moments abans que a Espanya comencessin a arribar els núvols del feixisme. Les dones de la seva generació encara són així. També elles ballaran tot recordant el seu primer ball a la plaça del Diamant (Prokopová, 1983, p. 226-227).³⁸

És encara més difícil trobar referències a les publicacions eslovaques de *Záhada pri mori* (*Jardí vora el mar*, 1979) o *Rozbité zrkadlo* (*Mirall trencat*, 1989).

37. Libuše Prokopová (1919-2014) fou una reputada traductora i professora d'espanyol txeca, molt coneguda com a autora de manuals de llengua espanyola publicats a Txèquia a partir dels anys seixanta.

38. «Sotva však zazní hudba, zapomenou na chvíli na běžné starosti a dovedou se upřímně, spontánně bavit. Sem, do Gracie, na Placu del Diamant umístila nejznámější současná katalánská spisovatelka Mercè Rodoredová začátek svého románu *Diamantové náměstí*. Tady Natália-Holubička, hlavní postava její knihy, poprvé tančila se svým budoucím mužem Quimetem, odtud se rozběhla do života dospělých, který jí připravil velice těžké zkoušky. A nejen jí, většinu katalánských dívek a žen, které hleděly s nadějí do budoucnosti ve chvílích, než se nad Španělskem začala stahovat mračna fašismu. Ženy její generace tu ještě jsou. I ony si zatančí a přitom si zavzpomínají na svůj první tanec na *Diamantovém náměstí*.»

Tot i això, trobem una reflexió interessant sobre la traducció a les dues llengües a la revista literària *Romboid*,³⁹ publicació lligada a l'editorial Slovenský spisovateľ (encarregada de l'edició de *Záhrada pri mori*). Ladislav Franek es lamentava de les poques traduccions de literatura castellana o llatinoamericana a l'eslovac i de la pobra tria que es feia a l'hora de seleccionar els autors. Al final de l'article, però, menciona una clara excepció:

L'única excepció és la publicació de l'any passat de la novel·la *Mirall trencat*, de l'excel·lent prosista catalana Mercè Rodoreda (amb traducció d'Oľga Hlaváčová), un any després que en txec es publiqués la seva *Aloma* dins del volum *Pět katalánských novel* [*Cinc novel·les curtes catalanes*]. Rodoreda és una de les poques excepcions (a més de Cortázar, Delibes i alguns altres) que confirma que un bon escriptor pot estar publicat en diferents traduccions en les dues llengües. Vull recordar que en el passat es va publicar al nostre país la novel·la *Jardí vora el mar*, no traduïda pas al txec. La complementarietat en el coneixement d'autors estrangers és un valor que sens dubte donarà més prestigi a les traduccions eslovaques de l'espanyol, i ampliarà el cercle de lectors també a la República Txeca (Franek 1990, p. 118-120).⁴⁰

Aquesta interessant reivindicació de les traduccions a la llengua «més petita» es fa justament l'any 1990, acabat el període comunista, però abans de la dissolució de Txecoslovàquia. Val a dir que, de fet, el panorama actual per a la traducció en eslovac és potser encara més difícil del que descrivia Franek, atès que el mercat eslovac és molt petit i les editorials, per raons econòmiques, tendeixen a traduir les obres al txec. Com ja hem exposat, el nivell d'intercomprensió entre les dues llengües és molt elevat i els eslovacs estan especialment acostumats a consumir productes culturals en txec (p. ex., aquest fenomen també es reproduïx en el consum audiovisual actual).

Evidentment, en els respectius números de publicacions seriades en què es van publicar contes o fragments curts de l'autora (*Světová literatura*, núm. 2 del 1969; *Literární noviny*, juny del 1991; *Revue svetovej literatury*, febrer del 2000, i *PLAV*, núm. 8 del 2014), també s'hi inclouen breus comentaris sobre la seva vida i obra. En el cas de *Revue svetovej literatury*, però, també hem de destacar que en el

39. Aquesta mateixa revista conté una ressenya de la publicació de *Mort de dama* a l'eslovac (1976), però cap ressenya sobre els llibres de Rodoreda.

40. «Světým příkladem je minuloroční uveřejnění románu výbornej katalánskej prozaičky Merce Rodoredovej *Rozbité zrkadlo* (v preklade Oľgy Hlaváčovej), rok po tom, čo v češtine vyšla jej *Aloma* v súbore *Pět katalánských novel*. Rodoredová je jedna z mála výnimiek (popri Cortázarovi, Delibesovi a niektorých ďalších), ktorá potvrdzuje, že dobrý spisovateľ môže vyjsť v odlišných prekladoch v oboch jazykoch. Pripomínam, že dávnejšie bol u nás publikovaný do češtiny nepreložený Rodoredovej román *Záhrada pri mori*. Komplementárnosť v poznávaní cudzích autorov je hodnota, ktorá určite prinesie slovenským prekladom zo španielčiny väčšiu vážnosť a rozšíri okruh čitateľov aj do Čiech.»

número d'abril de 1991, dedicat a la literatura catalana, Mercè Rodoreda és present en el petit resum sobre les lletres del país, on té dedicat un paràgraf sencer i és destacada com una de les autores més importants (Oleríny, 1991, p. 15). Malauradament, en aquella ocasió no hi va aparèixer cap traducció de l'obra de l'autora, tot i que el número conté traduccions de Pere Calders, Salvador Espriu, Manuel de Pedrolo, Joan Perucho, Baltasar Porcel, Jesús Moncada, Montserrat Roig, Carlos Pujol i Pere Gimferrer.⁴¹

APUNTS PER A UNA RECEPCIÓ «POPULAR»

Sovint, quan fem un exercici d'historiografia de la literatura, l'única pista que tenim sobre com s'ha llegit un autor en el passat és confiar que els crítics de l'època hauran sintetitzat en els seus textos el significat d'un producte cultural concret en el context cultural i històric d'arribada. Ara bé, la història de la literatura és plena de casos d'obres admirades generalment en una època que han caigut en l'oblit anys més tard, d'obres que van passar desapercebudes que després s'han considerat imprescindibles i, és clar, casos de flagrant desacord entre la crítica cultural i el gust popular. També és evident que, si volem establir de quina manera els lectors actuals reben l'obra de Mercè Rodoreda, haurem de fixar-nos en un altre tipus de font.

Tot i que evidentment és molt difícil aportar una valoració general de les obres de l'escriptora catalana per part del públic txec i eslovac sense caure en fallàcies o generalitzacions, tenim alguns recursos que poden aportar-nos algunes dades objectives. En primer lloc, podem fixar-nos en el portal *Databazeknih*, una web txeca força popular entre els aficionats a la lectura d'aquest país per deixar ressenyes i puntuar els llibres llegits. En aquesta web, els llibres de Rodoreda tenen valoracions generalment molt positives: *La plaça del Diamant* té actualment una puntuació del 73 %, *Jardí vora el mar* d'un 95 %, *Pět katalánských novel* d'un 83 % i *Mirall trencat* d'un 80 %. Tot i que evidentment no podem fer una lectura negati-

41. Cal anotar que, segons un article aparegut al *Diario de Barcelona*, aquesta petita antologia d'autors catalans s'estava gestant el 1989, gràcies a una estada d'Oleríny a Barcelona a través d'un acord amb l'IEC, i havia d'aparèixer a mitjan any següent (Farré, 1989). En l'article se cita una llista d'autors que difereix lleugerament de la que va ser publicada finalment: no hi apareixen Montserrat Roig ni Baltasar Porcel, però sí que hi eren Víctor Català i Mercè Rodoreda. No costa gaire d'imaginar un motiu per a l'endarreriment de la publicació del número, ja que les dates corresponen precisament amb la Revolució de Vellut. El canvi de criteri per a la tria d'autors sembla indicar que es va preferir donar més pes a les que llavors eren les noves generacions d'autors, tot i que no en sabem el motiu. Això sí, l'autor comenta a l'estudi inicial del número que només havien pogut publicar una part del material al qual havien tingut accés (Oleríny, 1991, p. 17), fet que podria indicar que existien altres traduccions que van restar inèdites. Això no deixa de ser, és clar, una simple suposició.

va d'aquests percentatges, val a dir que, com en la majoria de pàgines d'aquest estil, pocs lectors es dediquen a puntuar llibres que ja tenen uns quants anys d'antiguitat: l'inconvenient de confiar gaire en aquestes dades és que estan basades en tres, quatre, set i dues valoracions dels lectors, respectivament —és a dir, no són gaire significatives.

És per això que ens podem fixar en altres fonts, potser menys objectives, però igualment suggeridores. Per exemple, en el testimoni de Rozália Látalová, la lectora que més llibres va llegir el 2021—va arribar a llegir 242 publicacions— a la Staromestská knižnica v Bratislave, una de les biblioteques municipals de la capital eslovaca. En l'entrevista que li van dedicar per l'efemèride li van preguntar a quins llibres li agradava tornar amb freqüència, i l'àvida lectora tria dos títols: *El nom de la Rosa*, d'Umberto Eco, i *Jardí vora el mar*, de Mercè Rodoreda («Rozhovor...», 2021). També trobem significatiu el seguit d'iniciatives i activitats, de les quals trobem exemples recents, en què l'autora barcelonina ha tingut un paper protagonista i que mostren un interès encara vigent en la seva obra. Un primer exemple és el club de lectura Literární Střed (Dimecres Literari) que s'organitza a la Krajská vědecká knihovna a Liberec (és a dir, a la biblioteca regional de Liberec) i que l'any 2018 va dedicar una sessió a la literatura catalana amb un paper destacat per a *Aloma*, *Jardí vora el mar* i *La plaça del Diamant* (Hamalová, 2018). També podem comptar entre aquestes iniciatives la representació de l'adaptació teatral de *La plaça del Diamant* de la companyia Mea Culpa, que va arribar al Klub Leitnerova de Brno el 25 d'abril de 2019 gràcies a l'ajut de l'Institut Ramon Llull. La funció (amb subtítols en txec de Jiří Pešek), que estava dirigida sobretot als estudiants del grau de la Universitat Masaryk però era oberta al públic general, va ser tot un èxit d'assistència (Casas Cortada, 2019). Finalment, també podríem destacar les presentacions de l'antologia *V zahradě Ramonově* que es van fer durant la tardor de 2024 a Praga, Brno i Plzeň, que tot i que evidentment no es dedicaven en exclusiva a l'obra de l'autora, sempre incloïen una lectura d'un fragment de la traducció de «Carnaval». També en aquesta mateixa línia hauríem de valorar la inclusió d'aquest mateix volum al club de lectura de la llibreria Beletrio de Praga el març de 2025.

Sobre la recepció del film 'La plaça del Diamant'

Un altre aspecte que no és menor a l'hora de valorar la recepció de l'autora a l'estranger és la rebuda que va tenir el film de Francesc Betriu basat en *La plaça del Diamant* (1982).

En el cas de Txecoslovàquia, no es pot negar que parlem d'una acollida més que entusiasta, ja que la cinta va resultar guanyadora del premi del públic al Festival Zlatá Praha de 1983, on Silvia Munt també va resultar guardonada com a

millor actriu (Holý, 1983, p. 5).⁴² El públic general va haver d'esperar uns anys més per veure-la, com ho corrobora l'informe regular de la Ústřední půjčovna filmů (la companyia de distribució de pel·lícules estatal), publicat l'estiu de 1985. L'informe menciona que és una pel·lícula basada en l'obra de Mercè Rodoreda, que és apta a partir dels 12 anys, que està subtitulada al txec (tot i que no podem saber si sobre la versió catalana o la versió doblada a l'espanyol) i que està programada per a l'estrena als cinemes per al gener de 1986. Com no podia ser d'altra manera en la Txecoslovàquia comunista, en la breu sinopsi es destaca sobretot el rerefons històric de la pel·lícula, que segons el redactor retrata la «crueltat i poder dels fa-langistes i l'intent d'un canvi democràtic i social al país» (Veselý, 1985, p. 59).

Després de l'estrena, la revista *Kino* citaria la cinta en un article sobre l'emancipació femenina al cinema junt a *Vremya zhelaniy* (*Time of Desires*, 1984) i *Eine sonderbare Liebe* (1984). Jan Foll en destaca la bona ambientació històrica i el caràcter simbòlic, amb especial atenció a l'escena del crit final (1986, p. 4). Després de recordar que l'obra original és «coneguda per tot el món» i que ha estat també traduïda al txec, considera que els creadors no han sabut traslladar al cent per cent l'original estil de l'escriptora que, diu, «oscil·la entre els apunts realistes i l'allegoria fantàsica». Tanmateix, la seva opinió general sobre la pel·lícula és positiva.

42. Aquests èxits també es van recollir al diari *El País* en un article del 10 de juny («'La plaza del Diamante'...», 1983).

Anàlisi de les traduccions

DESCRIPCIÓ I ANÀLISI DE LES EDICIONS DE LES NOVEL·LES

Evidentment, l'abast del nostre estudi no ens permet una anàlisi detallada de totes les traduccions del nostre corpus, però sí que presentarem una caracterització de les obres traduïdes seguint l'esquema general proposat per Mallafrè (2010). Ja ens hem referit al fet que la xifra d'obres de Mercè Rodoreda que han estat traduïdes al txec i a l'eslovac és més aviat una anomalia (especialment en el cas eslovac) si tenim en compte el total de literatura catalana que ha estat traduïda a aquests idiomes. El cas de l'autora, per tant, és excepcional en els seus contextos d'arribada. Veiem amb més detall les característiques d'aquests volums:

TAULA 5
Informació bàsica sobre les quatre novel·les publicades fins ara en txec i en eslovac

<i>Títol</i>	<i>Dades de publicació</i>	<i>Tirada</i> ¹	<i>Tipus de traducció</i>
<i>Diamantové náměstí</i>	Praga: Odeon, 1973. Col·lecció «Malá řada soudobé světové prózy»	2 500	Directa
<i>Záhrada pri mori</i>	Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1979. Col·lecció «SPKK»	25 000	Indirecta
<i>Pět katalánských novel</i>	Praga: Odeon, 1988	33 000	Directa
<i>Rozbité zrkadlo</i>	Bratislava: Pravda, 1989	10 000	Indirecta

1. Segons les contraportades dels volums.

La primera novella que es va traduir de l'autora a la República Txecoslovaca va ser en txec (un fet que no ens hauria de sorprendre), en una data força precoç pel que fa a la recepció internacional de Rodoreda: 1973 —com ja indicàvem a l'inici, només l'espanyol (1965), l'anglès (1967), l'italià (1970), el polonès (1970) i el francès (1971), totes llengües força més «grans» que no pas la txeca, tenen traduccions anteriors d'aquesta novella. I com hem esmentat més amunt sembla que, com a mínim durant algun temps, hi havia la intenció de traduir *La plaça del Diamant* a les dues llengües: així ho diu Sales a les cartes amb Rodoreda (Rodoreda i Sales, 2008, p. 304), i així ho hem pogut corroborar gràcies a les cartes conservades a l'Arxiu Mercè Rodoreda. Com sabem, la traducció a l'eslovac no es va arribar a materialitzar mai i hauria estat un cas encara més excepcional, ja que molt estranyament s'ha publicat un mateix text d'un autor en català a les dues llengües (només coneixem el cas de la novella *El mestre de Kheops*, d'Albert Salvadó, publicada en eslovac el 2003 i en txec el 2005).

En la correspondència entre Rodoreda i Sales també podem descobrir-hi un altre fet notable: l'interès per publicar *La plaça* és força anterior a l'any 1973, ja que les primeres referències de la recomanació de la novella per a ser publicada són dels anys 1966 i 1967 (Rodoreda i Sales, 2008, p. 304, 307 i 331). Sales comenta a Rodoreda que ha rebut carta de Miloslav Pluhař, lector editorial d'Odeon, en què li explica que ha recomanat la publicació de la novella en txec i que l'ha enviat també a l'editorial Tatran de Bratislava per a suggerir-ne la traducció a l'eslovac. En aquesta mateixa comunicació, Pluhař no es mostra especialment optimista pel que fa a les possibilitats que aquestes traduccions es facin realitat, ja que, segons ell, les editorials es resistien a publicar-les perquè no hi tenien experiència —afirma que Odeon ni tan sols publicava gaire literatura castellana en aquell moment (Rodoreda i Sales, 2008, p. 339-340).

I, de fet, no és fins a l'abril del 1970 que Odeon confirma la seva intenció de publicar la traducció de *La plaça del Diamant* (Rodoreda, 1970; Rodoreda i Sales, 2008, p. 408). Dos anys més tard, Pluhař informa que sap que un col·lega d'estudis ha traduït l'obra (es tracta, és clar, de Jan Schejbal), però que encara no s'ha publicat el llibre. De fet, de Catalunya estant, durant aquells anys era «molt nebulós» (Sales, 1972) si aquesta traducció s'havia dut a terme o no,⁴³ i és per això que a les cartes amb Pluhař apareix sovint el tema (per exemple, en una carta del febrer de 1972 dirigida a Sales (Pluhař, 1972), en què el txec l'informa que, tot i que al llibre de Xavier Barral i Altet *L'ensenyament del català a Europa i Amèrica del Nord*

43. No és estrany que sorgissin els dubtes, ja que en més d'una ocasió aquesta traducció es donava per feta a la premsa del nostre país, fins i tot des de l'any 1971, p. ex., en el *Diario de Barcelona* del 8 de setembre del 1971 (p. 18) o el del 13 de novembre del mateix any (p. 11).

l'obra apareix com a ja publicada, ell sap de bona tinta que encara no ho està).⁴⁴ De fet, era una situació tan «nebulosa» que sembla que, a finals d'aquell mateix any, tant Sales com l'escriptora van quedar parats de llegir a *La Vanguardia* que es preparava definitivament aquesta traducció al txec (Ventalló, 1972a), una informació que sembla que Joaquim Ventalló havia obtingut gràcies a Schejbal. Precisament per això, el periodista li escriu:

Ara quan surti la traducció de *La plaza del Diamant* penso que estaria molt contenta de que n'hi enviéssiu un exemplar l'autora Mercè Rodoreda [...] i un altre l'editor català Joan Sales [...], tots dos molt contents de saber pel que he dit al diari de com s'anava preparant aquesta traducció al txec per part vostra, però que segurament estimarien tenir noves directes vostres, molt naturals, i que ja suposen que si no ho heu fet és perquè no devíeu tenir la seva adreça. Poseu-los un mot, si us plau, i els fareu contents (Ventalló, 1972b).⁴⁵

Ventalló va fer arribar una còpia d'aquesta carta a Sales, segurament a petició de l'editor, tal com s'extreu de la que aquest li va dirigir uns dies més tard (Sales, 1973). En aquesta carta coneixem el fet que tant ell com l'autora s'havien sorprès de la seva nota al diari i que volien que el traductor es posés en contacte amb ells. Sembla, però, que el misteri d'aquesta publicació va quedar ràpidament resolt en constatar que Rodoreda ja havia signat el contracte corresponent amb l'editorial Odeon (Sales i Rodoreda, 2008, p. 492).

Perquè efectivament, malgrat que ja feia anys que l'editorial havia manifestat la seva intenció de publicar-la, la traducció txeca de *La plaza del Diamant* no va aparèixer fins als inicis de 1973. En aquell any, Sales reafirma a Rodoreda que la traducció ja és accessible al públic, tot i que ell havia temut que, sense la intervenció del seu principal interlocutor, Miloslav Pluhař («aquell noi que un bon dia se'n va anar de Txecoslovàquia per no tornar-hi i que no em recordo com es diu», Sales i Rodoreda, 2008, p. 492), el projecte se n'hagués anat en orris, i és que, efectivament, el txec va emprendre el camí de l'exili a finals dels anys seixanta (Schejbal i Utrera, 2004, p. 50). De fet, ell mateix va explicar a l'editor en una carta del 1969

44. En aquesta mateixa carta, demana a l'editor els volums *Quaranta anys perduts*, de Rosa Maria Arquimbau, i *Jardí vora el mar*, de Mercè Rodoreda. Sales els hi envia (Sales, 1972), però, tenint en compte la posició marginada de Pluhař arran del seu exili (vegeu més endavant), no creiem factible que això tingués cap pes a l'hora de considerar la publicació de la novel·la de Rodoreda a Txecoslovàquia.

45. En el moment de redacció d'aquest treball, aquesta carta (topogràfic 5.1.3.19/1) estava catalogada a l'Arxiu Mercè Rodoreda com a autoria de Joan Sales, tot i que el contingut ens va induir a pensar que era una còpia de la carta escrita per Ventalló al traductor txec que el periodista va fer arribar a l'editor. Després de comunicar a l'Arxiu aquest probable error de catalogació, van esmenar-lo i actualment hi consta l'autoria del periodista.

que havia acabat instal·lant-se a Suïssa després dels Jocs Florals que s'havien celebrat a Zúric durant l'octubre del 1968 i als quals havia estat convidat (Pluhař, 1969); una carta en què també explica que ha intentat posar-se en contacte amb el nou director de l'editorial d'Odeon, un vell amic seu, per tal d'impulsar de nou el projecte de traducció o, com a mínim, per tal de saber en quin estat es trobava. Anys més tard, però, confessa que des de l'exili li és difícil obtenir respostes de l'editorial (Pluhař, 1972).

Pel que fa a la possible traducció eslovaca de *La plaça del Diamant* que el mateix Pluhař havia intentat impulsar, l'epistolari entre Sales i Rodoreda no en conté més referències,⁴⁶ però sí que hem localitzat, dins de l'Arxiu Mercè Rodoreda, diverses cartes provinents de l'Slovenská literárna agentúra⁴⁷ demanant pels drets de la novel·la. La primera és de l'any 1977, en què es demana pels drets de l'obra per la qual s'interessen les editorials Smena i Slovenský spisovateľ (Brideová, 1977) —Sales (1977) els confirma que els drets per a l'eslovac estan lliures i els n'envia un exemplar en català, a més d'informar-los de l'existència de l'edició txeca. La segona data de 1983, de nou per a les editorials Smena, Slovenský spisovateľ i Tatran (Jesenicová, 1983), i també és contestada per Sales (1983). En aquesta darrera carta també es demana pels drets de *Mirall trencat* per a l'editorial Smena: com sabem, a diferència del que va passar amb *La plaça del Diamant*, aquesta altra traducció sí que va arribar a bon port. Tot i que hem afirmat —i creiem que és la raó més plausible— que la traducció eslovaca de *La plaça* no va arribar a fructificar molt probablement a causa de la planificació del mercat existent en aquella època, no deixa de ser significatiu que encara als anys vuitanta les editorials eslovaques mostressin interès per la immortal obra de Rodoreda.

Finalment, *Diamantové náměstí* va sortir publicada (només en txec) dins de la col·lecció «Malá řada soudobé světové prózy» («Petita sèrie de prosa del món contemporani»), que va néixer amb l'objectiu explícit de brindar al públic txec l'oportunitat de conèixer les obres més representatives de literatures nacionals concretes (Macurová, 1973, p. 3), normalment amb obres d'extensió relativament breu.

46. Tampoc trobem més referències a si *El carrer de les Camèlies*, que Sales va enviar a l'editorial de Praga l'any 1967 (Rodoreda i Sales, 2008, p. 331) i que, segons Pluhař, ell va recomanar en el seu paper de lector, va ser mai considerada seriosament per a la publicació en txec. Tampoc no n'hem pogut localitzar cap referència a l'Arxiu Mercè Rodoreda. El que és cert, però, és que fins ara no se n'ha publicat mai una traducció en cap de les dues llengües: tal com hem explicat més amunt, és per això que Jiří Pešek l'ha proposada a diverses editorials dins el marc del programa per a la promoció del patrimoni literari de l'IRL.

47. Aquesta institució estatal (també coneguda com a LITA) era l'agència intermediària pel que fa als drets d'autor tant d'escriptors eslovacs publicats a l'estranger com a la inversa.

Aquesta col·lecció formava part de l'editorial estatal Odeon, probablement la més important de la Txecoslovàquia del període de Normalització,⁴⁸ durant el qual va guanyar-se una fama d'editorial de gran qualitat. A poc a poc, va anar centrant la seva línia editorial a donar a conèixer literatures mundials al seu públic que, val a dir-ho, era molt nombrós: editava vora 150 títols l'any, fins a convertir-se en el màxim exponent de literatura traduïda de gran qualitat i, a més, des de 1956 publicava la revista *Světová literatura*, que compartia el mateix objectiu que les col·leccions de llibres (Kozák, 2019, p. 86, 96 i 97). Per a Kozák, l'editorial representava per al seu públic «an imaginary gateway to the world literature and culture itself» (Kozák, 2019, p. 99).

En aquesta singular col·lecció, doncs, va aparèixer la traducció de Jan Schejbal que, junt a altres hispanistes de la Universitat de Praga de la seva generació, havia entrat en contacte amb el català gràcies a les classes de Diana Moix⁴⁹ i que es va convertir amb els anys en el traductor català-txec més prolífic. Ell mateix va evocar els seus inicis en la catalanística així:

V. P.: Vau seguir amb el pla de Hvižďala. Què us hi va portar?

J. S.: Diverses raons, entre les quals, la casualitat i la sort. Durant els estudis em vaig interessar pels pintors catalans i tenia curiositat per saber si tenien un contrapunt en la literatura. I ja que, a part de les antigues, no hi havia cap traducció moderna, no podia fer altra cosa que aprendre català. Vam aprendre les bases junt a altres col·legues de la Facultat de Filosofia, sota el guiatge de la professora de fonètica espanyola Diana Moix-Tvrďá, que era d'origen català. La vam convèncer que ens introduís al català, però després ja vam seguir com a autodidactes. [...] Després del servei militar vaig fer alguns contactes a l'escena literària catalana i l'interès per part meua va causar literalment una reacció en cadena: alguns escriptors catalans, crítics i editors que volien anar a Praga es passaven la meua adreça i em portaven i enviaven llibres. No he sabut mai qui em va pagar la subscripció a les revistes *Serra d'Or* i *L'Avenç*. Per contra, estic encara avui agraït molt concretament al conegut mecenes de la cultura catalana Lluís Carulla, que em va regalar cent volums de la col·lecció «Els nostres clàssics», de l'editorial Barcino, o a Francesc Vallverdú, gràcies al qual Edicions 62 m'enviava exemplars per a ressenyar (Pokorný i Schejbal, 2015, p. 4).⁵⁰

48. La Normalització txecoslovaca és el període que segueix la Primavera de Praga (1968), que va tenir com a conseqüència la invasió soviètica. Amb aquesta invasió es tornaven a instaurar les condicions anteriors a les reformes que havia promulgat el Govern txec i, per tant, tornava el control rigorós dels mitjans de comunicació.

49. Aquesta professora de la Universitat de Praga, sovint citada en la bibliografia també amb el cognom del seu marit (Tvrďá-Moix; Moix-Tvrďá), filla de Josep Moix, darrer alcalde republicà de Sabadell i exiliat a Txecoslovàquia, és autora del que probablement és el primer material didàctic per a l'aprenentatge de català destinat a públic txec del qual tenim constància. Alguns d'aquests materials són accessibles en línia al web del Centre Carlemany (Tvrďá-Moix, 1977).

50. «VP: V Hvižďalově záměru jste tedy pokračoval vy. Co vás k tomu přivedlo?/ JS: Několik věcí

A partir de 1974, Schejbal va començar a treballar com a lector especialitzat en literatures hispàniques a la casa Odeon. Això volia dir que podia seleccionar obres i proposar-les per al pla editorial, així que va començar a pensar en la publicació d'una biblioteca bàsica d'autors catalans, «uns trenta títols», que havien d'«alternar autors antics i contemporanis» (Pokorný i Schejbal, 2015, p. 4). El traductor comentava que, en aquell moment, Odeon es mantenia sempre ben informada sobre les novetats, i que va ser també gràcies als redactors amb qui va treballar que va trobar cabuda per a les obres catalanes que volia donar a conèixer entre el públic txecoslovac:

Odeon era coneguda sobretot per la traducció de bona literatura de tots els temps i de totes les latituds. Depenent de la quantitat de divises que tingués a disposició l'editorial, encarregava diverses revistes literàries estrangeres, entre les quals *Les Lettres Françaises a Europe*, en què també es parlava dels esdeveniments literaris de Catalunya i es ressenyaven llibres traduïts al francès, s'hi incloïen breus perfils biogràfics d'aquests autors i tot això. Per tant, la redacció d'Odeon estava força ben informada també sobre la literatura catalana, i l'única cosa que calia decidir era què s'havia de traduir concretament per al públic txec. [...] El mèrit indiscutible d'aquest nou interès pels catalans era dels aleshores redactors Josef Čermák i Eduard Hodoušek (Pokorný i Schejbal, 2015, p. 4).⁵¹

Schejbal, contràriament al que explicava Pluhař a finals dels seixanta, comentava que Odeon «no evitava les petites literatures»; sembla, per tant, que pocs anys més tard el traductor va trobar-hi un entorn molt més favorable del que havia percebut el seu antic company d'estudis. Segons Jan Schejbal, l'oferta d'aquest

najednou, mezi nimi i náhoda a štěstí. V době studií mě zaujalo katalánské malířství a byl jsem zvědav, zda má svoji protiváhu v literatuře. A protože kromě starých překladů žádné současné neexistovaly, nezbývalo nic jiného než se katalánštinu naučit. Základy jsem spolu s několika kolegy získal na filosofické fakultě od asistentky španělské fonetiky Diany Moix-Tvrde, která byla původem Katalánka. Přemluvili jsme ji, aby nás uvedla do katalánštiny, ale pak už jsme pokračovali jako samouci. [...] Po vojně jsem pozvolna navazoval kontakty s katalánskou literární scénou a zájem z mé strany vyvolal doslova řetězovou reakci: někteří katalánští spisovatelé, kritici a nakladatelé, kteří se chystali do Prahy, si předávali moji adresu, přivázeli a zasílali mi knihy. Nikdy jsem se nedozvěděl, kdo mi tehdy předplatil časopisy *Serra d'Or* a *Avenç*. Naopak jsem dodnes adresně vděčný známému mecenáši katalánské kultury Lluísi Carullovi, který mi věnoval sto svazků edice *Els nostres clàssics* nakladatelství Barcino, nebo Francesku Vallverdúovi, díky němuž mi nakladatelství Edicions 62 posílalo recenzní výtisky.»

51. «Odeon byl zaměřen hlavně na překladovou krásnou literaturu všech dob a všech zeměpisných šířek. V závislosti na tom, kolik deviz mělo nakladatelství k dispozici, odebíralo několik zahraničních literárních časopisů, mezi nimi *Les Lettres françaises a Europe*, které referovaly i o literárním dění v Katalánsku, přinášely recenze knih přeložených do francouzštiny, medailonky jejich autorů a tak dále. Odeonská redakce byla proto poměrně dobře informovaná i o katalánské literatuře a rozhodovalo se už spíše jenom o tom, co konkrétně z ní předložit českým čtenářům. [...] Nespornou zásluhu na novém zájmu o Katalánce mají tehdejší redaktori Josef Čermák a Eduard Hodoušek.»

segell era molt variada, combinava autors clàssics amb contemporanis i literatures consagrades amb literatures menys conegudes pel públic txec, així que la literatura catalana hi va poder trobar força còmodament el seu espai.

Dins de la mateixa editorial i com a part del seu Club de Lectors (gràcies al qual els seus membres podien rebre els volums de la casa amb un cert descompte), es va engegar la línia «Pět novel» en què es publicaven cinc novel·les curtes d'una mateixa llengua en un sol volum:⁵² és en un d'aquests volums, el que es va dedicar al català, que va aparèixer la novel·la *Aloma*, traduïda al txec per Jan Schejbal. En aquest cas, per tant, és molt fàcil explicar la tria d'aquesta obra, que es va escollir per davant d'altres per la seva extensió. La novel·la curta de Rodoreda compartia volum amb *Laia*, de Salvador Espriu; *Okna se otvírají do noci* (*Les finestres s'obren de nit*), de Manuel de Pedrolo; *Zde odpočívá Nevares* (*Aquí descansa Nevares*), de Pere Calders, i *Andreu Milà*, de Miquel Àngel Riera. La pertinença a la col·lecció «Pět novel» explica la llarga tirada del volum coral, de 33.000 exemplars: era una xifra normal per a aquest tipus d'edicions a partir dels anys vuitanta.⁵³ D'aquest volum, Schejbal en comentava que va ser el darrer de la seva col·laboració amb Odeon i que tot i tractar-se d'una literatura més petita i, per tant, menys coneguda, va ser tot un èxit (Pokorný i Schejbal, 2015, p. 4).

Pel que fa a les traduccions de novel·les a l'eslovac, tant *Záhřada pri mori* (*Jardí vora el mar*) com *Rozbité zrkadlo* (*Mirall trencat*) van ser traduccions indirectes des de l'espanyol, tal com ens han confirmat les seves respectives traductores. I tot i la seva enorme amabilitat i disposició per contestar les nostres preguntes, hem de constatar que, malauradament, no recordaven gaires detalls d'aquestes traduccions de ja fa més de quaranta anys.

Ráčková, que va traduir *Jardí vora el mar* per a Slovenský spisovateľ, estava jubilada des de feia temps i ja no es dedicava a la traducció quan vam contactar amb ella —malauradament, la traductora va morir pocs mesos després, als 77 anys. Ens va explicar que, de fet, no sabia gens de català, però que, quan treballava a l'editorial com a especialista en espanyol, era la persona encarregada de buscar títols adequats per al mercat eslovac. Desgraciadament, no recordava exactament

52. Kozák comenta un episodi molt interessant pel que fa a aquestes edicions, en què un traductor va aprofitar l'existència d'aquesta col·lecció per a publicar per primera vegada una traducció de Mircea Eliade, autor romanès en aquell moment prohibit: el fet que compartís volum amb altres obres permetia «camuflar-lo» i feia més fàcil evitar la possible censura per part dels membres del Partit Comunista (Kozák, 2019, p. 94). En general, per a més detalls sobre la història i significat de l'editorial en el seu context, vista com una petita «illa de llibertat», vegeu el seu article a *Historická sociologie*.

53. Per exemple, el volum dedicat a les novel·les curtes portugueses publicat el 1987 va tenir 34.000 exemplars, i el de les fineses, de 1988, 32.000. Aquests volums, als anys seixanta i setanta, havien tingut xifres encara més altes, amb edicions de fins a 81.000 exemplars, com la de les novel·les italianes (1967); 56.000 les belgues (1974) o 69.000 les canadenques (1978).

com va arribar a les seves mans la novella de Rodoreda, ni conservava l'exemplar des del qual va traduir (comunicació personal, febrer de 2021). Sí que hem pogut esbrinar, però, quin era el volum a partir del qual es va fer la traducció: segons la informació que apareix a l'edició de *Záhřada pri mori*, va ser a partir de la traducció espanyola editada per Planeta el 1975. Les primeres comunicacions per a fer aquesta traducció de què tenim constància són de mitjan 1978 (Rodoreda, 1978), i es van concretar prou ràpidament, l'abril de l'any següent, en què l'agència Balcells enviava a l'autora el contracte per a l'edició eslovaca del llibre (Oliver, 1979). A finals d'any, l'obra ja estava disponible per al públic eslovac i, si donem per bones les informacions de la base de dades de la Fundació Mercè Rodoreda, es tracta de la segona traducció d'aquesta obra a un altre idioma, només per darrere de l'espanyol.

Aquesta novella va aparèixer dins de la col·lecció «Spoločnosť priateľov krásnych kníh» («SPKK»), unes edicions que comptaven amb una llarga tradició i que tenien l'objectiu de publicar les millors obres de la literatura universal i de la novella negra. Evidentment, una tirada de 25.000 exemplars per a un potencial públic lector que en aquells moments rondava els cinc milions d'habitants és una xifra altíssima; aquestes xifres, però, no eren estranyes durant l'etapa comunista. De fet, durant aquells anys, aquesta col·lecció tenia tirades que arribaven als 30.000 o 35.000 exemplars, és a dir, que fins i tot es podria considerar una tirada relativament baixa.⁵⁴

Pel que fa a Hlaváčová, ens explicava que recorda haver gaudit especialment de traduir *Mirall trencat*, però tampoc recordava els motius específics pels quals es va seleccionar l'obra ni conservava el llibre amb què va treballar, perquè pertanyia a l'editorial (comunicació personal, novembre de 2020). De nou hem obtingut la informació sobre l'edició de partida gràcies a les dades que apareixen al final del volum publicat el 1989: en aquest cas, hi consta que la traducció fou feta a partir de l'edició *Espejo roto*, publicada a Seix Barral l'any 1986. Com hem esmentat més amunt, l'agència LITA havia demanat pels drets de l'obra als inicis de l'any 1983 (Jesenicová, 1983; Sales, 1983), però en aquella ocasió era l'editorial Smena la que tenia interès a adquirir-los. No hem pogut localitzar més documentació que faci referència a aquesta traducció a l'eslovac, però el que és cert és que va acabar apareixent sis anys més tard i sota el segell Pravda.

54. Per posar-ne alguns exemples, la traducció de *Le Cousin Pons* de Balzac va tenir una tirada de 38.000 exemplars (1976); *Sweet Thursday*, de Steinbeck, de 38.000 (1979); *Keiserens nye Klaeder*, de Hans Christian Andersen, de 34.000 (1980), o *Ungeduld des Herzens*, de Zweig, 32.000 (1983). Una antologia de la indiscutible reina de la novella negra, Agatha Christie, va aparèixer en aquesta col·lecció amb una tirada de 70.000 exemplars (1983). Com a contrapunt, potser és cert que els autors hispànics contemporanis no gaudien de tirades tan llargues: *Mi idolatrado hijo Sisí*, de Miguel Delibes, en va tenir una de 20.000 exemplars (1983); *Esta cara de la luna*, de Juan Marsé, de 12.000 (1977), i *Las cruces sobre el agua*, de Joaquín Gallegos Lara, de 10.000 (1985).

Aquesta editorial s'especialitzava sobretot en llibres amb contingut polític (des de manuals teòrics fins a enciclopèdies, passant per obres sobre filosofia), però publicava també novel·les i antologies poètiques. Es fa difícil afirmar si la possible lectura de *Mirall trencat* com una crítica a la classe burgesa va afavorir la presència de Rodoreda al catàleg d'aquesta editorial estatal. Sí que podem afirmar, però, que en les directrius per a llibreters que arribaven des del Govern, el llibre apareixia classificat com a «pokroková tvorba nesocialistických krajín», és a dir, «obres progressistes de països no socialistes» (UVSZŽ, 1989, p. 7; Okresná knižnica Svidník, 1989, p. 24).

Tot i que ja hem comentat a bastament que era (i és) difícil que apareguessin dues edicions d'un mateix llibre en els dos idiomes en el context txecoslovac, sembla que *Mirall trencat* també va ser d'interès per als editors txecs. Així ho esmenta Sales a Rodoreda (2008, p. 869) i així sembla indicar-ho la presència al Fons Joan Sales de l'IEC⁵⁵ d'una carta datada l'abril de 1975 provinent de l'agència Dilia⁵⁶ i dirigida al Club dels Novel·listes.

Cap dels volums en txec ni en eslovac ha comptat mai amb reedicions, però cal tenir en compte que, a excepció de *La plaça del Diamant*, la resta d'edicions van comptar amb tirades molt llargues, molt allunyades de les xifres estàndard per al mercat editorial actual. Ja hem esmentat que no era tan estrany en la política editorial del moment fer edicions de desenes de milers d'exemplars, sinó que més aviat el cas de la col·lecció «Malá řada soudobé světové prózy» era una excepció. En conseqüència, no és gaire difícil aconseguir la majoria d'aquestes edicions al mercat de segona mà, i cal no oblidar que, a més, en el cas de les traduccions txecques, són d'accés lliure al catàleg digital de les principals biblioteques del país: això fa, és clar, que una reimpressió d'aquests volums sigui no només difícil, sinó fins i tot prescindible des del punt de vista d'un editor comercial.

55. A la base de dades IEC Obert (Institut d'Estudis Catalans, s. d.) hi consten com a temes d'aquesta carta «Rodoreda i Gurguí, Mercè» i «Mirall trencat». El topogràfic del document és el següent: C21-7.2.2/25.

56. L'agència estatal Dilia era l'encarregada dels drets d'autor en territori txec, tant pel que fa a traduccions d'autors txecs a l'estranger com viceversa.

DESCRIPCIÓ I ANÀLISI DELS TEXTOS APAREGUTS EN PUBLICACIONS SÈRIADES I ANTOLOGIES

TAULA 6

Informació bàsica sobre les aparicions de contes o fragments en publicacions sèriades en txec i en eslovac

<i>Títol/s</i>	<i>Volum original</i>	<i>Publicació</i>	<i>Tipus de traducció</i>
«Moře» [«El mar»], «Dopis» [«Una carta»] i «Sál loutek» [«La sala de les nines»]	De <i>La meva Cristina i altres contes</i> (1967)	<i>Světová literatura</i> , vol. xiv, núm. 2, 1969	Directa
«Presadený kvet» [«Flor trasplantada»]	De <i>Viatges i flors</i> (1980)	<i>Lud. Orgán strany slovenskej obrody</i> , núm. 298, 1982	?
«Potichu» [«En veu baixa»]	De <i>Vint-i-dos contes</i> (1958)	<i>Literární noviny</i> , vol. 2, núm. 23, 1991	Directa
«Salamandra» [«La salamandra»]	De <i>La meva Cristina i altres contes</i> (1967)	<i>Revue svetovej literatúry</i> , any 36, núm. 2, 2000	Directa
«Lodka a rieka» [«El riu i la barca»]	De <i>La meva Cristina i altres contes</i> (1967)	<i>Revue svetovej literatúry</i> , any 36, núm. 3, 2000	Directa
«Rozbité zrcadlo» [fragment de <i>Mirall trençat</i>]	–	PLAV, agost 2014	Directa
«Karneval» [«Carnaval»]	De <i>Vint-i-dos contes</i> (1958)	<i>V zahradě Ramonově</i> . Euskaldun, 2024	Directa

El primer que crida l'atenció sobre els contes i fragments publicats és que, de nou, cap dels textos traduïts ho és a les dues llengües. Tot i que per la data de les traduccions de les novel·les podíem justificar que el repartiment de les obres entre les dues llengües era fruit de la planificació estatal del mercat editorial, és més difícil d'explicar que no hagin coincidit els textos més breus escollits en les dues llengües, especialment a partir dels anys noranta. Tot i que ens vam plantejar que, potser, els traductors o els curadors d'aquests textos eren conscients d'haver triat peces que no havien estat traduïdes abans, després d'haver-ho consultat amb bona part dels responsables, sembla que la no-coincidència va ser més aviat fruit de la casualitat.

Com en altres llengües (Real, 2021, p. 200), *La meva Cristina i altres contes* és el volum de narrativa breu de l'autora que més interès ha despertat: tres contes han estat traduïts al txec i dos a l'eslovac, del total de setze que formen el recull sencer. El que també és interessant de fer notar, però, és la celeritat de la recepció de l'obra en el cas txec, que només dos anys més tard de la publicació del volum a Catalunya ja feia arribar al seu públic una mostra de la narrativa de l'autora. Tot i que és difícil aventurar-se a donar una explicació a aquest ràpid procés de recepció, el fet que ja hi hagués un manifest interès per publicar *La plaça del Diamant* a mitjan anys seixanta, però que encara no s'hagués pogut materialitzar, ens suggereix que aquests contes podien ser una avantsala a la publicació de la novel·la en txec —no oblidem que la revista *Světová literatura* formava part de l'editorial Odeon, que va acabar publicant les dues novel·les de Rodoreda que es poden llegir en aquest idioma. També tenim per segur que l'autora coneixia el fet que aquests contes havien estat publicats, ja que en el seu arxiu hi consta un telegrama que informa de l'enviament d'un xec en concepte de drets d'autor i un «exemplar justificatiu» de la publicació (Oliver, 1970).

Sobre si «Moře» («El mar»), «Dopis» («Una carta») i «Sál loutek» («La sala de les nines») van ser traduccions directes o indirectes, només podem fer suposicions, però sembla molt evident que Hviždala tenia un particular interès pel català i per la literatura catalana, com explicava el professor Schejbal (Pokorný i Schejbal, 2015, p. 4). Els contes en qüestió van ser publicats poc després de la intervenció militar del Pacte de Varsòvia, que havia estat el 1968, i arran d'aquests fets Vladimír Hviždala va decidir exiliar-se (Schejbal i Utrera, 2004, p. 50). El seu perfil a la base de dades txeca de traductors el cita com a «traductor de l'espanyol, el portuguès i el català», però la veritat és que no hem pogut trobar altres mostres de traduccions seves a partir de la nostra llengua, a banda d'aquests contes de Rodoreda. El més probable, és clar, és que des de la seva nova posició com a professor universitari als Estats Units fos difícil trobar oportunitats per seguir exercint com a traductor al txec, ja que a partir de la data del seu trasllat al país americà ja no trobem més traduccions seves, tampoc des de l'espanyol o el portuguès —i, de fet, a la llista no hi apareix cap traducció posterior al número de *Světová literatura* (Obec překladatelů, 2023). Jan Schejbal explicava que la intenció del traductor havia estat especialitzar-se en literatura catalana, un projecte que va haver d'abandonar a causa de l'exili. És per això que Schejbal es podria considerar, en certa manera, un «continuador de la seva tasca» (Pokorný i Schejbal, 2015, p. 4).

També és molt excepcional (i una troballa d'aquest estudi) la presència del conte «Presadený květ» («Flor trasplantada») al diari *Lud (Poble)*, publicació oficial de l'Strana slovenskej obrody (Partit del Renaixement Eslovac). Aquest diari reservava sempre la pàgina 10 dels dijous a petites mostres de prosa i de poesia, potser en relació amb el fenomen del «knižní čtvrtek» (dijous de llibres), segons el

qual les llibreries de tot el país oferien les novetats editorials aquest dia de la setmana (ja que la distribució en l'àmbit estatal es feia el dimecres al vespre). Durant el comunisme, això implicava veure sovint cues de gent davant les llibreries just abans que obrissin. La traducció que ens ocupa apareix al diari el 16 de desembre de 1982, signada amb l'abreviatura «-luk-»: seguint la tradició del periodisme de l'època, això ens apuntaria a l'autoria de P. Lukáčik (probablement Peter, pel que deduïm de la resta de números del diari), que signa la traducció d'un conte d'Aleksandr Grin que apareix a la mateixa pàgina, més amunt. Malauradament, no hem aconseguit gaire informació sobre aquest traductor, però el que és segur és que no apareix entre els habituals hispanistes i catalanistes eslovacs de l'època. Tenint en compte la llengua de partida de l'altre text de la pàgina, hem treballat sobre la hipòtesi que es tractés d'una traducció indirecta a través del rus, ja que sabem que una part de *Viatges i flors* està disponible en aquest idioma, precisament en una edició de 1982 (FMR), però sembla que «Flor trasplantada» no era entre les narracions publicades en el volum *Ispanskaia novella 70-e godi: perevod s ispanskogo, katalanskogo i galisiiskogo* (ed. Raduga) i tampoc no hem pogut localitzar el text en una altra font russa. També existeix la possibilitat que es tracti d'una traducció indirecta a través de l'alemany, que té una traducció del volum complet datada el 1981 (ed. Suhrkamp), però atesa la poca informació que tenim sobre Lukáčik, del qual no hem pogut trobar altres referències ni tan sols dins del mateix diari, es fa difícil arribar a una conclusió més definitiva.

A més, la publicació conté un breu text a mode de presentació de l'autora en què es mencionen els seus premis i les novel·les que es consideren més importants: *La plaça del Diamant* i *Mirall trencat*. Aquest text conté errors ortogràfics flagrants, com en el cas del citat com a «Premi d'Onor de les Lletres Catalanes», però el que provoca més maldecaps és l'errada que conté el nom de l'autora, que el traductor escriu «Marcè Rodoreda». Aquesta petita falta provoca també que el text sigui més difícil de localitzar: de fet, només Sánchez-Gordaliza (2008) n'havia fet esment en estudis previs com a «document desconegut». El diari *Lud* no és, tampoc, de fàcil consulta: no està digitalitzat en la seva totalitat i només hem pogut accedir al text de «Presadený kvet» presencialment, a la Biblioteca Nacional d'Eslovàquia, que es troba a la ciutat de Martin.

No podem saber, és clar, gaire més sobre la rebuda que va tenir aquest text entre els lectors. Potser és suficient anotar que es tracta d'una mostra molt excepcional: perquè és la segona de l'autora que trobem en llengua eslovaca, per la proximitat amb la publicació de l'original (que és de 1980) i, sobretot, perquè no es tracta d'un text que hagi gaudit de gaire popularitat internacionalment (segurament pel gènere al qual pertany, la prosa poètica, *Viatges i flors* es troba entre els volums menys traduïts de l'autora; Real, 2021, p. 201).

També hem localitzat per primera vegada en aquest estudi la traducció txeca

del conte «En veu baixa» (*Vint-i-dos contes*, 1958), que va aparèixer l'any 1991 a *Literární noviny*, la revista politicocultural de més prestigi en aquella època, amb fama de ser sinònim de llibertat i vehicle de les idees democratitzadores del país. La revista, creada l'any 1927, va haver de cessar la seva activitat amb l'arribada de la Normalització (1969), però va ser recuperada l'any 1990 com a suplement del diari *Lidové noviny* (un suplement que, a més, sortia el dijous). El període com a suplement va durar dos anys, durant els quals va gaudir d'una gran distribució, amb tirades d'entre 150.000 i 170.000 exemplars l'any 1991,⁵⁷ justament quan es van començar a centrar més en la literatura estrangera i on va sortir el conte traduït per Monika Zgustová.

Aquesta escriptora i traductora nascuda a Praga és molt coneguda pel fet que li devem un bon nombre de les obres txeques que avui podem llegir en català i castellà, especialment les publicades entre els anys vuitanta i noranta. En aquella ocasió, però, Zgustová, que era col·laboradora habitual de la publicació com a articulista, traslladava l'autora catalana a la seva llengua materna i, segons ens ha pogut confirmar ella mateixa, el conte va ser elecció seva —una elecció, això sí, també influïda per motius d'espai. Durant el juny de 1991, a Praga, s'estaven duent a terme diverses activitats culturals promogudes pel Govern de la Generalitat: una exposició de Tàpies, que havia estat convidat pel president Václav Havel; un recital de Victòria dels Àngels i, també, l'exposició «La cultura catalana i Txecoslovàquia», de la qual era comissària Monika Zgustová.⁵⁸ Els membres de la redacció de *Literární noviny*, que ella coneixia bé, li van oferir un espai a la publicació perquè hi publicés una traducció d'un conte i un article al voltant de la cultura catalana, i l'escriptora i traductora va publicar-hi una entrevista amb Antoni Tàpies i l'esmentada traducció del conte de Mercè Rodoreda.

Evidentment, es tracta d'una traducció directa, i Zgustová justifica així la tria d'«En veu baixa»: «Aquest conte en concret sempre m'ha agradat molt, té una atmosfera especial i un ritme específic, és pràcticament un poema en prosa» (comunicació personal, agost 2023). Pel que fa a la recepció de la peça, Zgustová ens va assenyalar que a la redacció de *Literární noviny* li havien comentat que als lectors els havia agradat i que fins i tot algunes personalitats del món de la literatura txeca li'n van parlar.

El resultat d'aquesta col·laboració, en qualsevol cas, devia ser prou satisfactori, ja que, uns mesos més tard, en una entrevista que li van fer a la mateixa publicació, afirmava el següent:

57. Es pot trobar una descripció més detallada sobre el període de *Literární noviny* com a suplement del diari a la tesina de màster de Filip Zdražil (2011).

58. Aquestes activitats també van arribar a la premsa espanyola; vegeu Antich, 1991.

Tot i que majoritàriament tradueixo i escric en llengües estrangeres, a poc a poc m'agradaria treballar també en txec. Somio que, en els propers, diguem-ne, deu anys, traduiré al txec un recull de contes de l'escriptora catalana Mercè Rodoreda, que considero una de les millors contistes del món, com ho són Katherine Mansfield o Dorothy Parker. A causa de la llengua en què escrivia, encara no és tan coneguda al panorama mundial (Karpatský i Karfík, 1991).⁵⁹

Una antologia de contes de Rodoreda hauria estat, sens dubte, una gran aportació pel que fa a la recepció de l'autora a Txèquia i Eslovàquia, i més si era entesa com una reivindicació de la vàlua universal que tenia l'autora, com la demanda d'un espai més preeminent en el sistema literari mundial per a ella. Evidentment, per tant, vam preguntar per aquest projecte que, malauradament, Zgustová ens va confirmar que havia hagut d'abandonar: «[...] entre d'altres coses, perquè em vaig assabentar que el meu company Jan Schejbal tenia calaixos plens de grans novel·les de Rodoreda que cap editor txec no va trobar interessants. Aquest va ser el motiu crucial que em va fer abandonar la idea» (comunicació personal, agost 2023). Durant els mateixos anys, la traductora va oferir de manera semblant traduccions de literatura txeca a l'Estat espanyol amb un resultat, és clar, molt diferent: així ho corroboren les desenes de títols traduïts al català o castellà que van publicar durant aquells anys Destino, Proa o Edicions 62.

Les darreres traduccions de Mercè Rodoreda publicades en eslovac són dos contes de *La meva Cristina* (1967), «Salamandra» («La salamandra») i «Lodka a rieka» («El riu i la barca»), i van sortir en dos números consecutius de la revista literària *Revue svetovej literatury* (1965-2018) l'any 2000. Es tractava d'una publicació sobretot centrada en literatures estrangeres, durant el comunisme especialment en les soviètiques i llatinoamericanes, però al llarg de la seva història va publicar també altres traduccions d'autors en català.⁶⁰ És probable que moltes d'aquestes traduccions del català fossin a partir del castellà, però sabem que tant aquests dos contes de Rodoreda publicats l'any 2000 com un de Quim Monzó publicat el 2003 van ser traduccions directes de Renáta Bojničanová.

També hem pogut parlar amb aquesta traductora, que va entrar en contacte amb el català quan estudiava a la Universitat Complutense de Madrid i que actualment és professora a la Universitat Comenius de Bratislava. Segons el seu testi-

59. «Přestože tedy překládám i píšu většinou v cizích jazycích, ráda bych se postupně věnovala i práci v češtině. Sním o tom, že bych během příštích řekněme deseti let přeložila do češtiny výběr povídek katalánské spisovatelky Mercè Rodoredové, kterou považuji za jednu z nejlepších povídkářek na světě, jako třeba Katherinu Mansfieldovou nebo Dorothy Parkerovou. Vzhledem k jazyku, jímž psala, se dosud nedostala do světového povědomí.»

60. Ja hem comentat l'aparició d'un especial de literatura catalana en aquesta revista el 1991 (vegeu l'apartat «Arran de la publicació de les novel·les») i hi podem sumar les traduccions de Carme Riera el 1987, de Quim Monzó el 1990 i 2003 i de Pere Gimferrer el 1994 i 2003.

moni, era una jove traductora sense gaire experiència quan va decidir oferir per iniciativa pròpia la traducció del conte «La salamandra» a la revista, argumentant probablement (ja que ens ha comentat que no ho recorda amb precisió) que no s'havia traduït gaire literatura catalana a l'eslovac. L'editora en cap va reaccionar molt positivament a aquest primer text (que trobava «preciós») i Bojničanová va tenir l'oportunitat de triar un segon conte per al següent número de la publicació.

La traductora va escollir un altre conte de *La meva Cristina*, «El riu i la barca», i potser sota influència de la bona reacció de l'editora amb el primer, va seleccionar-ne un de relativament semblant, amb un narrador homodiegètic i amb la temàtica de la metamorfosi de fons. També va considerar que, dels dos contes, eren especialment atractives la poètica del discurs, la subjectivitat del narrador i la conjunció entre allò real i allò mític, a més de l'innegable deix tràgic dels dos textos. L'objectiu de fons d'aquesta tria era, d'una banda, introduir l'autora al públic amb dos relats de base semblant, i de l'altra, afavorir la possible aparició d'algun treball academicocrític sobre l'autora (Bojničanová, comunicació personal, abril 2022).

La traductora confessa, a més, que té una inclinació personal cap a la literatura amb grans dosis de subjectivitat i lirisme, també quan es dedica a la creació. Explica que l'element de metamorfosi dels textos triats, a més, els poden posar en relació amb l'obra de Franz Kafka, una referència que sens dubte pot funcionar amb un lector centreeuropeu.

La història de com Renáta Bojničanová va entrar en contacte amb el català i, després, amb l'obra de Mercè Rodoreda és la de molts traductors internacionals de català, especialment els que estan lligats a l'acadèmia: va ser mentre feia la seva tesi a la Universitat Complutense de Madrid que va començar a estudiar-ne gràcies als cursos que s'oferien a la Delegació de la Generalitat, temps en què també freqüentava el Centre Cultural Blanquerna de la mateixa ciutat, on hi ha una biblioteca i una sala d'estudi. I és que, com ella mateixa ens ha comentat, de vegades no podem deixar de banda la part humana de les decisions, ja que va ser gràcies a l'amabilitat i simpatia dels catalans que va conèixer durant aquell temps que es va decidir, anys més tard, a traduir literatura catalana a l'eslovac com a homenatge.

Van ser els professors Salustio Alvarado i Juan Miguel Ribera Llopis, els seus tutors de tesi, els qui la van iniciar en el món de la literatura catalana, i va ser gràcies a les seves recomanacions que va arribar a la literatura de Rodoreda. Bojničanová ens va explicar que va conèixer llavors *La plaça del Diamant*, que va ser l'obra que la va fer interessar per l'autora. Malauradament, ens comentava, no ha tingut mai l'oportunitat de traduir-ne una novella, atès que ha centrat la seva carrera en l'acadèmia, amb tot el que això suposa. Quan van sortir les traduccions dels contes no coneixia quines obres de Rodoreda s'havien traduït a l'eslovac o al txec, així que va ser casualitat que cap dels contes que ella havia seleccionat no hagués tingut una traducció anterior (de fet, com a apunt curiós, ens deia que, fins que no li ho

vam consultar nosaltres, ni tan sols coneixia les altres traduccions). A partir del descobriment de Rodoreda, els amics catalans que va fer a l'època li van recomanar autors contemporanis, com ara Quim Monzó, i tot i que Bojničanová afirma que li hauria encantat seguir traduint, ja que per a ella ha estat una manera d'apropar-se i viure la llengua d'una manera especial (de fet, té algunes traduccions inacabades i inèdites), la realitat de la carrera acadèmica li ho ha acabat impedit.

No tenim gaires més dades al voltant de la recepció d'aquests dos contes, però el fet que la revista s'interessés de nou pels contes de Monzó que la mateixa traductora va triar i va proposar el 2003 sembla indicar que l'acollida de la literatura catalana va ser favorable en aquell primer moment. Els contes escollits per a aquella següent ocasió van ser «La fe», «Amb el cor a la mà», «El gripau» (d'*El perquè de tot plegat*) i «Gregor» (de *Guadalajara*) —en aquest últim cas veiem, de nou, que per part d'aquesta traductora el rerefons kafkià és un factor molt favorable a l'hora de seleccionar un text.

Vam aprofitar per preguntar a Bojničanová per la seva opinió al voltant de la recepció de Rodoreda al seu país, i tot i que cal tenir en compte les dificultats intrínseques d'aquests processos de recepció entre dues llengües «petites» dins del context europeu, troba que en el cas de la literatura catalana és una escriptora que senzillament «no es pot obviar» i que és ideal per a introduir la literatura catalana a l'exterior. Rodoreda és en certa manera un «clàssic modern», un espai entre la tradició i la modernitat, i Bojničanová destaca que la seva obra conté «imatges universalment comprensibles i amb similituds amb molts altres escriptors del món, però, al mateix temps, és original i completament única» (Bojničanová, comunicació personal, abril 2022).

Finalment, tot i que és lluny de ser una traducció desconeguda per als estudiosos de la catalanística txeca, cap dels treballs panoràmics consultats incloïa el fragment de *Mirall trencat* que va aparèixer a la revista *PLAV* el 2014 (vegeu l'apartat «Estat de la qüestió»). Aquesta publicació és una revista literària que va néixer el 2005 i que, una mica a l'estil del que havia significat *Světová literatura*, s'erigeix com una publicació de prestigi, centrada en la difusió de les literatures foranes. Un dels objectius primordials de la revista és presentar traduccions d'autors o d'obres no publicats abans amb la intenció de donar-los a conèixer al públic txec. En aquest sentit és també una plataforma molt orientada als traductors literaris i a la reivindicació de la seva tasca; per exemple, als inicis de la revista hi apareixien articles teòrics, mentre que actualment s'hi publiquen sovint crítiques de traduccions recentment aparegudes. També s'hi solen donar a conèixer nous traductors, com ara els que reben el Premi de Traducció Jiří Levý. La redacció de la revista està estretament lligada als cercles de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat Carolina i és habitual que els números, que apareixen amb una periodicitat mensual, siguin temàtics.

El tema del número 8 de 2014 és «Frankovy děti» («Els fills de Franco»), presenta diversos autors exiliats i intenta mostrar la seva visió de la Guerra Civil i de la postguerra i de la dictadura franquistes. A l'editorial del número es reflexiona sobre la necessitat de l'aparició a la revista d'aquest tema, que es relaciona amb la crisi migratòria del moment i l'auge dels partits extremistes, però també amb la necessitat d'entendre millor la societat espanyola contemporània i els conflictes que havia d'afrontar, sobretot pel que fa a la situació política de Catalunya. El número està dividit en dos blocs importants: al primer hi ha autors espanyols que tracten la Guerra Civil (Ramón J. Sender, Antonio Machado, Luis Cernuda, Rafael Alberti i Manuel Altolaguirre) i al segon s'hi apleguen diferents perspectives de l'exili català (Joan Sales, Pere Calders i Agustí Bartra),⁶¹ encapçalats per un breu assaig introductori d'Àlex Martín Escribà titulat «Katalánský exil ze tří perspektiv» («L'exili català des de tres perspectives»).

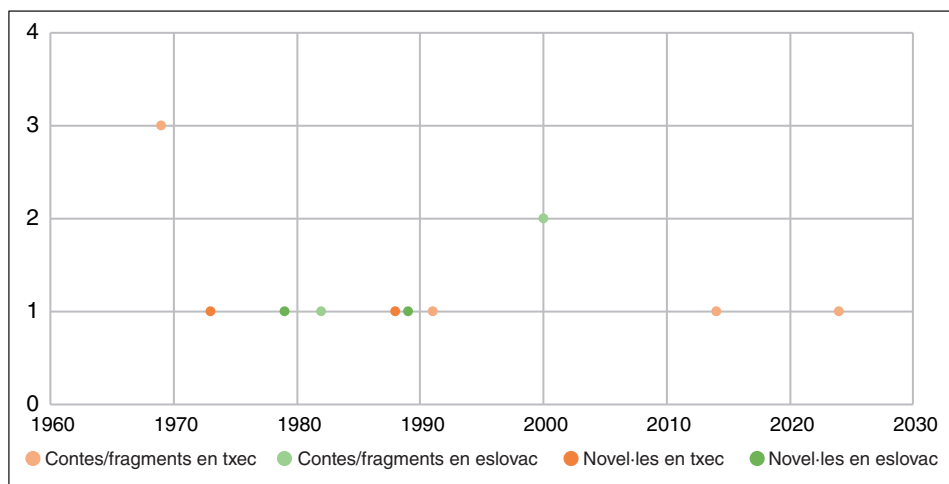
En aquest segon bloc s'hi inclouen també els fragments de *Mirall trencat*, encapçalats per una nota de la redacció que menciona que Rodoreda aporta la perspectiva femenina del número i que l'autora s'ha escollit precisament com a mostra del rol de les dones republicanes durant la guerra i la postguerra, perquè una dona emancipada era un possible maldecap per al règim franquista. Els fragments escollits són els capítols cinquè i sisè —però més concretament, de la tercera part, una informació que falta a la revista. Sembla que la publicació tant d'aquests fragments com dels de les obres de Joan Sales i Agustí Bartra (que potser encaixen una mica millor amb el tema general de la revista) constituïa un intent de despertar interès per aquestes obres i trobar així una editorial que les pogués publicar completes. Ens sembla plausible que aquestes altres dues traduccions, signades per Jan Schejbal, fossin també obres que el reputat traductor de Praga tingués ja traduïdes completament, però inèdites (ja hem comentat més amunt que el cas específic de *Mirall trencat* és a bastament conegut; Rendé, 2021, p. 166). Això explicaria, per tant, la tria dels fragments d'aquesta novella en lloc d'alguna altra de les obres rodoredianes que tracten molt més directament el tema de la guerra o l'exili.

No ha estat aquesta l'única ocasió en què la literatura catalana ha aparegut a *PLAV*. Per exemple, al número 12 de 2012 s'hi van publicar traduccions de Josep Pla i de Joaquim Ruyra; al núm. 9 de 2014, de Joan Perucho; al núm. 2 de 2015, d'Ausiàs March, o al núm. 12 de 2016, de Ponç Pons. El més notable per a nosaltres, però, va ser el número 10 de 2015, dedicat íntegrament a la literatura catalana, un número que, segons es diu a la contraportada, va rebre un ajut per part del Govern d'Andorra.

61. La portada del número és una colpidora il·lustració de Verónica Rufo Baena que fa referència al *Crist de 200.000 braços*, que és l'obra de Bartra que s'inclou en aquest número (es tracta, és clar, d'un fragment de la novella). Dels altres dos autors apareixen, respectivament, un fragment de la primera part d'*Incerta glòria* i el relat «Fet d'armes», de *Cròniques de la veritat oculta*.

L'editorial d'aquesta entrega explicava que la tria d'autors que hi apareixien havia estat marcada per la voluntat de cobrir els buits en la història de la literatura catalana que encara era desconeguda pel públic txec (és a dir, que no havia estat traduïda). És per això que s'hi inclouen diversos autors medievals, com ara Joanot Martorell o l'anònim autor de *Curial e Güelfa*, a més d'altres autors actuals. Val a dir, però, que no tots els autors que hi apareixen eren realment inèdits en txec en aquell moment: ja existien traduccions de Ramon Llull, Quim Monzó o Antoni Morell, per exemple, tots tres autors que apareixen en aquest número. És inevitable pensar que el patrocinador del número, el Govern andorrà, va influir directament o indirecta en la tria de textos, ja que hi apareix un nombre relativament alt d'autors del Coprincipat (a més de Morell, hi tenen espai Albert Villaró, Manel Gibert o Teresa Colom, que, d'altra banda, és l'única dona de la tria),⁶² a més d'un breu estudi sobre literatura andorrana signat per Jan Schejbal. L'editorial del número també reivindicava, però, la inclusió d'autors d'altres procedències, com Piera o Alonso en el cas de València, o Llull erigit com a representant de les Balears.

En aquest número, però, notem l'absència destacada de Mercè Rodoreda, que només és breument mencionada a la interessant entrevista de Vít Pokorný amb Jan Schejbal, que l'esmenta arran de la seva traducció de *La plaça del Diamant*.

GRÀFIC 3. Publicació de les obres de Rodoreda en txec i en eslovac

62. La llista completa d'autors que hi apareixen traduïts és la següent: Ramon Llull, anònim (*Curial e Güelfa*), Joanot Martorell, Jesús Moncada, Joan Rendé, Quim Monzó, Sergi Pàmies, Antoni Morell, Albert Villaró, Narcís Comadira, Francesc Parcerisas, Manel Gibert, Teresa Colom, Robert Pastor, Josep Piera i Vicent Alonso.

Com ja hem vist més amunt, durant la redacció d'aquest treball el nostre corpus s'ha vist ampliat gràcies a la incorporació del conte «Carnaval» en l'antologia de contes catalans de l'editorial Euskaldun, publicada el 2024. És evident que la poca distància temporal ens fa difícil valorar la recepció d'aquesta publicació, si bé la bona rebuda en espais com els clubs de lectura o les presentacions públiques fa pensar en una acollida positiva per part del públic txec. Cal tenir en compte, però, que la naturalesa de l'editorial que l'ha publicat (una editorial novella i independent) pot fer que la difusió sigui menor que en els casos anteriors. En definitiva, per tot el que hem exposat fins ara, podem considerar que la història de la recepció de Mercè Rodoreda en context txec i eslovac ha estat una història d'èxit, sobretot si tenim en compte la realitat de cada moment. De totes les novel·les, l'única que va tenir una tirada relativament curta va ser *Diamantové náměstí*, i tot i que no hi ha hagut més publicacions de novel·les un cop superada l'etapa comunista (i que el panorama editorial txec no sembla que afavoreixi l'esperança que això canviï; Pokorný i Schejbal, 2015), l'autora no va desaparèixer del tot per a txecs i eslovacs, si més no gràcies als interessos particulars d'alguns traductors i a les oportunitats que van aprofitar per a aportar noves traduccions en publicacions periòdiques. Tal com apuntava Mallafrè (2010), aturar-se a analitzar la motivació de fons de les traduccions és un bon camí per establir l'abast de l'autora, però també per endevinar-ne d'alguna manera la fortuna posterior. La principal dificultat que hem tingut en aquest aspecte ha estat la distància temporal que ens separa d'algunes d'aquestes traduccions, ja que alguns dels traductors malauradament ja no es troben entre nosaltres i a d'altres els costa recordar certs detalls.

En qualsevol cas, però, sembla que l'acollida de l'autora en els contextos txec i eslovac va ser més pròxima a una «recepció contemporània» que no pas una tasca de recuperació d'un clàssic consagrat passats els anys (vegeu el gràfic 3), un moviment que recentment s'ha reproduït en altres llengües d'arribada. I tot i que en els casos de les novel·les la inclusió de l'autora dins del catàleg sembla que va ser una decisió d'estratègia editorial, és impossible no veure el pes que van tenir els traductors a l'hora de triar els textos concrets (tant Jan Schejbal com Elena Račková eren els hispanistes experts de les seves respectives editorials, encarregats de cercar volums interessants per a ser traduïts). Això és, evidentment, encara més cert en el cas dels contes i els fragments apareguts en publicacions seriades, on a banda de la referència als límits per qüestió d'espai (el cas de Monika Zgustová), la tria de les narracions de Rodoreda ha estat sovint guiada pel gust personal de les traductores (per exemple, també ho il·lustra el cas de Renáta Bojničanová).

Finalment, ja hem apuntat que la rebuda per part del públic és difícil d'establir des de la distància temporal, però hem intentat apuntar quins aspectes ens fan pensar que, efectivament, la recepció va ser majoritàriament positiva en tots els

casos. Això sí, tal com teníem, aquesta distància en el temps ha fet que cap de les traductores amb qui hem pogut parlar recordés detalls específics pel que fa a dificultats o reptes concrets de traducció dels textos del nostre corpus de treball, un aspecte que hauria estat molt interessant de tractar.

Conclusions

«La Colometa és ben nostra i ben de Gràcia,
però també és de tot el món.»

Joan SALES (1973)

La intenció principal d'aquest estudi ha estat demostrar que, tot i que l'interès i la importància de fer estudis panoràmics és innegable (tant de la traducció del català al txec —cas de Schejbal i Utrera, 2004— com de la recepció de Rodoreda en altres llengües —cas de Mencos, 2002; McNerney, 2017; Real, 2021, o Sánchez Gordaliza, 2008—), els treballs de camp més detallats ens poden aportar resultats molt significatius. No solament hem pogut aportar més informació al públic català sobre la recepció d'una de les seves autores més consagrades a Txèquia i Eslovàquia, sinó que també hem pogut localitzar textos que no havien estat tinguts en compte fins ara en aquests altres estudis més generals. Trobem evident que aquestes mancances no són criticables en el cas d'aquests estudis globals: la xifra ingent de textos amb què han de treballar fa impossible fer una recerca més detallada.

És per això que més aviat ens decantem per suggerir que estudis semblants al nostre es podrien fer en altres contextos, i que serien d'un gran interès; esperem, per tant, que aquest sigui un treball que obri el camí a altres estudiosos que vulguin aprofundir en la recepció de la figura de Rodoreda en altres literatures, o a altres experts en catalanística txeca que vulguin fer una operació semblant amb altres autors destacats de la literatura catalana. És a dir, de la mateixa manera que nosaltres vam seguir el camí proposat per Mallafrè (2010), tot aplicant-lo als contextos txec i eslovac, d'altres poden fer el mateix en altres llengües i, de ben segur, faran créixer el nostre coneixement global sobre la recepció de la literatura catalana a l'estranger. Creiem que els resultats d'aquest treball avalen aquesta recomanació, perquè som conscients que la catalanística és encara un camp on hi ha molt a dir, malgrat que en l'àmbit europeu ja té una tradició molt més llarga i forta del que sovint s'imagina des de Catalunya.

Una altra conclusió incidental —però no menor— del nostre estudi és la importància del món acadèmic com a factor decisiu a l'hora d'internacionalitzar la nostra llengua i, de pas, la nostra literatura. És per això que la presència d'estudis de català a les universitats exteriors és un factor clau si volem que els nostres autors siguin coneguts i —encara més important— traduïts a l'exterior. Com podrien haver arribat els primers contes de Rodoreda traduïts al txec de què tenim constància si no hagués estat per l'interès acadèmic pel català que tenia Vladimír Hvizďala? Hauríem pogut gaudir de les traduccions de Jan Schejbal si aquest no hagués descobert el català gràcies a les classes de Diana Moix? Els eslovacs haurien pogut llegir dos dels contes més emblemàtics de *La meva Cristina* si Renáta Bojničanová no s'hagués interessat casualment pel català durant els seus estudis a la Universitat Complutense de Madrid? Les respostes a aquestes preguntes, és clar, no són difícils d'imaginar.

Evidentment, l'acadèmia i les universitats no són l'única explicació per justificar l'existència d'aquestes traduccions: no podem menystenir les respectives polítiques editorials i el funcionament d'un mercat planificat com ho era el mercat editorial txecoslovac dels anys setanta i vuitanta. També hi ha tingut un pes, però, un aspecte tan arbitrari com les petites decisions dels individus. Bojničanová va prendre's les seves aportacions al món de la traducció com un «homenatge» a la cultura i a la gent que l'havia tractat bé en el passat, i davant de l'oportunitat de triar qualsevol text de la literatura catalana, Zgustová va escollir un conte de Mercè Rodoreda quan li van demanar una traducció des de *Světová literatura* per reivindicar la vàlua universal de l'autora (una traducció que, és clar, potser no li haurien encarregat si no hagués estat per la tasca de promoció cultural de la Generalitat, que proposava diverses activitats al voltant de l'art i la cultura catalana a Praga en aquelles mateixes dates).

El que sí que és segur és que l'èxit de Rodoreda en aquests dos països ha estat, en gran part, un mèrit compartit amb els seus traductors: com hem intentat explicar en aquestes pàgines, en molts dels casos els seus papers de prescriptors literaris han estat clau per fer arribar la literatura de Mercè Rodoreda a aquests nous espais. No hem d'oblidar, per tant, la importància d'aquesta baula crucial de l'intercanvi cultural, n'hem de reivindicar la tasca i agrair-ne l'exhaustiva dedicació.

És més difícil d'establir si la presència d'estudis de català a les universitats pot beneficiar la recepció d'un autor per part del públic lector del país. Tot i que hem vist que, com a mínim, la presència de l'autora a les biblioteques universitàries on hi ha (o hi ha hagut) estudis de catalanística és més notable que en les que només tenen hispanística, no sabem fins a quin punt això pot induir més estudiants a interessar-se per l'autora, ni si aquest hipotètic interès es pot traslladar després al conjunt de la població. Hem pogut establir, això sí, que pel que fa a les novel·les, són llibres generalment disponibles per al públic lector gràcies a les llargues tirades

pròpies de l'època de publicació (potser a excepció de *La plaça del Diamant*) i a la distribució força generalitzada d'aquests volums a les biblioteques municipals i regionals.

En el cas dels contes, tant *Světová literatura* com *Revue svetovej literatúry* eren, en el seu context, revistes de prestigi centrades en traduccions de qualitat. En el cas de la revista eslovaca, a més, la traductora Renáta Bojničanová ens confirmava que, si hi va haver dos números consecutius amb traduccions de Rodoreda, va ser per la bona rebuda de la primera que hi va publicar. *PLAV* és una revista que avui dia representa un espai semblant al d'aquestes dues publicacions, i potser la que estaria més oberta a seguir oferint noves traduccions de l'autora en un futur. També hem explicat l'amplíssima difusió que tenia la revista *Literární noviny* en l'època que va publicar «Potichu» («En veu baixa»), a més dels comentaris positius que va rebre Monika Zgustová arran de la publicació de la seva traducció. Només «Presadený kvet» («Flor trasplantada»), una troballa força excepcional que hem fet arran de la preparació d'aquest treball, va aparèixer en una publicació no especialitzada en literatura i de relatiu poc abast, *Lud*.

I finalment: quins camins esperen a la nostra autora a Txèquia i Eslovàquia? Ja hem apuntat que recentment el públic txec s'ha pogut retrobar amb l'autora gràcies a la publicació del conte «Carnaval» en un volum antològic. Aquesta publicació va trencar amb deu anys d'absència de noves traduccions de Rodoreda, i esperem que sigui un primer pas cap a la recuperació de les moltes obres de l'autora que encara ha de conèixer aquesta part del públic centreeuropeu. Perquè és innegable que, tot i l'entusiasme inicial que va despertar, a partir dels anys 1990 aquest interès va perdre força o, si més no, va perdre el suport institucional que és necessari per a la publicació de literatura de llengües minoritzades.

En aquest punt, volem aprofitar algunes de les reflexions que va compartir amb nosaltres Renáta Bojničanová quan vam preguntar-li sobre com creia que es podia acostar la literatura catalana al públic eslovac. La traducció com a tasca a temps complet pràcticament no existeix al seu país, i considerava que rarament les possibles subvencions podrien revertir aquesta situació. També explicava que, en el cas de dues llengües «petites», com ho són el català i l'eslovac, la situació pot ser encara més complicada perquè la quantitat i la qualitat de traductors disponibles poden dificultar el possible procés d'intercanvi cultural que és la traducció. En aquest sentit, veia justificable que la literatura catalana pogués arribar al públic eslovac a partir de traduccions indirectes, de la mateixa manera que la literatura eslovaca pot arribar així a altres indrets (comunicació personal, abril de 2022). De fet, tampoc les traduccions del castellà, una llengua amb molts més parlants, no ho tenen gaire fàcil en el mercat actual, mogut eminentment pel *bestseller* de moda. Molt encertadament, Bojničanová afegia que no es podia parlar, per tant, d'una marginació de la literatura catalana al panorama editorial eslovac, però que sí que

considera que hi existeix una marginació de la professió de traductor, i un descreït del valor de la seva feina.

I tot i que no podem negar que hi ha molta part de veritat en les seves reflexions, quines raons tenim per a ser més optimistes? De nou, volem tornar al paper de la universitat en aquest àmbit. No solament hem vist que sense l'interès acadèmic cap al català pràcticament cap de les traduccions existents fins ara hauria estat possible, sinó que la nova generació de traductors que donen continuïtat a la tasca del desaparegut Jan Schejbal ha sorgit dels principals centres de catalanística de Txèquia, les universitats Masaryk de Brno i Carolina de Praga, institucions que s'hauran d'assegurar que aquesta generació tingui també relleu quan arribi el moment. És cert que Eslovàquia pot quedar més allunyada d'aquests centres, però la presència d'alumnes eslovacs a les universitats txeques, especialment a Brno, i, encara més important, l'aparició del nou lectorat de la universitat Comenius de Bratislava (a partir de 2019), ens fan tenir esperances que hi ha un futur en el món de la traducció literària en aquest país, també en la traducció des del català. Finalment, també serà clau l'aparició d'editors que surtin una mica de la lògica del mercat —i ja hem vist que, fins i tot en això últim, la universitat hi ha tingut molt a dir.

Agraïments

Volem donar les gràcies a la professora Maria Campillo, pel seu aval i l'encoratjament; a la Fundació Mercè Rodoreda, per l'Ajut que ha fet possible aquest treball; al personal del Servei de Documentació i Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans, per la seva disposició i ajuda; a tots els traductors de Mercè Rodoreda a Txèquia i Eslovàquia per la seva tasca —en especial a les traductores que ens han pogut atendre, per dedicar-nos el seu temps i per compartir amb nosaltres els seus records. I finalment, i tot i que tristament no vam poder saludar-lo mai en persona, al desaparegut professor Joaquim Mallafrè, pel seu tutoratge i la seva amabilitat.

Llista de traduccions d'obres de Rodoreda

NOVELLES TRADUÏDES AL TXEC

1973. *Diamantové náměstí* [*La plaça del Diamant*]. Trad.: Jan Schejbal. Praga: Odeon.
1988. «Aloma». A: *Pět katalánských novel*. Trad.: Jan Schejbal. Praga: Odeon.

TEXTOS CURTS TRADUÏTS AL TXEC:

1969. «Moře; Dopis; Sál loutek» [*El mar; Una carta; La sala de les nines*]. Trad.: Vladimír Hvizďala. *Světová literatura* [Praga] vol. xiv, núm. 2, p. 147-164.
1991. «Potichu» [*En veu baixa*]. Trad.: Monika Zgustová. *Literární noviny* [Praga], vol. 2, núm. 23, p. 11.
2014. «Rozbité zrcadlo» [fragment de *Mirall trencat*]. Trad.: Jan Schejbal. *PLAV* [Praga], agost, p. 39-43.
2024. «Karneval» [*Carnaval*]. Trad.: Jiří Pešek. *V zahradě Ramonově. Století katalánské povídky*. Plzeň: Euskaldun.

NOVELLES TRADUÏDES A L'ESLOVAC

1979. *Záhada pri mori* [*Jardí vora al mar*]. Trad.: Elena Račková. Bratislava: Slovenský spisovateľ.
1989. *Rozbité zrkadlo* [*Mirall trencat*]. Trad.: Oľga Hlaváčová. Bratislava: Pravda.

TEXTOS CURTS TRADUÏTS A L'ESLOVAC

1982. «Presadený kvet» [*Flor trasplantada*]. Trad.: P. Lukáčik (?). *Eud. Orgán strany slovenskej obrody* [Bratislava] any 35, núm. 298, p. 10.
2000. «Salamandra» [*La salamandra*]. Trad.: Renáta Bojničanová. *Revue svetovej literatúry* [Bratislava], any 36, núm. 2, p. 150-155.

2000. «Lodka a rieka» [«El riu i la barca»]. Trad.: Renáta Bojničanová. *Revue svetovej literatúry* [Bratislava], any 36, núm. 3, p. 146-147.

Bibliografia

- ANTICH, José (1991). «Tàpies expone en Praga 35 obras en ‘Homenaje a Checoslovaquia’». A: *El País*, 3 de juny. Disponible en línia: <https://elpais.com/diario/1991/06/03/cultura/675900008_850215.html> [Consulta: 26 juny 2024]
- ARNAU, Carme (1979). *Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda. El mite de la infantesa*. Barcelona: Edicions 62.
- BAUÇÀ, Andreu (2006). «Un model de projecció internacional d'Andorra i la seva llengua oficial. El lectorat de català de la Universitat Carolina de Praga (descripció i característiques: període 1999-2005)». A: *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 19, p. 71-99. Disponible en línia: <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000053/00000083.pdf>> [Consulta: 26 juny 2024]
- BRIDEOVÁ (1977). [Carta de l'Slovenská literárna agentúra a Editorial Club], 25 d'octubre. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.3.52/1). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- CAMPILLO, Maria (1994). «Mercè Rodoreda: dues conferències radiades durant la Guerra Civil». *Els Marges. Revista de Llengua i Literatura*, núm. 51, p. 53-61.
- CASAS CORTADA, Elena (2019). «La Cia Mea Culpa acosta Rodoreda als estudiants txecs de Brno». A: *Blog Xarxa Llull*, 7 de maig. En línia: <<https://xarxa.llull.cat/blog/lacia-mea-culpa-acosta-rodoreda-als-estudiants-txecs-de-brno/>> [Consulta: 26 juny 2024]
- CREMADES, Elga (2018). «De enseñar lengua a enseñar la lengua: la implantación del grado de Lengua y Literatura Catalanas en la Universidad Masaryk de Brno». A: *Ao Encontro das Línguas Ibéricas*. Covilhã: LusoSofia Press.
- DALMAU, Delfí (1934). *Polèmica*. Barcelona: Clarisme.
- (1935) «Professors de català a l'estranger». *La Publicitat*, any 57, núm. 18.813 (20 febrer), p. 4.
- FARRÉ, Carles (1989). «Un hispanista eslovac tria vuit narradors catalans». *Diario de Barcelona*, any 198, núm. 267 (26 setembre), p. 35.
- FOLL, Jan (1986). «3x o ženské samostatnosti». *Kino* [Praga: Panorama], any 41, núm. 3 (4 febrer), p. 4.
- FRANEK, Ladislav (1990). «Smutná bilancia». *Romboid* [Bratislava: Slovenský spisovateľ], any 25, núm. 8, p. 118-120.

- HAMALOVÁ, Vladimíra (2018). «Katalánská literatura aneb Katalánsko v literatuře». A: *Krajská vědecká knihovna v Liberci*. En línia: <<https://www.kvkl.cz/akce/id:14991/katalanska-literatura-aneb-katalansko-v-literature>> [Consulta: 26 juny 2024]
- HODOUŠEK, Eduard *et al.* (1999). *Slovník spisovatelů Španělska a Portugalska*. Praga: Libri.
- HOLÝ, Josef (1983). «Cesty televizního umění. Ohlédnutí za xx. Mezinárodním festivalem Zlatá Praha». *Rudé Právo* [Praga: Komunistická strana Československa], any 64, núm. 145 (22 juny), p. 5.
- JESENICOVÁ, Darina (1983). [Carta de l'Slovenská Literárna Agentúra a Editorial Club], 7 de gener. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.3.52/2). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- KARPATSKÝ, Dušan; KARFÍK, Vladimír (1991). «Katalánci mě přijali za svou. Rozhovor s Monikou Zgustovou». *Literární noviny*, núm. 32 (8 agost), p. 9.
- KARPATSKÝ, Dušan; KUDĚLKA, Viktor (2001). *Malý labyrint literatury*. Praga: Albatros.
- (2008). *Labyrint literatury*. Praga: Albatros.
- KOZÁK, Vratislav (2019). «Odeon Publishing: The Island of Freedom». *Historická sociologie* [Praga: Karolinum], núm. 2. Disponible en línia: <https://karolinum.cz/data/clanek/7466/HS%202%202019_kozak.pdf> [Consulta: 26 juny 2024]
- KRÁTKÁ, Petra (2003). *Český PEN-Klub v letech 1925-1938*. Praga: Libri.
- «'La plaza del Diamante' y Silvia Munt galardonadas en el festival de Praga» (1983). A: *El País*, 10 de juny. Disponible en línia a: <https://elpais.com/diario/1983/06/10/radiotv/424044001_850215.html> [Consulta: 26 juny 2024]
- MAČAS, Dominik (2024). «Karneval, Mar, Ztroskotání a další katalánské povídky z antologie V zahradě Ramonově». A: Český rozhlas, 15 de novembre. En línia: <<https://vltava.rozhlas.cz/karneval-mar-ztroskotani-a-dalsi-katalanske-povidky-z-antologie-v-zahrade-9349215>> [Consulta: 25 novembre 2024]
- MACURA, Vladimír *et al.* (1989). *Slovník světových literárních děl 2 (M-Ž)*. Praga: Odeon.
- MACUROVÁ, Alena (1973). «Umění číst». *Zemědělské Noviny*, 5 d'abril, p. 3.
- MALLAFRÈ, Joaquim (2010). «Les traduccions de l'obra de Mercè Rodoreda». A: MOLAS, Joaquim (ed.). *Congrés Internacional Mercè Rodoreda. Actes*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda, p. 69-81.
- MCNERNEY, Kathleen (2010). «La recepció de l'obra de Mercè Rodoreda als Estats Units». A: MOLAS, Joaquim (ed.). *Congrés Internacional Mercè Rodoreda. Actes*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda, p. 11-22.
- (2017). *Mercè Rodoreda: una bibliografia crítica (2002-2011)*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda.
- MENCOS, Maria Isidra (2002). *Mercè Rodoreda: una bibliografia crítica (1963-2001)*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda.
- OKRESNÁ KNIŽNICA SVIDNÍK (1989). *Knihovnické Rozhlady*, núm. 1, any 16.
- OLERÍNY, Vladimír (1991). «Dobrodružstvo objevu». A: *Revue svetovej literatury*, any 27, núm. 4, p. 14-17.
- OLIVER, Magdalena (1970). [Telegrama de Carmen Balcells Agència Literària a Mercè Rodoreda], 24 de febrer. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.2.114/2). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- (1979). [Telegrama de Carmen Balcells Agència Literària a Mercè Rodoreda], 17 d'abril. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.2.14/19). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.

- PEN CLUB (2016). «1937. Congressos en temps de guerra: París (1937), Praga (1938) i Londres (1938)». *Pen Català*. En línia: <<https://www.pencatala.cat/historia/congressos-en-temps-de-guerra-paris-1937-praga-1938-i-londres-1938/>> [Consulta: 26 juny 2024]
- PLUHAŘ, Miloslav (1968). «Antonín Pikhart i Catalunya – correspondència inèdita de Víctor Català i de Narcís Oller». *Ibero-Americana Pragensia* [Praga: Karolinum], any 2, núm. 1, p. 163-178.
- (1969). [Carta de Miloslav Pluhař a Joan Sales], 11 de juny. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.2.114/1). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- (1972). [Carta de Miloslav Pluhař a Joan Sales], 13 de febrer. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.3.9/1). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- POKORNÝ, Vít; SCHEJBAL, Jan (2015). «Kataláncé s námi leccos spojuje: rozhovor s Janem Schejbalem». A: *PLAV*, any 11, núm. 10, p. 2-6.
- PROKOPOVÁ, Libuše (1983). *Španělská zastavení*. Praga: Panorama.
- REAL, Neus (2005). *Mercè Rodoreda: l'obra de preguerra*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2021). «Mercè Rodoreda, la narradora catalana més traduïda». A: *Catalan Historical Review*, núm. 14, p. 197-210.
- RENDÉ, Joan (2021). «Přítel Jan Schejbal». *Souvislosti*, núm. 3, any 32, p. 166-168.
- RODOREDA, Mercè (1970). [Carta de Mercè Rodoreda a Francesc Vallverdú], 30 d'abril. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 11.3.12). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- (1978). [Carta de Mercè Rodoreda a A. Muñoz], 30 d'agost. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.1.70/1). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- RODOREDA, Mercè; SALES, Joan (2008). *Cartes completes (1960-1983)*. Barcelona: Club Editor.
- «Rozhovor s najaktívnejšími čitateľmi Staromestskej knižnice za rok 2021» (2021). A: *Staromestská knižnica v Bratislave*. 9 de desembre. En línia: <<https://www.starlib.sk/files/files/2021/Rozhovor%20najcit21.pdf>> [Consulta: 26 juny 2024]
- SALES, Joan (1972). [Carta de Joan Sales a Miloslav Pluhař], 26 de febrer. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.3.17/1). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- (1973). [Carta de Joan Sales a Joaquim Ventalló], 10 de gener. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.3.51/1). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- (1977). [Carta de Joan Sales a l'Slovenská Literárna Agentúra], 11 de novembre. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.3.49/1). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- (1983). [Carta de Joan Sales a l'Slovenská Literárna Agentúra], 26 de gener. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.3.49/2). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans.
- SÁNCHEZ GORDALIZA, Judith (2008). «Recepción y difusión internacionales de Mercè Rodoreda: obra original, crítica y traducción». Treball de doctorat. Disponible a: <<http://repositori.uvic.cat/handle/10854/1736?locale-attribute=ca>> [Consulta: 26 juny 2024]
- SCHEJBAL, Jan; UTRERA, David (2004). «Les traduccions en txec i eslovac d'obres literàries catalanes i viceversa». *Quaderns. Revista de Traducció*, núm. 11, p. 45-57.
- [SLABÝ, Rudolf Jan] (1924). «De la història de l'òpera txeca». *D'Ací i d'Allà. Magazine Mensual*, vol. 13, núm. 73 (gener).
- ŠMEJKAL, Jaroslav Václav (1935a). «Bylo jim ctí přeložiti hymnu Čechů». *Polední List*, any 9, núm. 1 (1 de gener), p. 12.
- (1935b). *Piseň písní národu českého*. Praga: A Neubert.

- TVRDÁ-MOIX, Diana (1977). *Gramàtica catalana (skripta katalánštiny)*. Disponible en línia: <<http://www.epep.cz/documents/34-skripta-katalanstina-moix.pdf>> [Consulta: 26 juny 2024]
- ÚSTREDNÝ VÝBOR SLOVENSKÉHO ZVÄZU ŽIEN [UVSZŽ] (1989). «Povedz mi, čo čítaš...». *Funkcionárka*, núm. 1, any 22, p. 7.
- VACHÁŘ, Pavel (1971). «O katalánské literatuře». *Proměny*, any 8, núm. 3 (juliol), p. 109-111.
- VENTALLÓ, Joaquim (1972a). «“La plaça del Diamant“, de Mercè Rodoreda, traducida al checo». *La Vanguardia*, 14 de setembre, p. 47.
- [—] (1972b). [Carta de Joaquim Ventalló a Jan Schejbal], 23 de desembre. Arxiu Mercè Rodoreda. (Topogràfic 5.1.3.19/1). Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans
- VESELÝ, Tugan (1985). «Diamantové náměstí». *Zpravodaj ÚPF. Informační a Metodický Materiál Vydávaný pro Vnitřní Potřebu Filmové Distribuce* [Praga: Ústřední Půjčovna Filmů], núm. 6 (juliol), p. 59.
- VLAŠÍN, Štěpán (1973). «Nejlepší katalánský román?», *Rovnost*, 28 de juny, p. 5.
- ŽÁČEK, Pavel (2012). «Operation Tomis III and Ideological Diversion. Václav Havel in the documents of the State Security, 1965-1968». *BIC. Behind the Iron Curtain* [Praga: Ústav pro Studium Totalitních Režimů], núm. 2, p. 61-71. Disponible en línia: <<https://ustrcr.cz/data/pdf/publikace/bic/bic0212/061-071.pdf>> [Consulta: 26 juny 2024]
- ZDRAŽIL, Filip (2011). «Literární noviny jako příloha deníku Lidové noviny v letech 1990 a 1991 a jejich receptce literatury». Treball de final de màster. Brno: Masarykova Univerzita.

RECURSOS EN LÍNIA

- Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (s. d.). *Mercè Rodoreda 1908-1983*. Recuperat el juny de 2023 de: <<https://www.escriptors.cat/autors/rodoredam>>
- Centre Carlemany de Llengua Catalana (2019). *Catàleg virtual*. Recuperat el juliol de 2023 de: <<http://biblioteca.epep.cz/>>
- Centre Carlemany de Llengua Catalana (2022). *Converses de lectura: Anàlisi i comentari de textos en català*. Recuperat el juliol de 2023 de: <<http://www.epep.cz/lectura-interpretacio>>
- Fundació Mercè Rodoreda (s. d.). *Traduccions*. Recuperat el juny de 2023 de: <<https://www.mercerodoreda.cat/traduccions>>
- Infogate – Databáza knih (s. d.). Recuperat el juliol de 2023 de: <<https://www.infogate.sk/>>
- Institut d'Estudis Catalans (s. d.) *IEC Obert*. Recuperat el novembre de 2023 de: <<https://iecobert.iec.cat/>>
- Institut Ramon Llull (s. d.). *Traduccions del català a altres llengües (TRAC)*. Recuperat el juny de 2023 de: <https://www.llull.cat/catala/literatura/trac_traduccions.cfm>
- Katalanstinabrno (s. d.). *Llibres despatx*. Recuperat el juny de 2023 de: <<https://www.libib.com/u/katalanstinabrno>>
- Knihovny.cz (s. d.). Recuperat el juliol de 2023 de: <<https://www.knihovny.cz/>>
- Obec překladatelů (2023). *Hvíždala, Vladimír*. Recuperat el juny de 2023 de: <<http://database.obecprekladatelů.cz/database/H/HvizdalaVladimir.htm>>

- Obec překladatelů (2025). *Soutěž Jiřího Levého*. Recuperat el 25 de maig de 2025 de: <<https://www.obecprekladatelu.cz/souteze-oceneni/soutez-jiriho-leveho/>>
- Sčítanie obyvateľov, domov a bytov [SODB] (2021). Disponible a: <<https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/struktura-obyvatelstva-podla-narodnosti/SR/SK0/KR>> [Consulta: juliol 2023]
- Slovenská knižnica (s. d.). Recuperat el juliol de 2023 de: <<https://www.kis3g.sk/>>
- Souborný katalog České republiky (s. d.). Recuperat el juliol de 2023 de: <https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=skc>
- Wikiknihovna (2022). Recuperat el juliol de 2023 de: <<https://wiki.knihovna.cz/>>

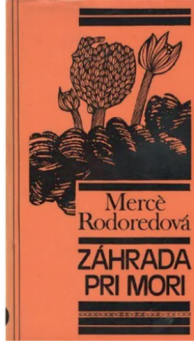
Annexos

EIX CRONOLÒGIC DE LA RELACIÓ MERCÈ RODOREDA I TXÈQUIA/ESLOVÀQUIA

<i>Mercè Rodoreda</i>	<i>Any</i>	<i>Rodoreda a Txèquia/Eslovàquia i esdeveniments rellevants</i>
<i>Soc una dona honrada?</i>	1932	
<i>Del que hom no pot fugir</i>	1934	
<i>Un dia en la vida d'un home</i>	1934	
<i>Polèmica</i> (amb Delfi Dalmau)	1934	
	1935	<i>Píseň písni národu českého</i> (Rodoreda ajuda a traduir l'himne txec)
<i>Crim</i>	1936	
Premi Crexells per <i>Aloma</i>	1937	
Publicació d' <i>Aloma</i>	1938	Viatge de Rodoreda a Praga (PEN Club)
Exili a França	1939	
S'installa a Bordeus	1943	
Es trasllada a Ginebra	1954	
<i>Vint-i-dos contes</i>	1958	
<i>La plaça del Diamant</i> no rep el Premi Sant Jordi	1960	
<i>La plaça del Diamant</i>	1962	
<i>El carrer de les Camèlies</i> (Premi Sant Jordi)	1966	
<i>La meva Cristina i altres contes, Jardí vora el mar</i>	1967	

	1968	Primavera de Praga
<i>Aloma</i> (versió revisada)	1969	CZ «Moře» («El mar»), «Dopis» («Una carta») i «Sál loutek» («La sala de les nines»)
S'installa a Romanyà de la Selva	1972	
	1973	CZ <i>Diamantové náměstí</i> (<i>La plaça del Diamant</i>)
<i>Mirall trencat</i>	1974	
<i>Semblava de seda i altres contes</i>	1978	
	1979	SK <i>Záhrada pri mori</i> (<i>Jardí vora al mar</i>)
<i>Viatges i flors</i>	1980	
<i>Quanta, quanta guerra...</i>	1980	
Estrena del film <i>La plaça del diamant</i>	1982	SK «Presadený kvet» («Flor trasplantada»).
Mort de l'autora	1983	<i>La plaça del Diamant</i> [film] al Festival Zlatá Praha
<i>Cartes a l'Anna Murià (1939-1956)</i>	1985	
<i>La mort i la primavera</i>	1986	<i>La plaça del Diamant</i> [film] arriba als cinemes txecoslovacs
	1988	CZ «Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
	1989	SK <i>Rozbité zrkadlo</i> (<i>Mirall trencat</i>)
	1989	Revolució de vellut
<i>Isabel i Maria</i>	1991	CZ «Potichu» («En veu baixa»)
	1993	Separació de Txecoslovàquia
	2000	SK «Salamandra» («La salamandra»), «Lodka a rieka» («El riu i la barca»)
	2004	Entrada de Txèquia i Eslovàquia a la Unió Europea
	2014	CZ «Rozbité zrcadlo» (fragment de <i>Mirall trencat</i>)
	2019	Adaptació teatral de <i>La plaça del Diamant</i> a Brno (Cia Mea Culpa)
	2024	CZ «Karneval» («Carnaval»).

PORTADES DELS VOLUMS DE RODOREDA TRADUÏTS AL TXEC I A L'ESLOVAC

D'esquerra a dreta: *Diamantové náměstí* (1973), *Záhrada pri mori* (1979), *Pět katalánských novel*, en què va aparèixer «Aloma» (1988) i *Rozbité zrkadlo* (1989).

VOLUMS DE/SOBRE RODOREDA A LES BIBLIOTEQUES. TXÈQUIA⁶³

Biblioteques nacional i provincial (Moràvia)

Národní knihovna ČR (Praga)		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
OR	Dalmau, Delfí	<i>Polèmica: Mercè Rodoreda, Carles Varela, José Ortega Gasset (1934)</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>

63. Aquí i a les taules posteriors: la primera columna especifica el tipus de volum (la classificació és la següent: TRAD_CZ per a traduccions al txec, TRAD_SK per a traduccions a l'eslovac, TRAD_ES per a traduccions a l'espanyol, TRADx per a traduccions a altres llengües, OR per a volums en llengua original, EST per a estudis al voltant de l'obra o la figura de Rodoreda, BIO per a biografies), la segona columna l'autoria i la darrera el títol. En el cas d'obres amb més d'una edició, hem especificat de quina es tracta. Les dades exposades en aquesta taula corresponen a la consulta feta durant el mes d'octubre de 2023.

<i>Moravská zemská knihovna (Brno)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>

Biblioteques universitàries

<i>Knihovna FF UK (Praha)</i>		
EST	Mir, Catalina	<i>Vint-i-dues aproximacions a la traïció com a tema literari [...]</i>
EST	Rodoreda, Mercè <i>et al.</i>	<i>Obra plàstica</i>
EST	Comas, Eva	<i>Afinar l'estil: la reescriptura de 'La mort i La primavera' [...]</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Aloma</i> (Edicions 62, 1995)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La calle de las Camelias</i> (Espasa, 1989)
OR	Rodoreda, Mercè	<i>El carrer de les Camèlies</i> (Club, 1983)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Golpe de luna y otros relatos</i> (Aguilar, 1995)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Jardín junto al mar</i> (Edhasa, 1983)
OR	Rodoreda, Mercè	<i>La meva Cristina i altres contes</i> (Edicions 62, 1971)
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Mirall trencat</i> (Club, 1974)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La muerte y la primavera</i> (Seix Barral, 1989)
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Tots els contes</i> (Edicions 62, 1990) ⁶⁴
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Vint-i-dos contes</i> (Selecta, 1958)
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
EST	Castellet, Josep M.	<i>Los escenarios de la memoria</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
EST ⁶⁵	Fundació Mercè Rodoreda	<i>Any Rodoreda: 1908-2008, Memòria Rodoreda</i>

64. *Tots els contes* també està disponible dins del catàleg ARCA, però en l'edició de la «MOLC» de 1988.

65. Marquem amb un color diferent les obres disponibles dins del catàleg ARCA.

<i>Knihovna FF UK (Praha) (Continuació)</i>		
EST	Mongiardo, Laura	<i>«El mar» i «L'elefant», de Mercè Rodoreda, una proposta de traducció a l'italià</i>
EST	McNerney, Kathleen	<i>Mercè Rodoreda. A Selected and Annotated Bibliography (2002-2011)</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Narrativa completa: novel·les i contes</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Obra de joventut: novel·les, narracions, periodisme</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Obres Completes 2 (1960-1966)</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>La plaça del Diamant</i> (Club, 1994)
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Rom negrita i altres contes</i> (Edicions 62, 1995)
EST	Comas, Eva	<i>El somni blau. Estudi dels somnis en la narrativa de Mercè Rodoreda</i>
EST	Epps, Brad	<i>Solitud a la ciutat. Víctor Català i Mercè Rodoreda</i>
<i>Knihovna KTF UK (Praha)</i>		
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Mi Cristina; El mar</i> (Alianza, 1994)
<i>Ústřední knihovna FF MU (Brno)</i>		
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Aloma</i> (Edicions 62, 1995)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Aloma</i> (Alianza, 1995)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Golpe de luna y otros relatos</i> (Aguilar, 1995)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La plaza del Diamante</i> (Edhasa, 1982)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Veintidós cuentos</i> (Mondadori, 1988)
EST	Castellet, Josep M.	<i>Los escenarios de la memoria</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>«Aloma». A: Pět katalánských novel</i>
BIO ⁶⁶	Ibarz, Mercè	<i>Rodoreda: Exili i desig</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>La meva Cristina i altres contes</i> (Edicions 62, 2001)
EST	Arnau, Carme	<i>Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda</i>

66. Marquem amb un color diferent les obres disponibles dins del catàleg intern del Departament de Català (*Katalanstinabrno*).

<i>Ústřední knihovna FF MU (Brno) (Continuació)</i>		
BIO	Casals, Montserrat	<i>Mercè Rodoreda: contra la vida, la literatura. Biografia</i>
EST	Mencos, Maria Isidra	<i>Mercè Rodoreda: una bibliografia crítica (1963-2001)</i>
EST	Arnau, Carme	<i>Miralls màgics: aproximació a l'última narrativa de Mercè Rodoreda</i>
EST	Diversos autors	<i>Congrés Internacional Mercè Rodoreda. Actes. Octubre 2008</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Primeres novel·les. Volum II</i>
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La plaza del Diamante (HMB, 1982) - Edició il·lustrada</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>En el tren i altres contes (Edicions 62, 2009)</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Jardí vora el mar (Club, 1991)</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Mirall trencat (Club, 1991)</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>El carrer de les Camèlies (Club, 1991)</i>
OR	Rodoreda, Mercè	<i>La senyora Florentina i el seu amor Homer (Arola, 2017)</i>
EST	Soldevila, Llorenç	<i>Una novella són paraules. Introducció a l'obra de Mercè Rodoreda</i>
<i>Ústřední knihovna Univerzity Palackého (Olomouc)</i>		
EST	Arnau, Carme	<i>Introducció a la narrativa de Mercè Rodoreda: el mite de la infantesa</i>
BIO	Ibarz, Mercè	<i>Mercè Rodoreda</i>
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La muerte y la primavera (Seix Barral, 1989)</i>
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La plaza del Diamante (Edhasa, 1982)</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
<i>Akademická knihovna Jihočeské univerzity (České Budějovice)</i>		
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Golpe de luna y otros relatos (Aguilar, 1995)</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>

<i>Univerzitní knihovna Ostravské univerzity</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Isabel y María</i> (Seix Barral, 1992)
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Veintidós cuentos</i> (Mondadori, 1988)

Biblioteques de recerca i biblioteques d'àmbit regional ('kraj')

<i>Akademie věd ČR</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Vědecká knihovna (Olomouc)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Jihočeská vědecká knihovna (České Budějovice)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>

<i>Studijní a vědecká knihovna (Hradec Králové)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Studijní a vědecká knihovna (Plzeň)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
EST	Garcia-Viñó Sánchez, Mónica	<i>'La plaza del Diamante': explotación didáctica de la película</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Středočeská vědecká knihovna (Kladno)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Moravskoslezská vědecká knihovna (Ostrava)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Krajská vědecká knihovna (Liberec)</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Krajská knihovna Vysočiny (Havlíčkův Brod)</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Krajská knihovna (Karlovy Vary)</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Knihovna Ústeckého kraje (Ústí nad Labem)</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Krajská knihovna Františka Bartoše (Zlín)</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>

<i>Krajská knihovna (Pardubice)</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>

Biblioteques municipals

<i>Městská knihovna Znojmo</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Městská knihovna Blansko</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Městská knihovna Votice</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Městská knihovna Rumburk</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Městská knihovna Klatovy</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Městská knihovna Frenštát pod Radhoštěm</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Knihovna Petra Bezruče Opava</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Plzeň</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Rychnov nad Kněžnou</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Rokycany</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Duchcov</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Choceň</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Vysoké Mýto</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Kladno</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Knihovna Jiřího Mahena v Brně</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Holešov</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Městská knihovna Mariánské Lázně</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Knihovna Karla Dvořáčka Vyškov</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Praha</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
<i>Městská knihovna Havířov</i>		
TRADx	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantowy plac</i>
<i>Knihovna města Hradce Králové</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Děčín</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Městská knihovna Varnsdorf</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
<i>Městská knihovna Litvínov</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
<i>Knihovna města Ostrava</i>		
TRAD_CZ	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>

VOLUMS DE/SOBRE RODOREDA A LES BIBLIOTEQUES. ESLOVÀQUIA*Biblioteca nacional*

<i>Slovenská národná knižnica</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>

Biblioteques universitàries

<i>Univerzita Komenského (Bratislava)</i>		
OR	Rodoreda, Mercè	<i>El carrer de les Camèlies</i> (Club., 1966)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La calle de las Camelias</i> (Planeta, 1970)
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Mirall trencat</i> (Club, 1982)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Isabel y María</i> (Seix Barral, 1992)
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>

<i>Univerzitná knižnica Univerzity Konštantína Filozofa (Nitra)</i>		
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Espejo roto</i> (Seix Barral, 1997)

<i>Akademická knižnica Akademie umení (Banská Bystrica)</i>		
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>

<i>Akademická knižnica Akademie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>

Biblioteques de recerca i biblioteques d'àmbit regional ('kraj')

<i>Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied (Bratislava)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>

<i>Univerzitná knižnica v Bratislave</i>		
OR	Rodoreda, Mercè	<i>Tots els contes</i> (Edicions 62, 2008)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La sala de las muñecas</i> (H. Kliczkowski, 2006)
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La plaza del Diamante</i> (Edhasa, 1999)
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>Isabel y María</i> (Seix Barral, 1992)
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
<i>Štátna vedecká knižnica (Banská Bystrica)</i>		
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_ES	Rodoreda, Mercè	<i>La plaza del Diamante</i> (Edhasa, 1989)
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
<i>Štátna vedecká knižnica (Košice)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRADx	Rodoreda, Mercè	<i>War, so much war</i> (Open Letter, 2015)
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Štátna vedecká knižnica (Prešov)</i>		
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Krajská knižnica Ľudovíta Štúra (Zvolen)</i>		
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>

<i>Krajská knižnica Karola Kmetka (Nitra)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zřkadlo</i>
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRADx	Rodoreda, Mercè	<i>A diamant tér</i> (1978)
<i>Verejná knižnica Michala Rešetku (Trenčín)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zřkadlo</i>
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Krajská knižnica P. O.Hviezdoslava (Prešov)</i>		
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Knižnica Juraia Fándlyho (Trnava)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zřkadlo</i>
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
<i>Malokarpatská knižnica (Pezinok)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zřkadlo</i>
<i>Krajská knižnica (Žilina)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zřkadlo</i>
<i>Verejná knižnica Jána Bocatia (Košice)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zřkadlo</i>

Biblioteques municipals

<i>Kysucká knižnica (Čadca)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Oravská knižnica Antona Habovštiaka (Dolný Kubín)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Záhorská knižnica (Senica)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Knižnica Ružinov</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Knižnica - Mestské kultúrne centrum (Hlohovec)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Knižnica Bratislava - Nové Mesto</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	<i>«Aloma». A: Pět katalánských novel</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Obecná knižnica (Kúty)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
<i>Miestna knižnica (Záhorská Bystrica)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>

<i>Mestská knižnica (Velký Šariš)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Novohradská knižnica (Lučenec)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	<i>Diamantové náměstí</i>
<i>Staromestská knižnica (Bratislava)</i>		
TRAD_CS	Rodoreda, Mercè	«Aloma». A: <i>Pět katalánských novel</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhrada pri mori</i>
<i>Obecná knižnica (Veľká Lehota)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Obecná knižnica (Gajary)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Obecná knižnica (Fintice)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
<i>Galantská knižnica</i>		
TRADx	Rodoreda, Mercè	<i>A diamant tér</i> (1978)
<i>Knižnica Antona Bernoláka (Nové Zámky)</i>		
TRADx	Rodoreda, Mercè	<i>A diamant tér</i> (1978)
<i>Knižnica Józsefa Szinnyeiho (Komárno)</i>		
TRADx	Rodoreda, Mercè	<i>A diamant tér</i> (1978)

<i>Mestská knižnica (Bratislava)</i>		
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Záhřada pri mori</i>
TRAD_SK	Rodoreda, Mercè	<i>Rozbité zrkadlo</i>
TRADx	Rodoreda, Mercè	<i>A diamant tér (1978)</i>
<i>Obecná knižnica Jánosa Stampayho (Gbelce)</i>		
TRADx	Rodoreda, Mercè	<i>A diamant tér (1978)</i>
<i>Žitnoostrovská knižnica (Dunajská Streda)</i>		
TRADx	Rodoreda, Mercè	<i>A diamant tér (1978)</i>

BIBLIOTECA MERCÈ RODOREDÀ

Títols publicats

- 1 Maria Isidra MENCOS, *Mercè Rodoreda: una bibliografia crítica (1963-2001)* (2002)
- 2 Carme ARNAU, *Memòria i ficció en l'obra de Mercè Rodoreda* (2000)
- 3 Roser PORTA, *Mercè Rodoreda i l'humor (1931-1936). Les primeres novel·les, el periodisme i 'Polèmica'* (2007)
- 4 Joaquim MOLAS (cur.), *Congrés Internacional Mercè Rodoreda. Actes* (Barcelona, 1-5 d'octubre de 2008) (2010)
- 5 Joaquim MOLAS (dir.), *Any Rodoreda 1908-2008. Memòria* (2010)
- 6 Carme ARNAU, *Mercè Rodoreda, l'obra de postguerra: exili i escriptura* (2012)
- 7 Barbara ŁUCZAK, *Espai i memòria. Barcelona en la novel·la catalana contemporània (Rodoreda - Bonet - Moix - Riera - Barbal)* (2012)
- 8 Kathleen McNERNEY, *Mercè Rodoreda: A Selected and Annotated Bibliography (2002-2011)* (2015)
- 9 Laura MONGIARDO, «El mar» i «L'elefant» de Mercè Rodoreda, *una proposta de traducció a l'italià* (2015)
- 10 Kathleen McNERNEY, *Mercè Rodoreda: una bibliografia crítica (2002-2011)* (2017)
- 11 Laura BOLO, *Mecanismes narratius en la construcció dels personatges de la novellística rodorediana* (2017)
- 12 Eva COMAS, *El somni blau. Estudi dels somnis en la narrativa de Mercè Rodoreda* (2020)
- 13 Laura BOLO, *Metamorfosis en el recull 'La meva Cristina i altres contes'* (2020)
- 14 Catalina MIR, *Vint-i-dues aproximacions a la traïció com a tema literari. Per a una anàlisi global de 'Vint-i-dos contes' de Mercè Rodoreda* (2021)
- 15 Antoni MAESTRE, *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda* (2021)
- 16 Eva COMAS, *Afinar l'estil. La reescriptura de 'La mort i la primavera' de Mercè Rodoreda a partir dels comentaris d'Armand Obiols* (2022)
- 17 Trinidad ESCUDERO, *La recepció i la divulgació de l'obra de Mercè Rodoreda: de les primeres novel·les a 'Mirall trencat'* (2023)
- 18 Benjamí HERAS, *Mercè Rodoreda: bibliografia (2012-2018)* (2023)
- 19 Neus REAL, *Mercè Rodoreda i la literatura infantil i juvenil* (2024)
- 20 Helena BADELL, *El llenguatge i l'imaginari religiosos en 'La plaça del Diamant' en les seves traduccions al castellà, al francès i al grec modern* (2024)
- 21 Elena CASAS i Jiří PEŠEK, *L'obra de Mercè Rodoreda en txec i en eslovac* (2025)

ARXIU MERCÈ RODOREDA

Títols publicats

- 1 Mercè RODOREDA, *La mort i la primavera* (1997)
- 2 Mercè RODOREDA, *Un cafè i altres narracions* (1999)
- 3 Mercè RODOREDA, *Primeres novel·les*, vol. I, *Sóc una dona honrada? Del que hom no pot fugir* (2006)
- 4 Mercè RODOREDA, *Primeres novel·les*, vol. II, *Un dia de la vida d'un home. Crim* (2002)
- 5 Abraham MOHINO (cur.), *Mercè Rodoreda. Entrevistes* (2013)
- 6 Mercè RODOREDA, *Mercè Rodoreda. Obra plàstica* (2016)
- 7 Mercè RODOREDA, *Cartes de guerra i d'exili (1934-1960)* (2017)
- 8 Mercè RODOREDA, *Teatre* (2019)

L'obra de Mercè Rodoreda en txec i en eslovac

Mercè Rodoreda és més que probablement una de les figures de les lletres catalanes més reconegudes internacionalment. La recepció de les seves obres fora dels territoris de parla catalana ha estat sovint objecte d'estudi i debat acadèmics, sobretot gràcies al fet que han estat traduïdes a desenes de llengües. Aquestes traduccions han permès que l'escriptora hagi arribat a nous espais i als públics més diversos, un fet que sens dubte val la pena estudiar amb més detall. El present treball es fixa en aquest procés de recepció literària en el cas de Txèquia i d'Eslovàquia, on els canvis en la indústria editorial, així com diferents aspectes sociolingüístics, polítics i culturals, han marcat definitivament la fortuna de l'autora entre aquest públic centreeuropeu.

